

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer ha-Kuzari

Yehudah <ha-Levi>

Berlin, 555 = 1795

ישילש רמאמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9268

על טענתכם על הקראים / ואחר כן אבקש מכם ברעות
זבאמונה שרשים ואחר כן אשאלך על מה שנשאר בידכם
מן החכמות הראשונות :

(מב) אמר הכוזרי די לי בזה להכיב הלשון אצלי
ואני מחלה פניך שתעתק עמי
אל תואר העובד אלקים אצלכם / ואחר כן אשאל אותך

מ א מ ר ש ל י ש י

בו ויתחלך הנוך את האלקים או למדרגת אלהיו זכור
לשוב / ולהפנית עד שיתחר ד' חברת המלאכים וליא
יהיה משתומם ביחידות ובברידות אבל הם צותו וישתומם
במלא עם מפני שנעדר מימנו עניני העולם השפיל
ונתוסף עמו דאית מלכות שמים אשר לא יהי צריך
עמה למאכל ולמשתה ולכמוז אלה תהיה האוויר
הברידות השלמה / אך מתאווים המות מפני שהגיעו
התכלית

(א) אמר החבר מנהג העובד אצלנו איננו נגזר מן
העולם שלא יהיה למשא עליו וימאס
החיים שהם משובות הבורא וזכר טובתו עליו בהם כמו
שנאמר את מספר ימוך אמלא והארכת ימים אבל אוחב
העולם ואריכות הימים מפני שהוא מקנה אותו העולם
חבא ובל אשר יוסף טובה יעלה מדרגת העולם הבא
אך הוא מתאוה זה כי היה מניע למדרגת הנוך שנאמר

נמסרות : (מג) עובד אלהים / עובד האלהים זעזוע הקראים נקפראו נשער ג' / זדעות ואמונות נשער ה'
וכחכמות נשער ד' :

(א) מנהג העובד אללו / החבר עושה פטר דבר בענין הפרישות והניירות הנעור ועומד (בסי' כ"ב לטני) ואומר
שהוא ה' מדה טובה לבני הנביאים בזמן הבית לקנות על ידו הנכונה ככתוב מפני יך ביד יסנתי / וגם
למחלספים לקנות על ידו החכמות / אך בזמן הזה שאין חזון נפין / וגם החכמה נאבדה מאתנו ככתוב ואבדה
חכמת חכמיו וגו' / ע"כ אין הפרישות ביערים מדה הגונה כי אם אין התכלית מושג עכ"פ הנה ההצעה אליה היא
מדה גדועה בכיונה מחלת לב בעליה כמו שיבאר / והנה הוא החבר שווה ומשום בענין הפרישות לעבודת האל הנביא
עם הפילסוף / והוא הדבר אשר ביאר הרב בעל חובת הלבבות (בשער היחוד דף ב' ע"ב ד"ה) / ז"ל ואמת אמר
הפילסוף נאמר לא יוכל לעבוד עילת העילות ומחלת ההתחלות אלא נביא הדור בעצמו או הפילסוף המונסק במה
שקנה מן החכמה אבל זולתם עובדים וולתו מפני שאינם מבינים נמלא חלח מורכב עכ"ל : אך משפר ימך חמלא /
ולפי דעת בטלי הפרישות זאת הכרחה קללה חשב : מקנה אופו עו"הב / כאשר יתנהג כקורה וכמנהג ביראה
ונחכמה : למדרגת הנוך / זכר הנוך זאליה שני אלה לא עעמו טעם מיתה כנדרים ז"ל ולהורות נקן בלבנו שאין
הכרח למיתה בנחלת עו"הב כדעת ביולי דת זולתנו החומרים שהמחייבים לכד אינם רואים פני ביהנם אחרי מוסס כ"א
שאים ושמים בעו"הב שהרי אלה לא עעמו טעם מיתה ורואים עולמם בחיים / זכור תזכור מ"שכ (בסי' נ"ו לראשון) :
לוותו / חכרתו וא"כ אינו מקבולד לבמרי בהיותו חבר למלאכי אלהים משא"כ בודדי דת זולתנו : מפני שנעדר ממנו /
הוא כנותן טעם לאמר אבל הם לוותו : אך מתאווים המות / ר"ל אותם המקבולדים למען התחבר למלאכים / יתאוו
עם זה המות אף כי הם רואים עולמם בחיים כאמור עכ"ו יתאוו למות למען ישינו תכלית ההשגה הנלקי שלימה
עכ"פ זה כי התענוגים החמריים מעיקים לתענוגים הרומניים ע"ד אמרו ז"ל כד אמרם לי אם קרב כותחא לא תנאי /
ואלה התענוגים החמריים נפרדים מהנפש בהפרדה מן הנוף ועל כן קראו ז"ל יוס מיתת השלימים נשם יומא הלולה
דבה / כי היא יוס חסנות הנפש יוס שמחת לבה בסור מעיקיה השמיים / ונחנת ומדע שהתענוגים החמריים עושים
רושם

התפלה אשר אין אחריה מדרגה שיקוו תוספת
 ול חכמים המתפלסים אהבה בבדידות כדי שתזככנה
 מהשבות לילד מחברותם התולדות האמונות עד שיגיעו
 אל האמת במה שנשאר עליהם מספקה ורוצים עם זה
 פניעה תלמידים שיביאו אותם אל המחקר והזכרון כמי
 ששנה בקבוץ הממוון והוא שונא להתעסק אלא עם מי
 שישחרו כדי שירווה עמו וזאת מדרגה סקראט והרומה
 לו. ואלה היחידים אין תקוה להגיע למדרגת אבל
 בהמצא השכינה בארץ הקדושה בעם המוכן לנבואה
 היו אנשים נפרדים ושוכנים במרביות מהחברים עם מי
 שדומה להם לא היו מתבודדים לנמדי אבל היו נעזרים
 על חכמות התורה ומעשיה המקרבים אל המדרגה ההיא
 בקדושה ובטהרה והם בני הנביאים ואך בזמן הזה ובמיקום
 דהוה והעם הזה אין חזון נפרץ עם מיעוט ההכמה
 הקנייה והעדר החכמה ההיא הטבעית מי שהכניס עצמו
 להגור בפרישות נבר הכניס גפשו ביסורין וחולאי נפשי
 גשמי ותראה עליו דלות החלאים ויהיו סבורים בני
 אדם שהוא דלות הכניעה והשפלות וישוב נאסר מואם

כחיו נופני קיצרנו במאמרנו ומכאוביו לא נהאזהו
 לברירות ואיך לא יהיה כן והוא איננו דבק באור אלהי
 שימצא בו צות הנביאים ולא הגיע לחכמות שמספיקים
 להתעסק בהם ולמצוא עריבות בס שאר חיו כפילוסופים
 ואמור כי הוא ירא וחטיר אהב שיפגע אלקיו בבדידות
 והעמידה והתחנה והתפלה במה שהוא יודע מהתחננים
 והבקשות אלה החדשות אין להם עריבות כי אם ימים
 מעטים בעוד שהם חדשים וכל אשר ישנו על הלשון לא
 תפעל להם הנפש ולא ימצא להם כניעה ולא חנינה
 וישאר בעתי היום והלילה ונפשו תתבענו בכחחיה
 אשר נטבעי עליהם מרשמו והדאיה וחרבור והעיון
 והעסק והאכילה והשתיה והמשגל והריוח בממוון תקנת
 ביתו ועזרת דלים ועור התורה בממונו כשיראה שום
 קלקול הלא ישאר מתחרט על מה שקשר נפשו אליו
 ויוסיף בחרטרו רוחק מרהענין האלקי אשר טרת
 להתקרב אליו :

(ב) אמר הכוזרי אם כן ספר לי מעשה החסיד
 שככם היום :

אמר

רוחם נפש וקשים להפריד מקצת הנפשות אף אחר המות והם אשר נעו אחרי רוב הקאוות החמירות עד שטעו רוחם
 עזני נפש עד אפס כח להפריד מהם וזה שאמרו ז"ל מיסת לדיקים כושחל נכחא מחלנא / ר"ל שלא יסא דנוק
 בה שום קאווה לעונג נשמי / ואל רשעים כי חורא בנבנא דעמרא / ר"ל שנוקת עמה קלת קאווה להפעננג בתענוגים
 חמריים / וזה ב"כ אמר ז"ל נפשות לדיקים ננוות תחא כ"כ ואל רשעים זוממות וסולכות / פי' תוסבות מחשבות
 רעות כי שרש זמם מורה מחשבה רעה עיין סתפ אמת שרש זמם כי עיקר העונג תלוי במחשבה / וסגנות אל לננד
 מש"כ זה פעמים נפי' הכתוב ולדיקים ילכו מחיל אל חיל ר"ל מהשנה אל השנה כעצם מנין דבר מתוך דבר שזה אין לו
 הפסק עולמי בחיים ובמות / ואלה יחידים / אלה יחודי בני עליה הנוהגים מנהג פרישות כזה אין להם תחלת
 להגיע למדרגת הנבואה והתחננות עם מלאכי אלהים בחיים כ"כ בהיות בה"מ קיים והשכינה נח"י : לא היו מתבודדים
 לבמרי / ואף גם בימים ההם לא נבדלו מהמון מכל וכל כאשר עושים בעל דת הוולק : החכמה הקנייה / הנקנית
 במעשים הנרלים לאלהים בעבודת הקרבנות והיא חכמת הנבואה : החכמה הטבעית / ר"ל הפילוסופים שתי אלה נוח
 להם הפרישות והתבודדות כאמור הנה אין יתרון הפרישות והתבודדות אלא חלי ומכאוב לנעליהם כי לא יגיעו בה
 לנבואה ולא לחכמה : ולמלאו עריבות / להשיב נעימות ועונג ההשנה ביתר חיי כפלוסי' החיים חיי ההתנוגות ועונג
 שיכנע אלהיו / שיפלט לאלהיו בבדידות ויתענג בתפלתו כאשר ישנו בעלי דת וולמו שחין כחם אלא נפלא במעשה
 כמבואר בדברי החנר (נסי' כ"ו לשני) : (ב) א"כ ספר לו מעשה החסיד / אשר שאין רבוי תפלות ונשיאות נביני
 העינים והעלם הננות מדות חסידות במבואר בדברי החנר (נסי' כ"ט לשני) וגם הפרישות והנוריות איננו מחדת
 היום

אמר החבר החסיד הוא הנוהר במדינתו משער מחלק לכל אנשי טרם וכל ספק וינהג בהם בצדק , לא יונה אחר מהם ולא יתן לו יותר מחלקו הראוי לו וימצאם בעת צרכו אליהם שומעים לו ממחרט ליענותו בעת קראו יצום ויעשו כמצוותו ויהודים וזוהרו :

(ג) **אמר הכוזרי** על הסוד שאלתיך לא על מושל אמר החבר החסיד הוא מי שהוא מושל נשמע בחושיו וכחתייו הנפשיים והנפשיים ומנהיגם ההנהגה הניפית כמו שנאמר ומושל ברוחו מלוכד עיר , והוא המוכן לממשלה כי אלו הי מושל במדינה

הי' נוהג בה בצדק כאשר נהג בנפשו ונפשו , וחסם הכוחות המתאווים ומנע אותם מן הרבוי אחר אשר נתן להם חלק והספיק להם מה שימלא הסרונם מהמאכל המספיק והמישתת המספיק על הדרך השוה והרחיצה וכל צרכיה על דרך שוה גם כן וחסם הכחות הכעסנים המבקשים לנצוח אחר אשר נתן להם חלקם בנצחון המועיל ברבוי החכמות וההעות , ונערת האנשים הרעים , ונתן לחושים חלקם במה שמועיל לו ומשמש ברוו ורגלו ולשונו בענין הצורך ובחפצו המועיל וכן השמע והראות והרגשי המשתתפת הולכות אחריהם ואחר כן היצר והרעיון והמתשב והזכרון , ואחר כן הכח החפצי המשתמש

היום כ"א זמן הנית א"כ ספר לי תארי החסיד הישראלי נגלות החל הזה : (ג) מושל נשמע בחושיו , ר"ל צולר בחושיו בהשכל ומנוח אוחס להקענב מהרגשות נאות ויונעו מהרגשות מגוונות , וכשמע מהם בעשותם מותוו כי הנפש וכחותיה הם כמו עם וחלק נכתו ממלכה וכדא רב האדם ונפשו (אסף ח"א פ"ב כ"ו) ונהיו כל כחותי מתנגדי , והיקאוו להקטב צרע כסל לאסוף הון ולהקענב בתענוגים מגוונים וזה יתאוו להקבול ולהתנהג כפרישות מכל ההנאות החושיות למען יהי פנוי להשכיל את ה' , על כן מוכרחים הכחות למושל ינהלם ביושר בהנהגה האמצעית יאחזו בזה וגם מה של ינח ידו , והישר באדם ימשיל הכח השכלי כי הוא זה יועץ בשכל לשפוע מישרים ולהתנהג בחסידות עם כל הכחות לתת לאיש די מחסורו אשר יחסר לו ולעצור במחשוקים להרבות עליו ענייט , ומושל כזה היודע לגמול לכל כח נפשי די ערכו כפי עבודתו הוא הקרא חסיד ככתוב גומל נפשו איש חסד , ולכן כל חסיד מוכרח להיות משכיל בכחות נפשו לדעת את מי מהם ישפיל ומי ירים את מי מהם ישלח חפשי ואת מי יאסור , ד"מ הכח השכלי ראוי להיות חפשי אף כי להמליכו ולאסור העקאוו והקעסני והדומה להם ולהכניסם תחת ידו ככתוב ועבד ארל לחכם לב , והנה מפי השמועה נלמד שכל חסיד לריך להיות חכם בתורה ומבין בכחות הנפש והן רבים עתה ע"ה חסידים דמתחזין מליהו כלורגא מרבנן וכת"ה שאין בן דעה להבין כחות נפשו לשום משטרה עליה ולנכוך מלובה , על כן ילכו נתעה וסוגב בהנהגת נפשם על פי מדותיה כי מנהגם כונהם יהוא , וזה לא זאת שמהניגים נפשם בדרך לא סלולה לא אף גם למשול על זולתם ולהניגים נפשם אוחס , אף כי השתרר גם השתרר על שלומי אמוני ישראל הרואים פועל אלהים ומעשהו בהשכל ודעת שלימותו ית' לפי שלימות בחינת שלימות יגוריו עד"ה השכל יודע אותי כי אני ה' עושה חסד וגו' עליהם יכארו אלה החכמים בעיניהם יפערו פיהם לאמר למה תלכו חכמים לנוגה השכל אשר בחשכה יתהלך לכו נח באור הכסילות כמונו כי בוארה תראו אור , עלמו עיניכם עראות פועל אלהים ומעשה ידיו אל התנוגנו או אז תמלאו חן בעיני אלהי ואלדס , והנה ענינם כענין העור אשר אין נפשו להתנהל אבל כחות נפשו לנהל , על המאשרים כאלה נאמר עמי מאשריך מתעים , ועל הסלימים נאמר מי עוד כמשולש ועור כעבד ה' : המשתפת , רמוז לחוש החשוקף והכח לדמות כל חמשת החושים מורכבים או נפרדים : ואת"כ היגר , הוא הכח המדמה : הרעיון והמחשנ , הם ב' השופטים כמה יתרים , הרעיון ישפוט לבחור ברע אמיתי המדומה טוב ועש"ו נקרא רעיון מלשון רע ורעות רוח , והמחשני ישפוט לבחור בטוב האמיתי אף כי הוא רע מדומה ועש"ו נקרא מחשבה מטעם חשינות , ואלה ב' השופטים נקראים בדברי חז"ל י"ט וי"הר ואמרו ז"ל לדיקים י"ט שופטס ורשעים י"הר שופטס : הכח החפצי , הוא הכח המפעורר לחפון ולעשות כדבר אהד

לרמות אליו הענין האלקי המבוקש כמו מעמד הר סיני
 ומעמד אברהם ויצחק בהר המוריה וכמו משכן משה
 וסדר העבודה וחול הכבוד בבית המקדש וזולת זה
 הרבה ומוצוה השומר לשמור את זה ולא ישבחהו ויגער
 במחשבו ושריו מבלבל האמרת ומספקו ויגער בכעסו
 ובתאווי מחטות החפצי והניעו והטרירו במה שיש אצלם
 מהכעס והתאוה וזאת זאת ההצעה יתנהגה החפצי
 כל האיברים המושמשים אותו בודיוות וחריצות ושמחה
 ויעמרו בעת העמידה מבלי עצלה ושתהוו עת שיצוום
 להשתחוות וישבו בעת הישיבה ומיטויה העינים
 הבטת העבר אל אדניו ויעמרו הידים ממשעיהם ולא
 תתקבץ האחת עם האחת ותשונה הרגלים לעמידה
 ויעמרו כל האיברים כנבחלים הוראים לעשות מצות
 מנהיגם לא ירגישו על מיהוש ולא על הפסד אם יהיה
 להם ויהיה הלשון מסכים עם המתשבה לא יסוף עליו
 ולא יבטא בתפלתו על הדרך ותמנהג והטבע כמו
 הזרוד והגיבא אלא עם כל מלה מחשבה וכונה ברה
 ותהיה העת החיה לב זמנו ופדיו ויהיו שאר עתותיו
 כררכים המגיעים אל העת ההוא יתאוה קרבתו שבו
 מתדמה

המשתמש בכל אלה זהם משמשמים עובדים לחפין
 השכל ולא עוב אחד מאלו הכחות והאיברים שירבה
 במה שהוא מיוחד בו ויפחית הגשאים וכאשר עשה
 צרכי כל אחד מהם ונתן לטבעים מרה שיספיק להם
 מהמנוחה והשיגהו להיונים מה שיספיק מהיקיצה והתנועה
 במעשה העולם או יקרא על עדתו כמושל הנשמע
 שקדא אל חילו השומעי לעזור לו ולהדבק במדרגה
 שהוא למעלה ממנה רוצה לומר למדרגה האלהית
 אשר היא למעלה מהמדרגה השכלית ויסוד ערתו
 ויתקנם ורומה לסדר סדר משה עליו השלום לעדתו
 סביבות הר סיני ומוצוה הכח החפצי שיהי מקבל ושומע
 לאשר יבא מאצלו צווי ויעשהו לעתות ושמש בכחות
 ובאיברים כפי אשר יצוה מבלי חמדות ויצוה אותם
 שלא יפנה אל השרי המחשבים המתדמייס ולא יקבלם
 ולא יאמין במ ער שוועין את השכל ואם יכשיר מרה
 שיש אצלם יקבלם ואם לא ימרו ויקבל החפצי זה זמנו
 ויסכים לעשותו ומישר כלי המחשבה ומפנה אותו מכל
 אשר קדם מהמחשבות העולמיות ומוצוה המדמה
 להמציא החרוך שבצורות הנמצאות אצלו בעזר הוברון

מהשומעים האזורים : לחפץ השכל , כאשר ישמע השכל : לעניינים , כמו כחות הון העושים נשינה מפשיהם ,
 והחיונים הם ההרגשות והמחשבות העושים ניקיזה מפשיהם : אל הסדים המחשביים , אל הדמיונות הכוזבים ,
 ונקרחים שדים מטעם שודדים נחח המורה האות הכפולה כי יגולו הטוב והישר מבעליהם ונקרחים גם כשם שטן מטעם
 אינה כי זה הכח שוגח הטוב האמיתי וזה טעם הכתוב ינחו לשדים לא חלוא , פי ינחו לחלטים מדומים לא
 חלוא באמת : במחשבו , שם כלל לשני האופנים האמורים ויגער בהם שיספיקו ונדק בכל דבר טוב ורע , ואמת
 בדבר אמת או שקר , ויגער בכח הכעס והמחשבה שלא יעו הנחירה והמחשורה לרע : ויעמדו , ויעמדו בחפלה
 לחלטים נעמה : בעת העמד , למנוח חנינה ככתוב כעני עבדים אל יד אדוניהם וגו' : ויעמדו הידים , יפסיק
 מעשות כל מלאכה בעת שיחפלה : ולא תתקבץ , לא יקבלם יחד כי אם יפרשם ככתוב וכפיו פרושות השמים ואמר
 יל כהדן נקרום : לא ירגישו על מיהוש , כאמרם ו"ל אפי' נחש כרוך על עקבו לא יפסוק : הלשון מסכים עם
 המחשבה , שאו תקובל תפלתו ככתוב תכין לבס תקשיג אונך , פי' אם הכינו לבס או תקשיג תפלתס : הזרוד
 והגיבא , מיני עופות הן המכפלים והמהיגים בלשון אדם במלות אנשים מלומדה ואינם יודעים מה (ואני שופתי עוף
 אחד מהם מדבר וקורא טאה"ע , ושמתיו לפניו ולא חנה לשחורס וזה לומר כי אין בו כוונה כל ידע מולא שפתיו
 כי אם להנות במלות שלמוהו) : וכ"כ הרב בעל חובת הלבנות ו"ל א יקדים פיה אה לבדך וכו' והן דנים עתה עמי
 החרץ המתפללים בהרגל תפלה הסדורה במלות אנשים מלומדה כל ידעו מולא שפתס , והאשמה על האבות שאינם
 מלומדים

מתדמה ברוחניים ויתרחק מחברתיים / ויהיה פרי זמנו
 ולילו השלש עתות החם של תפלה / ופרי השבוע יום
 השבת מפני שהוא עומד להרבק בענין האלקי ועבורתו
 בשמחה לא בכניעה כאשר התבאר זה / וסדר הזה
 מהנפש כסדר המזון מהגוף מתפלל לנפשו וגזון לנפשו
 ומתמדת עליו ברכת התפלה עד עת תפלה אחרת
 כהתמדת כח סעודת היום עד שיסעוד בלילה וכל אשר
 תרחק עת התפלה מהנפש היא הולכת וקודרת במה
 שפגע אותה מעסקי העולם כל שכן אם יביאהו הצורך
 לחברת נערים ונשים ורעים וישמע מה שיעביר זכות נפשו
 מרברים כעורים ונגונים שתטה הנפש אליהם ולא יוכל
 למשול בה / ופעת התפלה מטהר נפשו מכל מה שקדם
 ויתקנה לעתיד עד שלא יעבור שבוע על זה הסדר עד
 שיתקן הנפש והגוף וכבי נקצו מותרות מקדירים עם
 אורך השבוע לא יתכן לטהרם ולנקותם אלא בהעמדת
 עבודה יום א' עם מנוחת הגוף ואז ירצה הגוף בשבת את
 אשר חסר לו מושגת הימים ויהי נכון לעתיד / וכן
 הנפש תזכור מה שחסרה עם טרדות הגוף וכאלו היא
 ביום ההוא מתרפאה מחלי שקדם ומתעדרת למה שידחה
 ממנה החולי בעתיד דומה למה שה' עושה איוב בכל

שבוע בבניו כמו שהוא אומר אולי חטאו בני / ואחר
 כן יהי עתיד לרפואה החדשים שהיא זמן כפרה לכל
 תולדותם רוצה לומר תולדו החדשים וחדושי הימים
 כמו שאמר כי לא תדע מה ילד יום / ואחרי כן יהיה
 עתיד לשלשה דגלים / ואחרי כן אל הצום הנכבד אשר
 בו ינקה מכל עין שקדם וישג בו מה שחסר לו בימים
 ובשבועים ובחדשים / ותנקה הנפש מהבלבולים המחשביים
 והכעסיים וההתאוויים ותשוב מגטות אליהם תשובה גמורה
 בין במחשבה בין במעשה / ואם לא תתכן התשובה
 מהמחשבה בעבור גבורת הרעיונים עליה במה שקדם
 לה מזכרון מה ששמעה מימי הנעורים משירים וחידות
 וזולתם תנקה ממועשה ותתורה על הרעיוני ותקבלם
 שלא תזכרם בלשונה כל שכן שתעשם וכמו שני זמותי
 כל יעבר פי וצומו ביום ההוא צום שהוא קרוב בו
 להתדמות במלאכים מפני שהוא נזמר בכניעה ובשפלות
 ובעמידה ובכריעות ותושבחות ותחללות וכל כחותיו
 הגופיים צמים מהרעיונים הטבעיים מתעסקי בהוריים
 כאלו אין טבע בהמי / וכן יהי צום החסיד בכל עת
 שיצום שיענה בו הראות והשמע והלשון ולא יטרודם
 בזולת מה שיקרב אותו אל האלהי וכן הכחות הפנימי
 מרמיון

מלמדים את נביהם פי' התפלה כאשר ילמדום פי' החוש / והיו יודעים מה שמתפללים כל ימי חייס : ופרי
 השבוע יום השבת / כנר יאמרו ז"ל שכל שונתי שבת זוכים לכסא יתירה / וכנר ביארנו ענין חמשת נפשות נר נחי
 ושם (שפת אמת נהפך לשום נפש) ביארנו סג"מ נח בס"ד (נפשות דלח"מ ובהם ימי' קאדם כל ימות השבוע נשניה
 ואכילה והרנשה ועוב המדות / מוסף עליהם יום השבת שבו ימי' הארט נחיי יחידה שהם חיי' ההתנוגות בפועל
 אלהים ומעשהו שאז נגמרו / ולגשר תהלת ה' על פיהם ככתוב מוזור סיר ליום השבת עוב להודות לה' / כי שמחתני
 ס' נכעליך במעשה ידיך חרנ / ואלה החיים הם חיי המלאכים החיים נחיי' ההתנוגות כמ"ש החוקר (בי"ב לעשירי
 מס"ה) והיא תוכפת הנשמה שאמרו ז"ל אשר על המתענג בהשבתו ית' כאמר אז התענג על ה' ואמרו ז"ל זה עונג
 שנס : מתפלל לנפשו וגזון לגופו / התפלה היא מזון רוחני לנפש כמו המזון הגשמי לגוף וזה כי ההנאות הסכליות
 האלהיות אשר יעורו ויעלו על לב המתפלל המה יזונו הנפש ויקיימה במליחות ככתוב אמר בני דש כי עוב ונפת
 מתוק לחך כן דעה חכמה לנפחך / וכאמר לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע דבר ה' / ומה תבין שתיקר
 התפלה הוא הכוונה והרעיון שהוא נפש התפלה כאמרו ז"ל המתפלל בלא כוונה דומה למי שעשה גוף בלא נפש :
 מדברים כיעורים / כמו כול מה : ונגונים / יש שם נגונים המעוררים ערך מרובת הדם לעקלקל"ציון בלעז כערפי
 מנגינתם להשוקק להשיג תאוות מנוגות / ומיני אלה הנגונים מעוררי כח התאוה יודעים לנעלי המו"סיקא :
 חקקים

מלמדין ומהשבה וזולת זה ועם זה יהיו המעשים הטובים והירועים :

(ד) אמר הכוזרי מזה המעשים הירועים . אמר החבר המעשים המנהגיים והחקים השכליים הם הירועים . אבל האלהיים הנוספים עליהם לחול באומה אל חי שיחייב שינהיגנה אינם ירועים עד שיבאו מאצלו כפורשים ומהולקים ועוד כי אין המנהגיים השכליים ההם ירועים שאם נדעם בעצמם לא נדע שיעורם כי אנחנו ירועים שהענות חובה . ומוסר הנפש בכניעה ובשפלות חובה . ותהונאה מנוגה ותחפיק עם הנשים מנוגה . והביאה על קצת הקרובות מנוגה וכבוד האבות חובה וכדומה לאלה . אך הנבלות זה ושעורו עד שיהיו טוב לכל איננו כי אם לאלהים יתברך . אבל המעשים האלהיים אין שכלנו מנע אליה ואינם נרחים אצל השכל והם נשמעו באמר ישמע החוליה אל הרופא ברפואותיו והנהנותן . הלא תראה המידה

כמות היא רחוקה מן התקשה ואין לה דרך אל ההנהגה וכבר קבל אותה אברהם עם קושי הענין על הטבע והוא בן מאת שנה בנפשו ובבניו והיתה אות בו להרבק בו ובורעו הענין האלהי כמו שאמר והקיימות את בריתי ביני ובינך ובינך ובעדך אחריו :

(ה) אמר הכוזרי באמת קבלתם התורה הזאת כראוי ועשיתם אותה בהשתדלות גדולה במקהלים בהורמן אליה לשבת עליה ולזכור שרשיה ועלתה בברכה וזולתכם טרח לתרמות אליכם ועלת בידו הצער מבלי ההנאה אשר ימצאנה מי שהוא חושב בסבה אשר בעבורה סובל הצער הזה . אמר החבר וכן שאר הדמונים לא יכלו ישמעאל ופרי לתרמוי אלינו בדבר הלא תראה אשר קבעו יום למנוחה במקום יום השבת היכולו לתרמות אלא כאשר ידמו צורת הצוירים אל צורת בני אדם החיים :

1 אמר

(ד) החקים השכליים / ר"ל שהשכל משכיל על מעשיהם כמו אסור רציחה וניאוף ונביזה וכיוצא בהם שהם מלוות טבעיות נובעים בכל עם ומדינה / והם ירועים לכל עד"כ וחסרת לרעיד כמוך אשר זה כלל גדול בתורה הטבעית ואסור כאמרן ז"ל מה דעלך סי' לתכרך לא תעבד : האלהיים הנוספים / הם המלוות הדקיות הנוספים / על הטבעיות כמו מלוות אכילת פסח ומלה בפסח ושבתה השבת והמועדים וכיוצא בהם שהם זכרון על קמונת וירעות חמיות : ועוד כי אין המנהגיים / זאף כי המלוות הטבעיות הם בלתי מוגבלות ד"מ הפרישות מהנדה היא מזה טבעית חבל עד כמה שהי' בנדתה תנביל האלהים וכה תנביל בין דם עהור לדם עמא בולדת וכיוצא בהם : ואינם נרחים חלל השכל / ר"ל המלוות החלטיים עם היות רובי טעמיהם ועלמים מהשכל עכ"ו מינס סותרים לשכל עכ"פ כאמר (במ"ו לראשון) ז"ל חלילה לאל מן הסקר ושינוח בתורה מה שהשכל מרחיק אוחו וישימהו שקר ע"כ / והנס בכלל תעלוות חכמה : כאשר ישמע החולה / הוא הדבר שניארנו (ב"ג לראשון) שכל המלוות הם לתועלתנו לא לזי' : (ה) קבלתם התורה הזאת כראוי / כראוי לתורה אלהית שתתן בחוקים ובמוספים בשינוי הענין כמו שהיה במצוד הנסחר / ושהקום פחוס כאמר (בס' מ"ד מראשון) : בהודוין אליה לשבח / שאחס מכינים עומכם לקיים מלוותיה בשמחה ככלוב ענדו את ה' בשמחה / ונאמר הכן לקראת אליהך / משח"נו בשאר הדחות : ולזכור שרשיה / סי' שרשי רובי המלוות הם זכר ליציאת מצרים או למ"ת : מי שהוח חושב בסבה / כי הסבה מה שמייחלים בעלי דת וולחנו סכר ב"ע היא סנה חלושה מאד לסבול הצער בעבורה כי לא תועה הנפש עליה כאמר (בס' כ"ו לראשון) ז"ל ואהם מי שאמר לא נא אלינו אדם שיביד לנו שחי' אחר מוחו בנ"ע או בניכנס : לורח הצוירים / כמו שהנורה היתה קדמה לחי' / כן קדמה שנתם אל שנתנו הם בנחיתת היום השניעי הכי נכבד הוא מראשון ושני שלא היו ימי מנוחה בנ"בואין המנוחה

זכר

(א) אמר הכוזרי כבר השבתי בענינכם וראיתי שיש לאלהים סוד בהשאירכם ושהוא שם השבתות והמועדים מהגדול שבסכורת בהשאיר תארכם והדרכם כיהאומות היו מחלקות אתכם ולוקחות אתכם לעבדים בעבור בנתכם וזוך דעתכם והיו משימים אתכם עד אנשי המלחמה ולולי אלה העתים שאתם שומרים אותה השמורה הזאת המעולה מפני שהם מאת האלהים ולעילות הזקות כמו זכר למעשה בראשית זכר ליציאת מצרים זכר למותן תורה וכלם ענינים אלהיים אתם מוזהרים בשמירתם ולולי הם לא היה אחד מכם לובש בגד נקי ולא היה לכם קבוץ לזכרון תורתכם מפני שפלות נפשכם בהתמדת הגלות עליכם ולולי הם לא הייתם מתנעמים עם אחד באורך ימיכם

וכבר היו לכם בנה ששית ימיכם מנוחת חנוף ומנוחה הנפש אין המלכים יכולים עליה מפני שנפשותם אינם מתישבות ביום מנוחתם כי אם יצרכו ביום ההוא ליגיעה ותנועה היו נעים ויגיעים ואין נפשותם במנוחה שלימה ולולי הם היו כל יגיעכם לזולתכם מפני שהוא מזומן לשלל אם כן הוצאתכם בהם ריוח לכם בעולם הזה ולעולם הבא שהוצאת בהם לשם שמים :

אמר החבר החסיד ממנו נזהר במצורת אלה הדברים האלקיים רוצה לומר המילה והשבת והמועדים ותורותם המצויים מאת האלקים ולהשמר מן העריות והכלאים בצמח ובבגדים ובחיים בשמיטה וכיובל ולהשמר מע"ז ומה שנתלה בה ולהשמר מדרוש ידיעות הנעלם מוולת העבואה או האורים

זכר להם / ואם נבחינת השנייה שולחנו שובחים רק במקלט מלאכה : (א) סוד בהשאירכם / סוד ענינו ענה כמו בסודם אל חנוף נפשי / והענין ענה ה' נחתו לכם השבת היא חקוק להקים אהבם לו לעם ולא מתערבו בגוים לביטול לוקחים אהבם לחנכי מלאכה / כי קשה בעיניהם להעביר אהבם על הדת / והן עתה רבים מעלי יהודה הם כפויי עונה ומתאיים להיות בעלי מלאכות ועליהם נאמר הוי האומדי : לרע טוב וגו' : זכר למ"ב / השבת עולה לשני זכרונות ליציאת מצרים ככתוב בדברות ראשונות זכר את יום השבת לקדשו / כי שבת ימים וגו' / וזכר למ"ב ככתוב בדברות חמרונה שזכר את יום השבת לקדשו וגו' / וזכר כי עבד היית וכו' וכבר כתבנו שב' הענינים לאחד יחס כי זכרון אחד עולה לשניהם והוא שהש"ת חדש הכל בדרונו וברונו זה שינה מנהג הענין בלאת ישראל ממנרים וז"ל שמו וזכר דבר אחד נאמרו תולס זכר למ"ח לא נאמר כפי בכתוב : ששים ימיכם / מלכר קחטיב : החסיד ממנו / שב אל מאמרו (כפי ב' מזה) המעשים המנהגיים והחקים השכליים והזלתיים הנושפים ושב לבאר בזה שהמנוח יחלקו לחלקים שתיים שכן חרבע ח' מעשיות ב' מחשבות והמעשיות יחלקו לשנים א' החסותיות לכל חנכי העולם נבחינת היותם בני אדם מדיניים ר"ל מוכרחים אל הקיבוץ והעור המדיני ולא נקראים מנוח מנהגיים כמו לא תרצה לא תלחץ וולחם / ב' הם המנוח הנוימדוד לבני ישראל נבחינת היותם יהודים כמו מנוח מפסה הקרבנות ושניתם השבתות וולחם / ואלה נקראים מנוח אלהיים להיותם מורים כי יש אלהים ב' ישראל והוא נוס / והמחשביים הם המנוח הסלויס בלמונה והם נ"ב פי שנים להמה א' שכליים ר"ל שהכל יורה אמתם כמו חמונת האחרות בשלילה הנשמות והמנרשות ממנו ית' ואלה נקראים חמונות פילסופיות / ב' תוריות כמו חמונת החידוש וההשגחה הפרעית והנמול והכונס הפרעי / והן חייני אלה המנוח חרבעתן ישמור החסיד כפיו ובלבבו לעשותם / וזכר בכל חלוקה מהם קלח מנוח כפי מה שמדען לו / וירא ראשית לו המנוח האלהיים / אך נאמם המנהגות להם קדימה זמנית על חרבעתן כלן ולכן להם משפט הנכורה בעשרת הדברות והם לא תרצה וגו' : המילה / היא מנהג ראשונה והשבת אחרי' ששקולה ככל החור' / ואל' אחריהם זכר שאר מנוח אלהיים כפי ההודען : מעונן ומנחם / מעונן יתכן היותו נגין מרובע מן ענן וכפי זה יס' המעונן הוא הרנפה בענינים לורוס כקמי הענין וכפי דמיונו מגיד מהם האלקיות

האורים והתומים או החלומות הנאמנים , ולא ישמע
 אל קוסם ואל חובר ואל מוענן ומנחש , ולהשמר
 מהגרות והזיבות ולהשמר מבעלי חיים הטמאים במאכלו
 ובמעוננו הצרעת , ולהשמר מהרס והחלב מפני שהם
 חלק אשי ה' ושמירת מה שהוא חייב בו על כל עבירה
 בשוגג ומזיד מקרבן זולת מה שהוא חייב בו מפדיון בכור
 והבכורים ועל כל לירה שתהיה לה קרבן , ומה שנראה
 ממנו כזיבו וצרעת וקרבן ומנחת בלערי מה שהוא
 חייב בו ממעשר ראשון ושני ומעשר עני והראיון שלש
 פעמים בשנה והפסח ותורתיו שהוא קרבן ה' חייב בו
 כל אורח בישראל והסוכה והלולב והשופר ומה שהוא
 צריך מהכלים וכלי הקדש הטהורים למנחות ולקרבנות
 האלה ומה שהוא חייב בו מהקדושה והטהרה ושמירת
 הפאה והערלה וקדש הילולים , וכללו של דבר שישמור
 מהענינים האלקיים מה שיוכל להיות נאמן באמרו לא
 עברתי ממצותיך ולא שכחתי מלבר הנדרים והנדרות
 והשלמים ומה שהוא מקבל על עצמו מהנזירות אלה
 והרומה להסדם התורות האלקיות והשלמות רובם בעבודת
 כהנים אבל התורו המנהגיות כמו לא תרצה לא תנאף
 לא תננוב לא תענה ברעך וכבוד אב ואם ואהבת לרעך

כמוך ואהבתם את הנר ולא תכחשו ולא תשקרו ויש
 בעמיתו וחתחק מן הנשך ותרבות וזהוהר במאונני צדק
 אבני צדק ואיפי צדק והיו צדק , ועיבת הלקט והעוללות
 והפירות והרומה לזה , והתורות הנפשויות הפילוסופיות
 כמו אנכי ה' אלהיך ולא יהיה לך אלהים אחרים ולא
 תשא את שם ה' אלהיך עם תוספת מה שנתבאר ההורה
 הזאת כי הוא יתברך יודע מצפוני בני אדם כל שכן
 מעשיהם ודבריהם ושהוא נזמל על הטוב ועל הרע מהם
 וכי עיני ה' משוטטות בכל הארץ ואין החסיד מתעסק
 ולא הושב ולא מדבר עד שיאמין שעמו עינים רואות
 וצופות וגומלות אותו על הטוב ועל הרע ופוקדות
 עליו כל מעוות מדבורי מעשהו והוא הולך ויושב כירא
 וחרד המתבייש ממעשיו לעתים כאשר הוא שמה ושש
 ותיקר נפשו אצלו בעת העבורי וכאלו הוא זוכר טובתו
 לאלקיו כשהוא סובל הצער בעבודתו , וכללו של דבר
 שהוא מאמין ומקבל מה שנאי הסתכל בשלשה דברים
 ואי אתה בא לידי עבירה רע מה למעלה מימך עין
 רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבין , ויראה
 שמה שאמר דוד הטענה הנאמנה הנוטע און הלא ישמע
 אם יוצר עין הלא יביט , וכל מה שאמר במומוזר ה'

חקרתני

האותיות לאחור או להפך וככה הטענה הוא הרוח המלועסות לורות הרמיונות החולפות גם ועבור שהמראות
 דימי קדם נעשות מנחשת מלועט ע"כ נקרא הקוסם במין זה נסח מנחש ועוד היום נהג עין קסם זה וחז"ל פירסום
 בענין אלה : ומן הנרעת , על החסיד בזמן ש"ה קיים ידבר ולכן זכר מעשה הקרבנות , וממילא מנחש
 שהחסיד אשר בימים האלה הוא המקיים המצוות הנוהגות בימים האלה : ומעשר עני , נענור היותו מונבל נמין
 ע"כ הוא מגדר המצוות האלהיות המונבלות כאמור (כס"ד' מזה) ז"ל אך הנבלת זה ושעורו עד שהי' טוב לכל חינוך
 כ"ל לאלהים ית' , וכן זכר הפאה , להיזקה מוגבלת במקום מד"ת ובשעור מדברי חז"ל , והפאורות , רומז לאמר
 לא תכאר אחריך : עם תוספת שתכאר בתורה , ירמוז לאמונות הקוריות שהי' מתגייה בהשגחה פרטית נוסף
 י"ל ההשגחה הכללית שהיא אמונה פילסופית והק"נה מעניש ומשכיר עונש ושכר פרטי לזיש חיש כדרכיו : וכללו
 זוכר עונתו לאלהיו , ד"ל הוא מנעל רצונו מפני רצונו ית' וסובל לער למענהו בהיותו זוכר מה שהוא ית' הטיב
 לו מאו ומקדם : הנוטע און הלא ישמע , ידוע מה שהקשו להרב המורה (בי"ע לשלישי) נפי' זה הכ' שיסתחייב
 לפיהו סנורא האצטומכת הלא יחבל ונורא החך הלא ישמע , ושם נאמר בהשגחה זאת האלה שלעולם ידע הפועל
 כלי אמונות מה , מלאכת האומות היא , ד"מ חרש ברזל הפועל המהע ידע מלאכת החיות נעשות

המחש

הקרתני ותדע יהשוב בו כל איבריו נושעיים בחכמה
 וכדר ושעור ויראה אותם נשמעים לחפצו והוא איננו
 יודע מה שראוי להניע מהם על הדמיון שירצה לקום
 וימצא כל האיברים בעתרים השומעים כבר הקימו
 גופו והוא לא ידע האיברים ההם וכן כשירצה ללכת
 או לשבת ושאר המצבים ולזה רמו באמרו אתה ידעת
 שרתי וקומי ארחי ורבעי זרית וכל דרכי הסכנת / ויודע
 מזה דק ועמוק מוטנו אברי הרבור תראה התינוק מדבר
 כל מות שדוא שומע והוא אינו יודע באי זה אבר באי
 זה עצב ובאי זה מיתר ראוי לדבר / וכן כלי החזרה
 בטעמי הנגון הוא מדמו אותם ומתקנם ואיננו יודע באי
 זה דבר כאלו יוצרם ממציא ומעבירם לו בכל העתים
 ובצרכו

מחשע מחודד מלד אחד ונקב מלד הב' לתכלית מלאכת התפירה / וכן העושה כלי שיר משמיע קולות בערכים נבזים
 ונמוכים כלי ספק שהוא יודע שיש סס חוש השמע / ועל זה הדרך יאמר הנוטע און כלומר בעשוקו כנ"י על השמונה
 סכרה באון חוף מלא רוח ועליו מנענעים יתנועעו מרעידת הקול באויר ומכיס בסוף הכאות כבידות וקלות כעדיך
 הרעידה הנה זה לאות שהוא יודע מבין חוש השמע וככה מי חכם יבין כלי העין קרומיו וליחותיו וסדרם ומרחקם זה
 מזה עד שישלם פעל הראות על ידיהם הוא זה יבזר אומר כי פועלם מבין חוש הראות / והוא זה טעם הכ' הנוטע
 און וכו' כלומר בניס מורה על ידיעתו ית' מלאכתם כי לתכלית זה ירס נקאר ההוא והוא הדבר שכיון החצר ליו
 בזה / וככה הכוון בנין שר איבריו שנוצרו נקארם כפי הניאות לתכלית מלאכתן / הוא זה יבין שאין חכם כה ככתוב
 כל עמדותי האמנה ה' מי כמוך / וכו' אמרו שם הכ' רמזו אל התנועה שמתנועעי' היהודים בקריאתם כזכר
 (כפי מ' לשני מזה) / ויחכן שכן זה המנהג דינינו מפני כוונת הקורא לידע ולהודיע כוונת הקריאה הסתומה והנעלמת
 אשר לא כודם היטב במבטא כאשר קראה שדבר אדם סתומות ונפלאות מאנו עד בלתי יכולת לו לנעץ הכל בשפתיו
 יהי' מורה באנבנותיו מולל ברבולו כמו שקראה המפלאים בתלמוד וזה מחמת קולר המליצה נפיה ירמזו עליהם נשאר
 האברי' כאשר יעשו האילמים / וככה יעשו המקובלים בעלי הכוונות העמוקות ומה נאמך מנהג התנועה בתפלה אשר
 סמכוהו אקר' לכל עמדותי' המורה באמת על הכוונה הנוכחון בתכליתיהן לפעולתיהן בדבר הענע / וזה יורה שקדמונינו
 היו להם כוונות עמוקות בתפילתן ובקריאתם כעין כוונות המקובלים היום בתפילותיהם אשר על כן תרבינו קטועותיהם
 ונשאר עתה מנהגם לבד והעיקר נשכח ממנו כי אמנם כן ענין המלוות שיקריהם נשכחים ברוב ימים והטפליים
 יתקיימו כמו שגראה זה מקריאת שמ"ו וס' שנתקן מקדם לתכלית למען יבינו במקרא כי הארמי ה' לשונם המורגל דבר
 בו הנשים וע"ה / ואחרי נשכח הלשון ההוא מפי המוננו ונשאר המנהג אעפ"י עס ה' שמ"ו כלי קבונה במקרא
 (זולתי מתי מספר) / ויותר נוח הי' להם ללמוד המקרא עס פרי"ש או עס ההערה האשכנזית ויבינו מולא שפתם
 אבל הוא הדבר שאמרתם שהטפל נעשה עיקר במלוות וכיוצא בזה נשאר מנהג התנועה בתפלה והכוון חלפה הלכה
 ועל זה יאמר הכתוב וקחי יראתם אחי עולות אנשים מלומדה / והנה סבת התנועה שכתבנו היא האמת לא שערוב
 הקדמונים ולא שזכרנו עין החבר / ומן הראוי הי' להלינה במקומה (כפי מ' לשני מזה) אך לא שיערתי כה בעת
 כתבי ייאורי או / ואחרי נכש הביאור ההוא בתנה ה' אל לבו ארי כתבי זה הביאור על כן העלית פה / כי אני
 אינני מתמהמה בביאורי זה עד יוגמר על כל הביבור אבל אני נקטב בערב ובבקר הוא שג אל בית הרפוס וכל זה מדאגה
 מדבר פן יחטפני המוח בערם אשלים אשר החילותי על כן ראיתי להיות מהיר בעבודת הקודש עד כי יומם ולילה
 עלי במלאכ' שינה אינני רואה בעיני זולתי שלם או ד' שעות בלילה / לחס חמודות אינני אוכל יין ושכר אינני שותה /
 זחוי ליער אני חי / אין עונג חמרי נחשב בעיני למאומה כי אם חתעננ על ה' כי יגל עיני להביע נפלאות מחורחתי /
 שוש אשים נפ' כי איןן שמך דבר בפועל אלהים ומעשהו / כה יחן ה' וכה יוסיף לתמכני לחוות בנועם ה' ולנקר בהיכלו
 יכלו אומר כבוד ככתוב כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתו / יתמו חטאים המבעלים אחי משלימותי גם מודים חך שחוט
 לשונם חסוך עבך או או חיתם : והוא איננו יודע מה שראוי להניע מהם / ובעבור שהאדם בעצמו מניע איבריו אף
 כל

וּבְצַרְכּוֹ וְהִדְבֵּר בֵּן אֹרֶב לִבְנֵי מִפְנֵי שֶׁאֵין עֵינֵי הַבְּרִיָּאָה
 דּוֹמָה לְעֵינֵי הַמַּלְאָכִים הַאֲמוּנִים כִּשְׁהוּא עוֹשֶׂה רַחִים עַל
 דְּרַמְיוֹן וְיִלְךְ לֹא יַעֲשֶׂה הַרְהִי מִרָה שְׁבַעבוֹרוֹ נַעֲשֶׂה
 וְהַבּוֹרָא יִתְבַרַךְ בּוֹרָא הַאִיבֵרִים וְנוֹתֵן לָהֶם כּוֹחַ וּמְשִׁיךְ
 לָהֶם עֵם הַרְגָעִים וְאֵלּוּ הֵיוּ מַעֲלֵי עַל לֵב הַסְתַּלְקוֹת
 הַשְּׁנִיתָו וְהַנְהַנְתּוֹ רַגַע אַחַד הֵי נַפְסֵי הָעוֹלָם כּוֹלּוֹ
 וְכִשְׁהֵי הַחֲסִיד חוֹשֵׁב זֶה בְּכָל הַרְגֻעוֹתָיו אֵיךְ לֵא
 תְהִינֵנּוּ תְנוּשְׁתּוֹ כֹּלָם כִּבְרָה נִתֵּן בָּהֶם חֵלֶק חֲבוּרָא אֲשֶׁר
 בְּרַאָם תְּחִלָּה וּמְשִׁיךְ לָהֶם בַּעֲזַת תְּמִיד בְּהַשְׁלַמְתָּם
 וְהוּא לְעוֹלָם כְּאֵלּוּ הַשְּׂכִינָה עִמּוֹ וְהַמַּלְאָכִים מִתְחַבְּרִים
 עִמּוֹ בְּכּוֹחַ וְאֵם יִזְוֶק בַּחֲסִידוֹת וְיִתִּי בְּמִקְוֹמוֹת הַרְאוּיִם
 לְשְׂכִינָה יִחְבְּרוּהוּ בַּפֶּעַל וְיִרְאֶה אוֹתָם עֵין בְּעֵין לְמַטְרָה

מִמְדַּרְגַּת הַנְּבוּאָה / כִּאֲשֶׁר הֵיוּ טוֹבֵי הַחֲכָמִים בְּבֵית שְׁנֵי
 רֹאשֵׁי הַצּוֹרוֹת וְשׁוֹמְעִים בַּת קוֹל וְהוּא מִדְּרַגַּת הַחֲסִידִים
 וְלִמְעַלָּה מִמֶּנּוּ מִדְּרַגַּת הַנְּבִיאִים / וַיִּקְבַּל הַחֲסִיד מִכְבוֹד
 הָעֵינֵן הָאֵלֶּקִי הַנְּמִצָּא עִמּוֹ מִה שְׂרָאוֹי לְקַבֵּל הָעֵבֶד
 מִאֲדוּנָיו שְׁבִרָאוֹ וְהַטִּיב לוֹ וְהוּא צוֹפֵהוּ לְגַמְלוֹ אוֹלְעוֹנָשׁוֹ
 וְאֵל יִגְדַל בְּעֵינֶיךָ מִה שְׂאוֹמֵר הַחֲסִיד קוֹדֵם הַכְּנָסוֹ בְּבֵית
 הַכֶּסֶף הַתְּכַבְּרוֹ מִכְּבוֹדֵים קְרוּשִׁים כְּבוֹד לְשְׂכִינָה וְהַתּוֹדוֹת
 אַחַר יְצִיאָתוֹ מִכְּרַבֵּת אֲשֶׁר יָצַר אֶת הָאָדָם בַּחֲכָמָה /
 וְכִמְהָ גְדוּלָּה הַבְּרַכָּה הַזֹּאת בְּעֵינֵיהָ וְכִמְהָ מִתְקוֹנָתָהּ
 מְלוֹתֶיהָ לְמִי שְׁחָא מִסְתַּכֵּל בָּהֶם בְּעֵין הָאֵמֶת שֶׁהַקְּדוּם
 תְּחִלָּה בַּחֲכָמָה וְחוֹתֵם בְּרֹפֵא כָל בָּשָׂר וּמְפַלֵּא לַעֲשׂוֹת /
 לְמַד עַל פְּלִיאָתָהּ מִה שְׁבִרָא בַּחֲסִידִים
 מִהַכּוֹחַ

בְּלִי יָדַע סִנְתָה תְנוּעָתָם כְּמוֹ שִׁדְעָה הַמִּינִיעַ מִיכָאֵל נִיקוּם בְּלַעַן סִנְתָה תְנוּעָתָה כְּלִי הַמְּתוּעֵעַ אֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה / לִכֵּן לֹא יִתְוַאֲרֶה
 הָאָדָם נֶשֶׁם עֵינֵי מִיכָאֵל נִיקוּם בְּלַעַן יַעֲן לֹא יָדַע סִנְתָה תְנוּעָתוֹ / כְּמוֹ שֶׁלֹּא יִתְוַאֲרֶה שׁוֹם אָדָם נֶשֶׁם חֵימִי קָאָם בְּעִבּוֹר
 שְׁבַעבוֹרוֹ לְעַכְלָה הַמּוֹזֵן וְלִפְנֵי לֵדָם וְלִפְנֵי הַלִּיחֻת אֲשֶׁר הַלּוּמֵן הַיּוֹדֵעַ לַעֲשׂוֹת בְּמַלְאָכָתוֹ כּוֹה נִקְרָא נֶשֶׁם חֵימִי קָאָם
 (נֶשֶׁם הַטּוֹבֵם כַּעַת הַיּוֹגֵי הַאֲמוּנִים נֶעַל הַכִּי מִיֵּאֵה לַעֲשׂוֹת דָם לְלוֹל בְּמַעֲשֵׂה מְרַקְחָת) לֹא כֵן הַעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂהוּ בְּעַנֵּב
 שֶׁהוּא זֶה לֹא יִתְוַאֲרֶה נֶשֶׁם חֲסִיד עַל כִּי פִעֵלוֹ וְהוּא הַדְּבַר שֶׁנִּירְוֵנוּ בְּהַקְדַּמְתּוֹ לְמַלּוֹת הַהַגִּינוֹן מִה יִפֶּה כִּחַ הַהַגִּינוֹן לְקְרוֹא
 לְנַעֲלֵיהָ נֶשֶׁם חֲסִיד וְנִגְדַק אֵךְ הַגִּלְתִּי יוֹדְעִים אֵיךְ יַעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ הַחֲכָמָה לְפִי חֵקִי חֲכָמָה הַהַגִּינוֹן כִּי אֵם בְּעַנֵּב נִקְרָאִים
 חֲכָמִים ע"ל הַהַעֲבֵר כְּמוֹ שִׁקְרָא מִיכָאֵל נִיקוּם לְאִישׁ הַהַמּוּנִי בְּעִבּוֹר שִׁדְעָה בְּעַנֵּב לְהַנִּיעַ הַמְּרָוֹ הַכּוֹבֵד שֶׁנִּי לְהַנִּיעַ עַל
 עַל יְדוֹ תְכִלִּית הַהַלִּיכָה : הֵי נַפְסֵי הָעוֹלָם / הוּא הַדְּבַר שֶׁהַכּוֹבֵד מְדַמֵּהוּ כְּנִי לְשֵׁם כְּכַתּוּב כִּי שֵׁם וּמִן ה' / וְזֶה
 כִּי כְמוֹ שֶׁשֵׁם חֲשָׁקֵי פְעוּלָתוֹ ר"ל אֲזוֹרוֹ בְּשִׁקְעָה כֵּן פּוֹעֵל אֱלֹהִים וּמַעֲשֵׂהוּ יֵהוּ נִמְלָאִים בְּהַמְלָאוֹ וְנַעֲדָרִים בְּהַעֲלוֹת עַל
 הַלֵּב הַעֲדָרוֹ כְּנִי וְיַעֲזִין מ"ש (בְּרַאָשׁוֹן מְרַאָשׁוֹן לֹה) : כְּלֹא הַשְּׂכִינָה עִמּוֹ / כִּי כְפִי מ"ש כְּהוֹקֵר (כִּי לַעֲשִׂירֵי מַס"ה) מַס
 שְׁכַת אֵהֵבֵת כָּל צ' אֲוֵהִים הוּא דְמִיּוֹן מִה אֲשֶׁר בִּינֵיהֶם אֵם אֲמוּנָתָה אֲחַת מִן הַשְּׂכָמָה דְעַת אֲחַת וְשֵׁיבֵל כֵּן כָּל חוֹשֵׁב
 בַּחֲכָמָה הַמִּיּוֹשֵׁדֵק בְּמַלְאָחֹת הוּא מִקְדָּמָה בַּחֲשָׁבָה וּלְיוֹן יִת' ע"כ יִפֶּק רִגְוֹן וְאֵהֵבֵת מִמֶּנּוּ יִת' וְהוּא זֶה דְבַר הַחֲסִיד
 הַבְּאֵמֵר כּוֹה שֶׁהוּא זֶה הַחוֹשֵׁב בְּתוֹרַת ה' וְחֲכָמָתוֹ אֲשֶׁר יִשְׂדֵי בִיּוֹרָיו תְּמִיד עַל כֵּן יִפֶּק אֵהֵבֵת וְדִנִּיקוֹת מִה בְּיוֹם מַחֲשַׁבְתּוֹ
 וְרִגְוֹנוֹ דּוֹמֵה לְמַחֲשַׁבְתּוֹ כְּנִי וְרִגְוֹנוֹ יִת' : נִמְקוּמוֹת הַחֲאִוִּים לְשְׂכִינָה / כְּלוּמֵר בְּח"י כְּאֲמוֹר (בְּסו"ו לְשֵׁנִי) רֹאשִׁים
 הַצּוֹרוֹת / הֵם צוֹרֵת וְקוֹלוֹת נְבִיאִי לְשִׁיחָה : וְאֵל יִגְדַל בְּעֵינֶיךָ / כְּלוּמֵר לֹא תַחֲשׁוּב זֶה לוֹ לְגוֹדֵל וְנִאֲוֵה : וְכִמְהָ גְדוּלָּה
 הַנְּדָרָה הַזֹּאת / כִּבְרַת הַעִירוֹתֵי בְּדָרֶךְ שְׂרׁוּב הַמּוּנִים כְּסִים עִבּוֹר כֵּן יִפְלָפְלוּ בְּמַלּוֹת אֲנָשִׁים מְלוּמְדָה בְּהַלָּה לְאֱלֹהִים כִּי
 בְּהַרְבֵּל לְשׁוֹנֵם בְּמַלּוֹת אֲנָשִׁים מְלוּמְדָה יִבְעוּ יִדְבְּרוּ דְבָרִים בְּלִי יָדָם מִה וְאֵעֲרֵכָה לְפָנֶיךָ בְּמַשֵּׁל וּמְלִילָה חִידָה אֲשֶׁר תְּעוֹרֶרֶךָ
 לְהַסְתַּלֵּא מִכְּלִאוֹת תְּנִיט דְעִים / תִּמְרוּ כִי חֲסִים אַחַד מִחֲכָמֵי יוֹן הַסְּכִיל מֵאֵד בַּחֲכָמָה הַכִּימִי אֵהֵ וְהֵמִי כְּאֵינִיקָא וְיִחַסֵּם
 מֵאֵד בְּתוֹלָאוֹת הַעוֹלָאוֹת לְמַגִּיהֶם מֵהַאֲדָמָה זֶה וְכִסָּף וְנַחֲשָׁת וְכָל אֲבָן יִקְרָה וְנִהַפִּיכָת הַמַּחֲכָמִים הַפְּחוּתִים לֹא הַבַּעֲטוֹר
 וְקָבֵל זֹאת בְּעֵינָיו וַיַּעַשׂ דוֹד נַחוּשָׁת וְסִיר בְּמַלְאָכָה נְפִילָה תַחֲתִים שְׁנִים וְשְׁלִישִׁים וְקָבַע בּוֹ דְדִים רַבִּים לְהַגִּיר הַמַּשְׁקִים
 אֲשֶׁר בּוֹ הַחוֹלָה וַיַּעַשׂ מִנְחַשְׁת דְמוֹת הַכְּנִיט אֲנָשִׁים מַשְׁרָתִים מִכְּשָׁלִים / וּמַמְרָסִים וְהַעֲמִי הַדּוֹד עַל נַחֲלֵי אֵם וְיִזְוֶק אֵל קוֹכָה
 מִשְׁקָה עֵבֶה כְּעֵין נְרִיסִין בְּרִיחַ בְּל"א פְּשׁוּיָה לוֹ בְּמַלְאָכָה וְהֵי כְּאֲשֶׁר הַחַל הַדּוֹד לְבַשֵּׁל כֵּן הַנִּיחוֹ הַמַּשְׁרָתִים הַמְּשַׁלִּים מִלַּח
 וְתַנְלִין

והכחות הדוחים והמהזיקים וכלל כל החיים באמרו כל
 בשר , וקושר מצפוננו בענין האלקי בתחבולות כוהם
 מצות כתובות ומהם מקובלות והוא נושא התפילין על
 מקום המחשבה והזכרון והראש , ואוצל מהם רצועה
 מונעת אל ידו כדי שיראה אותה עם השעות , ותפילין
 של יד על מצוה הכחות רוצה לומר הלב נושא הציצית
 כדי שלא יטרירוהו חושיו בעולם וכמו שאמר ולא תתרו
 אחרי לבבכם ואחרי עיניכם , והכתוב בתפילין היחוד
 והגמול והעונש וזכר יציאת מצרים מפני שהיא טענה
 שאין בו מדחה כי להענין האלקי התחברות בברואים

והשנה עליהם וידעה במעשיהם אחר כן מתגלגל
 בכל חושיו לתת חלק האלקיים בהם וכבר קבלנו כי
 המעט שבשעורו אשר יצא האדם בהם ידו חוברתו
 מההושבות הסמאה ברכות לא פחות מההמפורסמות
 ואחר כן ישתדל להשלימם בריחנים ונאכלים ושמועות
 ומראית יברך עליהם וכל אשר יוסף יהי תוספת
 מקרבת אל האלקים וכמו שאמר דוד פי יספר צדקתך
 כל היום תשועתך כי לא ידעתי ספורות רוצה לומר
 כי שבחך לא יכלהו המגין אבל אקבלנו עלי כל ימי
 ולא אמנע ממנו תמיד , והאזהבה והיראה מאין ספק
 נבנסת

והנלן ושמן ויתר הדברים הלרכים אל הניסול וכן החלו הדדים ללקח ולהגיר משקים שונים / כדד האחד הניריון /
 והדד הב' הניר שמן / והדד הב' הניר דבש / והדד הב' הניר חלב וכו' שכן / וכן הלאה / ויפלא הדבר מאד בעיני
 האנשים עד שכל עונר עליו עמד שומם ומתפלא למראה עיניו , והנה היו שם אנשים אשר היו רגילים מעודם לראות
 הדוד הווא , כמה לא התפלאו על הדוד אבל התפלאו על העונרים על שעמדו שוממים ומפליאים הדבר אשר הי' כמנהג
 ענטי בנייהם אשר כנס בדבר הכמסה אשר יסד ה' באדם נענור היומנו רגילים עמו לכן אין איש שם על לב להקפלא
 מוולאכוס ה' בו / ויתר מזה כי מי האיש יעיר את לבו להקפלא מחכמת ה' אשר יסד באדם או בשאר ברוואו יראונו
 הסכלים בתור המשחנע למראה עיניו ויחשב בעיניהם כאלו מנחת פניו לדעת רשע כסל למרות עיני כבודו ית' /
 והנה אלעומת האדם הווא הדוד האמור העומד על גחליו שהוא חוס הכנד הסמוך לו ושפכת המשקה הווא המאכל
 והמשקה אשר יאכל וישקה והמשרתים המבשלים המה העורקים המביאים מלח ושמן כמו טפות מרס ירוקה המועילים
 על העיכול ווולקס מהליחות המוכרות אל העיכול / וכנפי האלעומכה הם הממריסים בתנועתם את המאכל שלא
 ישרוף בחוס הכנד / והדדים הם האוני' להוויא מותרי מרה ירוקה והאף להגיר מותרי הלבניה והשדי' לחלב וכי העבנה והאמה
 להוויא הלואה והשקן והנידים והעורקים למרות הדמים / והכל לרפואת הנוף ולהעמידו בבריאות והנה מי חכם יבין
 זה הלא ישוב יתפלא מפלאות תמים דעים ויברך באהבה רבה ברכת אשר יצר / והן אלה הפעולות כלן יעידון יבירון
 שלימותו כנחוב קינה קתן הדרך כי תפליא נוראות ממעשה רוקח / כי מדוד אחד תביה נווליס שונים ומניד אחד
 הוויא מיאים נבדלים (אסף ח"ב ל"ה) / ואתי' ככתוב כל עלמותי תאמרנה ה' מי כמוך : וקושר מצפוננו / וקושר
 מחשבתו הלפון במוח בתפילין שבראשו : ולא תקורו / כנר בירנו (בהערה לששי מששי מס"ה שלנו) שהלויית
 בשיתם בנימין הנשאר מן האריג אשר קוריהם לא יהיו לנגד ולא יתכסו במעשיהם ואין יתרון לבעליו כי אם ראות
 עיניו לכן שמש הש"ית לאות בנגדינו שנמנע עלמנו מרדוף אחר השבת המותרות אשר אין יתרון להם כי אם ראות עין
 ו"א ולא תקורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם / ואחשוב שהחוש של תכלת שהי' בלויית רומן ג"כ לזה / וזה שהתכלת
 הווא תכלית הנראי' כמו שראה הרקיע דומה לתכלת / והרמו שגשים תכלית למראה עינינו ולא נתור אחרי ראות
 עינינו עד בלי די : ותגלגל בכל חושיו / וחפש הרבשה כל חוש והנחתו לברך את ה' עליה / והנה מי חכם יבין דעת
 שהחבר סדרים לו בכוונת הנרכות וירא ראשית לו עת הקימה בנקר שאז עת לברך אשר יצר בנקיון המעים / ואחריו
 הנחת תפילין ואחריו ברכת לויית / ואחריו תשלום המאה ברכות : מאה ברכות / כמדדשס ז"ל ע"פ מה ה' אלהיך
 שאל מעמך / אמרו ז"ל אל תקרי מה אלא מאה : יסלימם בריחנים / כן אמרו ז"ל בשנתות וי"ט שחסרו ברכות

התפלות וישב בלבו צדוק הדין ישוב שיהיה לו למנו
 ולמסתור מהפנעים והצרות ההוות בעולם כשיתישב
 בגפשו בורא החיים ומטיפס ומנהיגם בחכמתו ושאין
 הדעות משיגות פרטיה אבל משיגות כלליה במה שהם
 דואות מתקון הבריאה בהם זמיה שכלל מהפליאות
 המורו אל כונת חכם וחפין יודע ויכול באשר שם לקטון
 וגורר מהם מה שהוא צריך לו מהחושבים נסתרים
 זמרים ורוחות זאבירים ושם הכלים בתיקים ראויים לרוחות
 ושם לצבועים מדות הנבונה וכלי הרריפה והטרף ושם
 לארנבת ולאיל כלי הבריחה זמרת המורך ומי שמהשב
 בבריות האבירים ותועלותיהם וערכם מן הרוחות יראה
 בזה מהסדר והסדר החכמי מה שלא ישאר בלבו ספק
 בצדק

זכנסות בנפש עם אלה הענינים ומשוערים בשעור תורו
 כרי שלא הביא השמחה בשתיית ימים טובים אל מה
 שמביא אל השחוק והתאוה והבטלה ולהכנע מהתפלות
 בעתם כראוי וזלא תוציא היראה אל נבול שמויגש
 מחמחילה והסליחי ושאר דואג כל זמיו ויעבור על ניה
 שצוה הבורא מהשמחה במה שחננו כמושאמר ושמחת
 בכל הטוב אשר נתן לך הי אלהיך וימעט שבתו על
 טובת האלקים כי השבת הולך אחרי השמחה והיה כמו
 שאמר בו תחת אשר לא עברת את הי אלהיך בשמחה
 ובטוב לבב ועברת את אויביך וגו' ושלא תוציאנו
 הקנאה בחוכה תזכיה את עמיתך וברבוי החכמות
 לירי הכעס והגטירה ותטרר נפשו מהזדככות ובעתות

ש"ע משלימים צמיגי קרנימא : אל השחוק והחלואה / ע"כ אמרו ו"ל אין שמחה אלא בצדק ולא אמרו ציין ישמח לבב
 אנוש / וכי הוא מביא לידי שחוק כי העיקר השמחה רק לשמחה נה' ככתוב ישמח לבב מנקי ה' כי צמנים וגמועדים
 שהם ימי מנוחה / ראוי לשיח לב להצין צממיה ולחכס בנייה החכמה המיוסדה בפועל חלשים ומעטאו ולכשר תפלתו
 ית' על פיהם ככתוב חומר סיר ליום השבת טוב להודות לה' ונאמר כי שמחתני ה' בפעלך / וכבר אמרנו כי עטס
 הקידוש על היין למשך הנוק בשמחה החמרים אשר ממנה יעלה אל גרם המעלות בשמח' הרוחנית ר"ל שמחת השגתו
 ית' / שהיא העקרית כעבודת ה' ככתוב עזרו חס ה' בשמחה ר"ל עבדוהו בשמחת השגתו / וכל מלוות הסורה הם
 רק הבע' לתהגת השמח' הוצת שהיא דעת חלשים ע"פ פעלו כמו"שכ הרב בעל חובות הנבנות כי חסם וזלמו לדעת
 חס ה' ואחר שאין בהליחות כ"ל הוא ית' ומעטיו וכו' אין לנו השגה בלל ככתוב כי לא ירחמי האדם וחי' / לכן תהי'
 השגת מעטיו היא הדעת אותה כי שלימות הנבונת יור' על שלימות נוראו / ככתוב ורחמי את אחורי / וס"ל ותחוי
 ית' דבתי ר"ל תבין פעולותי הנמשכים אחרי / ועל זאת השמח' הית' כוונת אמרו ושמחת בחבין / והן רבים עתה
 ע"ה אשר בשמחת הור' שותים יין הרב' עד להשכר וחושבים שזאת היא שמחת תור' ובאמת היא שמחת יין ועליהם
 צאמר כי כל שולחנות מלאו קיח לואה בלי מקום / הנענוד זה נק' ש"ת הכוס יחי' / וס' עזור לפני ה' הכוס יחי' / וס'
 ש"ח כי ישמח ישראל בצמתו / לכן כל ירח שמים ירחק מזה / אבל ישתה מעט להעביר עצנות מנשור למען יחזון
 חסדי ה' בכל נולד בשמח' ונטעו לב ארזה המעט נעשה כהיום הרב' בהמוננו כי רובי המוננו החזיקו במלוות הטפלות
 וזרבי מדקדקים גם יותר מהעיקר' עד שעל הרוב העפל פוער את העיקר כמו נמנהג קריאת שמ"ות שאמרנו וזה
 כשקרנב מנהג הסכרות בש"ח / ומנהג רובי החנועות בתפלה כמו שקדם / לכן מי האיש הירא וחכס לבב יעש' לעצמו
 בכל יום שמחת תור' בהשגת חדשות ונורות אשר ישיג בנ"פת או בשאר המושכלות אשר הם מעין הירא' או החכמ'
 הנוהגות חיים למשכיליהם בזה ובנא / וחי' לרצון לפני ה' : ושלא תוליא הירא' / ושלא תהי' יראתו מאלהי' כמפני
 האכור אמר לא יאנה סלוח למי שחטא נגדו וחי' / זה סנה שיחי' עזב כל הימים וחי' / כמו שנאמר בו תחת אשר לא
 ענדת את ה' בשמחה / חף כי יתיאש מהתשוב' אבל יחשוב כי הוא ית' רב סליחות ובעל הרחמים ירחם הסגים ויסלח
 לכל עונם : ונדברי החכמות לידי כעס / ר"ל קנאת החכמ' היא טובה בנחיתה ורעה בנחיתה אחרת / טובה ע"ד
 אשרם ו"ל קנאת סופרים קרנה חכמה / ורעה קנאת קנאת החכמ' לידי כעס

שיכעסו

בצדק הבורא אם יבא שינוי המחשבה להראות לו העול
 על הארנבת באשר היא מאכל לצבועים והזבוב לעכביש
 ישיב עליו השכל ויגער בו לומר איך איהם העול אל
 חכם שנתברר לו צדקו ושאינו צריך אל העול והאלו
 היו צידת הצבועים לארנבת וצידת העכביש לזבוב
 במקרה הייתי אומר בטענת המקרה / אך אני רואה
 החכם שהוא המנהיג הצדק הוא אשר שם כלי הציד
 לארניה מהגבורה ויכלת ושינים וצפרגני ושם לעכביש
 נזכר לתחבולה ושם לו הארניה לבוש מבלי למידת
 יארוג השבכים לזבוב ושם לו כלים ראויים למלאכה
 הזאת וזמן לו הזבוב למחיה ולמיון כאשר זמן הרבה
 מדגי הים לדגים אחרים האומר על זה שיהי אלא חכמה
 שאיני משיגה ואצדיק מי שנקרא הצור תמים פעלו /
 וזו שנתוישב על נפשו זה יהיה כמו שאומרים על
 נחום איש גם זו כל אשר תמצאהו צרה אומר גם זו

לטובה ויהיה חיים עריבים תמיד ותקל עליו הצרות
 אבל אפשר שישמח בהם כשירגיש לעון שיש עליו כמי
 שפרע חיבו והוא שמה במה שהקל מעריו ממנו וישמח
 לשכר ולגמול הצפון לו / וישמח במה שהוא מלמד
 לכני אדם מהסבל והצדקת דין הבורא וישמח במה
 שיש עליו בזה מהשם הטוב ותתפארת זה בצרות
 המיוחדות בו וכן יעשה בצרות הכוללות כשיעבירו
 בלבולי המחשב על לבו אורך ופזור האומה ומה שהגיע
 אליה מהדלות והמיעוט יתגם תחלה בצדק הרין כאשר
 אמרתי ואחר כן בנכוי עונותיו ובשכל הצפון לעולם
 הבא ובהרבק בענין האלקי בעולם הזה ואם ייאשנו
 שטנו מזה כאמרו התחינה העצמות האלה לנודל
 מזה שנכחדנו מנו ונשכח זכרנו וכמה שנאמר יבשרו
 עצמותינו ואברה תקוהינו נזרנו לנו יחשוב ביציאת
 מצרים ובכל מה שנאמר בכמה מעלות טובות למקום
 עלינו

שיכעסו על המשיגים / כאשר יעשו מאשרים וזים שונאי החכמ' וזורריה בעבור קולר השנתם אותה כאשר ישאל
 החסול את הנשר מבלי ילקחו לערפו / וכאשר ישאלו ע"ה את החכמים כמ"ש ר"ע כשהייתי ע"ה אמרתי מי יתן לי
 ס"ה ואנשכנו כחומר / אשר יד הקנאה תעשה זאת המשעמה לאמר על השלימים שהם גרועים ועל רואי החכמ' ועבדי
 ה' שהם עוריס נדעת ככתוב מי עור כחשול ועור כענד ה' / ואלה המאשרים תועים ומתעיס ההמון אשר הם כפתי
 יאמין לכל דבר אשר ישמע ממו אלה המאשרים ועליהם נאמר עמי מאשריך מתעיס / ועליהם הפרהסכר עמל וכעס /
 וסם לנבועים / שם כלל לחיות הדורסים : שינון המחשב / חידוד הסכל אשר הוא כחער מלועש טושה רמיה כמו
 סגדר החוקר (כיו"ד לשטי וס"פ) גדרי הסנו' והחידוד והוא שהתבונה תתן אמה וטוב והחידוד סקר ורע :
 הזור קמים פעלו / והכלל שרעופ האנשים הפרטיים ישמשו לנו על ידיהם טובות כולליות למיעים הכוללים על כן
 אין עול בחוק ההשנח' כי הא למה זה דומ' למקיו דס הרוע למען החיות על ידו כל הגוף ככתוב בספך דס וברת נחת
 ירפאו מחלה איש וכו' (אסף ח"ב פ') יעו"ש ביאורנו עליו : וישמח נמה שהוא מלמד לב"ה / אמנס כן יסד הבורא
 בלב כל חכם לב השוקה והשמת' להשפיע ולהאיל' מחכמתו על זולתו וזה דבר כל חובר חכמים מחוכס כי לולי זאת
 השוק' לא הפריה חכם פרי חכמתו כי אם עמו קמות חכמ' / כמו שחוקת המשגל אשר נעע ה' בחדס וחי תענה
 סכר פרי הכטן / ומהמנואר כי הדבר המכוון לטוב יבא ממנו רע לפעמים כמו הבגס בהיחוס יותר נזמן ובמקו' הליך
 לחוס השמש / ככה בהפריץ המשחוקק להוליא לפועל שחוקתו בענין בלתי ראוי יביא רע תחת עוב ומולא נזן תחת
 כבוד / כאמרס ו"ל במוליא ו"ל שהוא מוליד רוחין ושידין / וכאמר בלתי כסיל אל תדבר כי ינוו לשכל מליך / וכבר
 דמו נזכר בפ"י האומר דבר חכמ' באוני כסיל למוליא ו"ל כאמרס זוי למחן דמסיק כלולין לגר וכו' ובאמת כי הוא
 מוליד רוחין ושידין ע"ד אמרו ו"ל חכמים הוהרו בדגריכס וכו' שמת ישקו התלמידים הנאים אחרים וכו' / וסם
 באמר מקשקש לי' במיעוהי וכו' / וכמו ששידי ו"ל דנין את מולידס בניהגס בדינים קשים כאמרס ו"ל ככה אינון שידין
 יהודיין יסעו את האומר דבר חכמת בינה באוניכס / בחץ שחוט לשונס ובהולאח שס רע ודבת עס / אשרי איש
 יחלטהו ה' מהס ויותר עמנו למי' שאין לו עסק עמהס מעולם / ובשכל הלפון לעו"הב / בזה גלה החנר דעסו שהשנר
 הלפון

שלא באו ליתר ההנאות ההם ותיהא בענין שירגיש
ונעם בהם .

אמר החבר ההודמנות להנאה והרגשתה ושיחשב
בהעדרה קודם לכן כופל ההנאה וזה

מתועלת הברכות למי שהוא רגיל בהם בכונה ובהבנה
מפני שהם מציירי מין ההנאה בנפש והשבת עליוה למי
שהננה וכבר היי מוזמן להעדרה ואז תגדל השמחה בה כמו
שאתה אומר שרהיינו וקיימנו . וכבר היית מוזמן

ליוות ותורה על שהחיייתך ותראה זה ריוח וקל בעיניך
החולי וחמות כאשר יבא מפני שכבר השבת עם נפשך
וראית שרוחת עם בוראך שאתה ראוי להעדר ממך

כל טוב בטבעך כי עפר אתה והטיב לך בחיי וההנאות
ותורה על כן ובעת שיסירם ממך תורה ותעבור ותאמר
הי נתן והי לקח יהי שם ה' מבורך ותהיי נהנה כל ימייך

ומי שאינו אותו הדרך הזה אל תחשוב כי הנאתו הנאה
אנושית אך הנאה בחמית איננה מבינה כאשר אמרנו

בשכור וכן יעלה החסיר אל לבו ענין כלל ברכה
ויבין הכונה ממנה ומה שהוא נתלה בה הנק

יצויר ביוצר המאורות סדר עולם העליון
וגדל האישים ההם וגדל תועלתם ושהם אצל בוראם
קטן שברמשים ואם הם גדולים בעצמם לגדל תועלתו
בהם . והראיה שהם אצל בוראם כאשר אמרת שחכמתו
והנהגתו

עלינו ולא יהי רחוק בעיניו איך נשוב לקדמותינו אפי'
אם לא ישאר ממנו אלא אחד וכמו שאמר אל תיראי
תולעת יעקב כי מה הוא הנשאר מן האדם כששב
תולעת בקברו :

(ז) **אמר הכוזרי** כמו זה יהיה בגלות חיי ערבי
ויפרה פרי תורתו בעולם הזה
ובעולם הבא ומי שהוא סובל הגלות מתקצף כמעט
שהוא מפסיד עולמו ואחריתו .

אמר החבר וממה שיוסיף לו ערובי על עריבות
שיברך תמיד על כל מה שהוא מוצא
מן העולם ומה שמוצאו ממנו :

(ח) **אמר הכוזרי** ואיך הוא זה והברכות טורה יותר .
אמר החבר הלא האדם השלם יותר ראוי שיספר
בהרגשת ההנאה במה שיאכל וישתה מחתינוק והבהמה
כאשר הבהמה יותר ראוי להנאה מהצמח אף על פי
שהצמח נוון תמיד :

(ט) **אמר הכוזרי** כן הוא ליתרון החוש וההרגש
בהנאה כי אם היו מביאים אל
השכור כל אשר יתאוה והוא בענין שכרותו ממאכל
ומשתה וישמע הננונים ויתחבר עם מזה שיאחזב
ותחבירו אהובתו ויסופר לו כל זה כשירפא משכרותו
הי רואג על זה ויחשוב הכל הפסד ולא רעה מפני

הלפון כעצם מה רב טובך אשר לפנת ליראריך / הוא גילוי המושכלות הנעלמות וההתענן על ה' בהשקט אשר כבר
צוירנו גם אצטנו זה כמ' מקומות ובפרט בהצורנו אמרי נינה בשער שלכת בגמול עו"הב ממנו / והנה מן מולא הדברי'
השגיל וקלע גדר החסיד שהוא זה הרואה חסידותו של הק"נה בכל מצוות ה' אשר קיעשנה על ידו ומשכיל בכל דבר
שכמת נינה אשר יסד ה' בכל נוצר / ומהמבואר שאיש חסיד כוס הוא שנוח בלב ההמון ובפרט לרשעי כסל ככחוב לי
קו רשעים לאנדי עדותיך חסנון / פי' חסנו מחסנוס להאנדי מעולמי הנלחי בעבור שאני מחנון שלימות יאוריק
המעידים על שלימותיך כי שלימות הסעולה יורה על שלימות פועלה / לכן על זאק יתפלל האשורר לאמר שמרה נפשי
כי חסיד אני / ר"ל בעבור שאני מחנון חסדי ה' עם כל נוצר ע"כ אני צריך לשמירה שלא יריעו לי כסילים כל יחפלו
בתעוה / ונקראי' מחיס ככחוב ואל קחי סכל למה המוח בלא עתך / ונאמר כל משנאי אהבו מות : (1) שהוא
מולא מן העולם / על מה שנהנה מן העולם / ועל מה שמולאו מן העולם ר"ל מה שיקרה לו בעולמו אם טוב ואם
רע על הכל ינרך את ה' : (ח) האדם השלם / הנשאל בנידול וגשמים : שיספר / הרגשת הנאחו ורומו לברכה :
(ט) ההודמנות להנאה / ההומנ' אל הסנא' והסענונ מחוק כתאוב אל השגס ההנאה הסיו ותסחוק ערונס הקענונ

והנהגתו ביצירת הנמלה והזבורה איננה מקצרת
 מחכמתו והנהגתו לשמש וגלגלה אך סימני החכמה
 וההשגחה יותר דקה ונפלאה בנמלה וזבורה עם
 קטנותם וישוב בזה כדי שלא יגדלו בעיני המאורות
 ויסתהו השטן בקצת דעות אנשי הרוחניות ויעלה בלבו
 שהם מועילים ומוזקים בעצמם ואיננו כן אבל באיכותם
 כרוח וכאש ויחיה כמו שאמר אם אראה אור כי יהל
 ויפת בסתר לבי וכן יתן אל לבי באהבת עולם הרב
 הענין האלקי בעדה המוכנת לקבלו כהרבק האור
 במראה הוכרה ושהתור מוצלו התחלתי הפין ממונו
 להראות מלכותו בארץ כהראותה בשמים ולא נזרה
 החכמה שיבא מלאכים בארץ אבל אדם מורע ורם
 מתגברים בהם הטבעים ומתנצחים בהם המורות כפי
 התחלפות ההצלחה ורוע המול כאשר נתבאר בספר
 צירה / וכאשר יזך מזה יחיד או קהל יחול עליו
 האור האלקי וינהיגנו בנפלאות ובנוראות מסדר העולם
 ואתר

הוא כי ערך גודל החסוה שיה לערך גודל ההנא' ונרכות הנהיגן הס הכנה אל ההנאות / על כן יגדלו ערוצו
 ההנאות : תודה ומעבור / מעבור על מדותיו ולא תקנוף כמו ועובר על פשע : וינין הכוונה ממנה / הנרכות להס
 שס בשלשה מינים / א' נרכות הנהיגן הנחלקים לחמש חכמים המרנישים רגשת ההנא / ב' נרכות המלוות כמו
 נרכות תפלן ויניית / ג' נרכות שנה והודאה כמו נרכות השמר ונרכות ש"ע / לא ראי' נרכות הנהיגן שמנדילים
 ההנא' כראי' נרכות המלוות והשנה כי מלוות לא ליהנות נתנו הנה שנה שכלם מעוררים אהנת הש"י בלב
 המנרך כשיכוון הכוונ' הראוי' לכל אחת / ד"מ נרכות הנהיגן תחשוב במורגס הווא איך יסדו ה' בחכמ' וערכו אל
 הרגשתך עד בעבור שיו ערכו לערך הרגשתך תערכ לך רגשתו / וכן נרכות המלוות תחשוב ששנות כל מלוה הי
 אס להקנות מדות מעולות או דעות אמימות / ובה יעלה על לבו זכרון חכמתו ית' אשר בארץ ויקח ערוצתו ויתענה
 בה על ה' : הנה ינייר ציור המאורות / נאום המבאר הנה לגודל תפארת האור ויקרתו עד שלגודל מצלתו יכנו צ
 אה השמחה ככתוב חכמת אדם תאיר פניו / פי תשמח והישועה ככתוב ליהודים הית' אור' וכו' / וכן הנהוא ככתוב
 הנה החשך יכסה ארץ וערפל לחומים ועליך ירח ה' / והעם חורת הנבוא' לישראל לנד עדי'כ ונפלינו אבי ועמד /
 וההשגח' כמו האירה פניך על ענדך / והחכמ' כמו וקורה אור / אף כי הש"י נתעמו יכנהו בשם אור
 ככתוב ה' אורי וישעי לכן ראוי לנו לבאר מהותו בקצרה כי כשנדע מהותו האשמי ננין דמיון הרוחני אליו / והנ' מהות
 האור הוא חומר לח השופע מהמאיר המתפוזן לחלקים דקים אחד מתפלס נקני הפארי' של כל גשם וך ר"ל נקני
 הפארי' שלו הולכים ניושר כמו הזכוכית והמים ואנני יקר הזכיס / כי ננוצי האור הולכים על קוים ישרים על כן לא
 יעברו נקני הגשם ההולכים בעוקס והס הנקראים גשמים עמורים / והוא מחנועע במהירות רב עד שכפגעו בגשם
 עכור יפלי אחר / וכפגעו עין רואה יפלי נקני הפארי' שלו ההולכי' ביושר ויגע בגידי ההרגש' וירגש הקעס
 סהוא

נאמר כן מסדר הקשרים אשר בהם ישלמו קשרי היהודים
 והוא שירה באלהותו יתברך ובקדמותו ובהשגחתו על
 אבותינו ושהתורה מעמו ובמופת על כל זה והוא
 החתום ביציאת מצרים כמו שאמר אמת שאתה הוא
 ה' אלקינו אמת לעולם הוא שמך ועזרת אבותי ואמת
 ממצרים נאלתנו ה' אלקינו ומוי שהשלים כל אלה בכונה
 גמורת הוא ישראל אמת וראוי לו שיקות להרבק בענין
 לאלקי הרבק בבני ישראל מבלעדי שאר האומות ויקל
 עליו לעמוד לפני השכינה וישאל ויענה והתחייב לסמוך
 נאולה לתפלה בתכלית החריצות והזיוזות כאשר
 הקדמנו ויעמוד לתפלה על התנאים אשר קדם בברכות
 הכוללות כל ישראל כי הבקשה והתפלה במה שמתחיד
 בו היחיד אינם אלא כן הרשות וכבר קבעו לזה מקום
 בשומע תפלה במי שהוא רוצה / ויתן אל לבו מהברכה
 הראשונה הנקראת אבות מעלת אבות ושברית האלקי
 קיים להם עד עולם לא ימוש כמו שהוא אומר ומביא
 נואל לבני בניהם / ומהברכה השנית נקראת גבורות כי

לאלקים בעולם הזה ממשלה מתמרת ואינו כאשר
 חושבים הטבעיים אשר כסום / ויתן אל לבו שהוא מחיה
 המתים בעת שירצה עם רוחק זה מהקשר הטבעיים
 וכך משיב הרוח וזולתו / ובחפזו מתיר אסורים וזולתו
 וכבר התבאר זה מעניני בני ישראל / ואחר שיאמין
 באבות וגבורות שהם מדמות שהוא יתברך נתלה בעולם
 הזה הגופני ירוממוהו ויקדישוהו ויגדלוהו שישגהו או
 יתלה בו דבר מספודי הגופניים בקדושת השם יתברך
 והיא אתה קדוש / ויתן אל לבו מהברכה הזאת כל
 אשר ספרוהו בו הפילוסופים מהקדושה והרוממות
 אחר שיקיים אלהותו ומלכותו באבות וגבורות
 כי בהם נהדר אצלנו שיש לנו מושל ומצוה ולולי הם
 היינו מסתפקים בדברי הפילוסופים עם אנשי הקדמות /
 והתחייב להקדים אבות וגבורות על קדושת השם ולאחר
 שמוקדשהו ומרוממוהו בזה יתחיל בבקשת צרכיו בכלל
 כל ישראל כי התפלה הנענית אינה כי אם להקל או
 לאחד שיהי' במקום קהל והוא גערר בזמנו זה :

אמר

הוא שממנו נכפלות הנלוות / וכבר ספקו הפילוסופים על זה לאמר הנה מהמנואר שהשמש הוא נשם בעל תכלית /
 ויחייב מזה שאורו ששופע ממנו הוא נ"כ נשם בעל תכלית ויחייב א"כ שיחסר השמש בכל יום עד שנאחריהו ישוב חושך
 ולא אור / ולמען תבין היסוד ראוי לך לדעת נדר כח המשיכה המכוונ' לעקצרי' זיעעט שנקלח הנשמים כמו הנערין' שטיין
 שנשחיקה קלה הוא מושך נייר ותבן קל' וולחם מהנשמים המושכים / והנה נדרו ומותו הוא יסוד אש שטמון נשחק
 היוצא בשחיק' מהנשחק אל השחק אשר בלחתו מושך עמו הנשם הקל אשר נדרכו ונייחא מועט לא יוליד אש כפועל
 אולם ברבות יציאת האש יולד אש להנה מדי לאתו מנשם אל נשם כי יעטרו האויר הסובב את חורו אויר שמנוני
 הנדלק באש / וכל זה תעשה רובי הקטעה כאשר אהנו רואים בכלי הלקצרי' זיעעט ההוא משחיקת הוכוכית בחומר
 בעל עפר / שולח ממנו ניזוי אש / ועבד האויר הלקצרי' זיעעט האמור שאינו חס ואינו מאיר כהיותו עמון נשם
 וסוקט בו כאשר אהנו רואים חלקי האש העמונים נסיד ובלחתם יתמו אך לא יאירו בענור שיכנו נמים / אך בכלי
 הלקצרי' זיעעט ילאו נחיימם ובהארה / ומענעם עוד ע"י שחיקה ונלחם מהשחק אל הנשחק וכאשר יצר להם המקום
 נשחק ישובו אחור ע"י השחיק' מהנשחק אל השחק וכן חזוים ונשנים בהתמד' כל עת השחיק' כמו המים ע"י נציבת
 הרוח הם חוזרים ונמים / והנה השמש הוא נשם גדול כמה אלפים פעמים כדור הארץ / והוא עתנועט בעלמור ר"ל
 על מרכזו ככ"ה שעות הקף שלם והנ' חומר אש עמון נשם / וע"י מהירות קטועתו ושחיקתו באויר או בחומר אחר
 הסובב לו יולד האש הלקצרי' זיעעט מחומר השמש אל חומר הסובב לו נחיימות ובהאר' ואחרי מלוא החומר הסובב
 אש הלקצרי' זיעעט ישוב אל השמש נחיימם והאר' ככה יעשה כל הימים לכן תקמיד האור' מכלי חסרון לעולם כימי
 שמים / וכל זה רמז נכתוב ורח השמש ונח השמש / שהוא נחסרון המלטרף כי העטם נרח אור השמש ונח אור
 השמש ר"ל שהוא נרח מהשמש וחורר ונח אין /

ואל

ליחידים אחרים ואפשר שיש בתוכם החסמי שיתפלל
 במה שיש בו הפסד / וזמנאי התפלה הנענית שתהיה
 במה שיועיל העולם ולא יזיקו בשום פנים / ומהם
 שמיצט הוא שתשלם תפלה ליחיד מכלי שגנה ופשיעה /
 לכן קבעו לנו שיתפלל היחיד תפלת הצבור ושתהיה
 תפלתו בצבור בעור שיוכל לרא פחות מעשרה כדי
 שישלם

(ג) אמר הכוזרי זלמה זה הלא שירתהו האדם
 יותר טוב ותחי' גפשוזכה ומהבשתו
 פנויה יותר
 אמר החבר אבל חיתרון לקהל מכמי פנים נוחם
 כי הקהל אינם מתפללים במה שיש
 הפסד ליחיד ויחיד אפשר שיתפלל במה שיש בו הפסד

ואל מקומו שואף / וכל זה להיותו מתאווה תמיד למלא מקום הריק ממנו ע"כ הוא זורח בהתעורר צורחה וניאה בלי
 מאסור כמו הנחלים ההולכים וצנים מהם אל הים ומהם אליהם ע"כ אין הים מלא / ויתר הדברים שזכר שם
 ההולכים וצנים וזה עטש אצרו יוצר אור בלשון בינוני אשר מזה למדו שהש"ית מחדש בכל יום מ"ב ככהוד לעוסה
 אורים גדולים / פי' שהם מדבר בלשון בינוני / והנה מהמנואר כי שמחה לחיש בהשגה עונג רב / ומהמנואר עוד
 שחוש הראות הוא זה יתן עונג רב לנעליו יותר מכל החושים יען כי בשעה קלה יראה הרבה מוחשים ערבים ונעימים
 לנפש ולכן בהעדרו הוא חשבו במח באמרו ו"ל סוגא חשוב כמות / והראות הווה ע"י חמלעות האור על כן יכונ' האורה
 בשם שמחה / והיסועה כמוהו וממחה נפש בעליה / והפך זה עת לרה הקרא בשם חשך וקודר ככתוב וקדר עליך
 השמש / והחמ' היא הור שכלי לראות בה תולדות המושכלות באמרו ו"ל חיה חכם הרואה את הנולד / חולם הש"ית
 והשגחתו ונחמתו כבר התנאר שולכים בנייטרים לראוים אשר הם במקום הראוי כמ"שכ (בראשין לראשון מזה) / וכמ"שכ
 החבר בשמי לפני מזה לכן יכונ' בשם אור / והנה מי חכם יבין דעת מהות האור הנשמי והרוחני לפי דרכנו זה וכוונת
 צם חוי ישמח בה' וכל חמד / ויעוין מ"שכ בפירוש ברכת יוצר אור בקונטרס ויעתר לחק (סי קמ"ב) : הדבר
 הענין האלהי / ר"ל הננואה וכבר ביארנו בסדר תפלה וי"ל שאם הברכ' מדברת בענין הננוא' ומ"ת והוא הדבר שאמר
 אור שדש על ליון תאיר רומן לחורת הננוא' כמו שביארנו שם : מבלעדי שאר האומות / הננואה נכללתו מאשר האומות
 כמקוב ונפלינו חני ועמד וכן יהי' לעתיד ככתוב כי הנה החך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יורח ה' והענין יוסכ
 על אור הננוא' : וישאל ויענה / יתפלל ויהי' נענה וזה בעבור דניקומו בה' ככתוב אשגבה כי ידע שמי יקראני
 ואענהו : לשמוך באולה לחפלה / כי תכף לבאולה הודאה ר"ל יודה על העבר ויתפלל על העתיד : וחינו כאשר
 חושבים / ר"ל שאינו ית' כמו שיחשבו הפילופי' שאין לו ממעלה בעולם לשנות חפי' כנף זנוב אחד כי כל היצירה
 ערוכה ושמורה במנהג הטבע / אבל הוא ית' רוכב על הענע כרוכב על הסוס לכל אשר יחפץ יענו : שהוא מחיה
 מחיים / אשר שהוא ית' רוכב על הענע בנבורתו כאמור בקודם על כן יחי' מחיים במחמדו ר"ל ברגליו חף כי בהיותו
 נגד הטבע : ויגדלו שישיבתו / ר"ל שיגדלוהו על בלי השינו מקרי הנפוח כי הוא ית' נעלה מהם : ספרוהו בו
 הפילוסופים / כמו חיוב האחדות הפשוטה שחיינו לו המחקרים וסלינת הכארים החיובים ממנו ית' והיותו מחויב
 המליאות בנחנינה עלמו וכיוצא בם : והתחייב להקדים אבזה / כי חלו הקדים קדושה היינו חושים להאמין באמונות
 הפילוסופי' שאמינו הקדמוס ע"כ הקדים אבזה שעי' נספרסמה אמונה החידוש והננואה והוא הדבר אשר כתבנו
 בניארנו (לסי' ז' מראשון) : שיהי' במקום קהל / במשה ושמוחל שההפילו בעד כל הקהל וסליח לבור כזה חינו
 בעת : (י) הלא שיתייחד האדם / אחר שניאר בקודם שההפל' המוללית חס בלשון כללי לרבים ואם במקום אחד
 כללי היה הנבחרת / ישיב לאמר הלא עוב וסר שיתפלל כל אחד בכפי עצמו בלשון יחיד וביחידות בניחו למען תוך
 כוונתו נבדירותו בתפלתו לעצמו ובנדידות מש"חכ המתפלל עם הקהל שאחד מכלל רעהו חף כי יחר יתן האיש אל
 לבו לכוון בתפלתו בעד עצמו מאשר יכוון בתפלה הקהל : אבל היחרון / החבר ישיב ב' תשובות על ב' השאלות
 האחרים על שנתקנה בלשון רבים א' הוא כנוחן עשע בעבור שהרבים מתפללים בתקנת הכל / משא"כ המתפלל בעד
 עצמו

שיתעלם בקצתם מה שיוחסר בקצתם בשונה או בפשיעה
 ויסתדר מחל תפלה שלמה בכונה זכה ותחול הברכה
 על הכל ויגיע לכל אחד מהיחידים חלקו ממנה כיהענין
 האלקי כמטר מרוח ארץ מהארצות כשתהיה הארץ
 כלה ראויה לו ואפשר שיכלול בה מי שאינו ראוי לו
 מהיחידים ויצלחו בעבור הרוב ובהפוך זה שימנע המטר
 מארץ מהארצות מפני שהארץ כלה אינה ראויה לו
 ואפשר שיכלול בה יחידים היו ראויים לו ונמנע מהם
 בעבור הרב אלה דינו יתברך העולמיים ואצלו יתברך
 הנמוך ליחידים ההם בע"הב ועוד שבעולם הזה יתן
 להם תמורה טובה ויטיב להם בקצרה טובה יהיו בה
 נכדי . משכניהם אך מעט שינצלו מהעונש הכולל הצלה
 נמורה ומשל מי שהתפלל לצורך עצמו כמשל מי
 שהשתדל לחזק את ביתו לברו ולא רצה להכנס עם
 אנשי המדינה בהעזרם על הזוק חומותם הוא מוציא
 הרבה ועומד על הסכנה ואשר יכנס במה שנכנסים בו
 הצבור מוציא מעט ועומד בבטחה כי מה שמקצר ממנו
 אחר משליו אחר ותקום המדינה בתכלית מרה שיש

אל

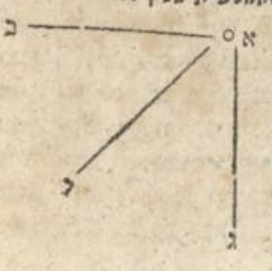
עצמו בלשון יחיד / כ' על מה שתקנו להחפץ בחך קהל ועדה / השיב כי היתה זאת למען תשלם מכלל תפלה שלימה :
 כמה שיש בו הפסדו / כי יתפלל על השנת הטוב הערב לשעתו שהיא רעה לבסוף והוא לא יבין או מבלי יכולת לכנוס
 את ילדו יעשה זאת משא"כ בתפלת הקהל : ויצלחו בעבור הרוב / כי אין הק"ב מואם תפלת רבים אפי' אם נהס
 חוטאים כמדרש ז"ל ע"פ לא ימאס כניד כח לב : נכריס משכניהם / כאשר יגיע רב לשכניהם ימלטו הס עד שכל
 רואיהם יכירוס כי הם זרע ברך ה' : שיש בו תקנת צבורו / שיש בו כח להועיל לתקנת הכלל והוא נכחו זה מועיל
 לעצמו ועוזו תקנת הצבור : והנחון / הדבר שראוי למטר עליו יומר : שתשיבהו ההקש"ר"ל להנביל נבול זה החלק
 הרבים הוא דבר בלתי נודע בסגרא ההקשים ע"כ הנבילו הנורא בחורתו : נמעשרות / יעוין מ"שכ (בס' כ"ט
 לשני מזה) נחשון קנאות הארץ : אך מהמעשים / מעשים שאין בהם נתינה / ולא המנווח שאין בהם מתן דמים להם
 שם בשלשה מאמרים מדות מעשים עד"הכ נפיד ובלבד לעשותו : והראוי' להקדים מהנקשות / עתה שם להשלים סדר
 ברכות ש"ע אחר שביאר בקודם סדר שלש ברכות הראשונות וכבר ביארו ז"ל ע"ס סדר הברכות (מגלס פ"ב) והוא
 הסדר ראש למאזן דרך יומר קרוב אל פשוטו הדברים והדרסה חדרש נס היא : שבהם יגיע האדם להתקרב לאינו /
 וכן אמר המשורר ואני קרנת אלהי' לי טוב שתי בה' מחסי לספר כל מלאכותיך / ר"ל כמה שיספר מלאכתו בעולם
 בהשכל ודעת בזה ימלא קרנת אלהים / ועס זה שם בעמונו בה' שלא יריעו לו רשעי כסל אשר לא יחפצו בחנונו /
 ככתוב לי קון רשעי' לאבדני עדותיך אתנון / פי' היו מייחלים להפיק מה' כמה שיחידני בעבור שאני מתנון עדות
 שלימותו ית' כי משלימותך הנברא יעיד על שלימות נוראו) / וכ"כ הרב המורה (בג"ד לראשון) ע"פ הודיעני נא את דרטיך
 ואדעך

ואדורך לחצן אמא חן בעיניך / ז"ל מורה על שמי שדע הכורא הוא אשר ימלא חן בעיניו לא מי שיוס ויתפלל לבד :
 בדרך החורה / ר"ל שלא תוליונו הדעת והגינה אל דעות נפשות מהפילוסופי אשר לא כחורה וכמזוה כמו דעת
 הקדמות והעדר ההשגחה והשכר והענוש / אבל קהי דעתנו משכמת עם דעת החורה / והנה מי חכם יבין דעת סדר
 חמלקנו בהשכל כי האדם נקומו בנקר יפנה א"ע וינקה מעיו ואחריו מברך אשר ילך בפיו ובשפתיו יכבד את ה' אשר
 העביר נקרבנו כח הדוחה למותרות ובלבנו יבין יתר החכמה אשר יסד בנתיחתו לטוב לו לרפוא כל מחלה ולשמור
 הנתיבות / ואל אחריו מנרך הנרכות השייכות אל הקימה כנוונת הנתיבה השייכת לכל אחת מהנה / ואחר מנרך ברכת
 החורה שהיא ברכת הנאה רוחנית / ובעבור שלא רבים מורגלים להתענג על ה' בהנאות רוחניות ר"ל בלימוד החורה /
 והנה מדחנה מדבר פן לא יערבו לו ד"ק ותהי ברכתו כמו ברכה לבעלה / (ואחיא כאמרם ז"ל הקורא בלא נעימה
 עליו נאמר גם אני נתתי להם חקים לא טובים / ר"ל מי שאינו מולח נעימות נקראו סנה זה לאות שהקי האלהים
 וחורטיו הם לא טובים בעיניו / ועל זאת יתפלל החסיד יראה אל ענך פעלך וגו' ויהי נועם ה' עלינו / פי' בראותינו
 פועל חלבים בהשכל ודעת שלימותם אשר הוא הדעת אותו ית' ככתוב השכל וידוע אחי כי אני ה' עושה חסד וגו' /
 או נמא נעימות בהשגך / הפך רשעי כשל אשר אף כי לו ישכילו לפעמים כבוד חליתו והדר נאוונו או או חפיקתנה
 עיני העברים העורים לראות פועל אלהים ומעשהו / לא ימלאו נעימות על כל פנים בהשגתם כי לא יחפון כסיל
 בתבונה זו) / על כן הוא מחפלו והערב נא / ר"ל שפחה ה' עיני בחינתו ויראה עמי החקים האמיתיים או אז יכסה
 לחיות בנועם ה' בעוב חקיו ויקח את ערונתם ונעימות טובם למען קהי' ברכתו ברכה ראוי' והבונה / ואחר יקרא
 על אחר חורה שכתב ושבע"פ / ואחר יודה לה' חסדו בפסקוי דומר' / כעטם ארנן לנקר חסדך / ואחר יברך יולר
 אור ויתן אל לבו להבין טוב הנורה ית' בלירחם אשר על ידם מחדש בכל יום מ"ב כי בחומם מהווים את כל לאחאי
 האדמה / ככתוב ממנד תבואת שוש וגו' / ואף כי הדומיו' למיניהם סבת הויחם היא השמש / ואחר יסמוך אליה
 ברכת אהב' רנה הכוללת שנה התור' כאמור ותלמדס הקי חיים / אשר כן סמכס דוד המלך ברו"ק כי אחר אמרו
 לשמש שם אהל בהם וגו' סמך חליו שנה הקור' ככתוב תורת ה' תמימה וגו' / ומסיים באהב' לרמוז שכלית כל
 המנווח אינם רק הזעה להשגת אהבתו ית' כמ"שכ הרב בעל החנוכה / וסמוך לו קבלת עול מלכות שמים בק"ש /
 ונשא על שפתיו האחדות לרמוז שאהב' הנמורה לא קאות אלא לאחד כי חס יקרה לאדם ב' אהנות מן ב' אהבים
 בל יוכל לקיים שתיים חוי ריך לסקלם בפלם הנתיבה ולחכות הגרועה מפני המעולה / משא"כ אהבת אהוב אחד
 היא הקוס לעולם וזה עטם שתיים האחדות לאהבה / ואחר יסמוך פרשת הירא' (התלויה בדבר השכר והענוש) ופ'
 יזית שהם לאות ולזכרות על הירא' ותהינה שתיים ר"ל אהבה' והיראה מתאימות זו ואף כי הירא' יש לה קדימה
 זמנית על האהבה הנמשכת מן החכמ' עכ"ו אהבה' הנמשכת מן החכמ' יש לה קדימות מעלה כי היא חכלית היראה
 ככתוב רחמים חכמ' ירחם ה' / ע"כ אהבה' לה משפט הנכורה בחכלית על ההלעה שהיא היראה המביאה אליה /
 ואחר קינע אמונה זו בלבנו נאמה ויזיב באלו יענה ויאמר אמון על אמונתו אשר האמין בק"ש / ורמוז לדבר האלף של
 ראש דברו חמק עם הט"ו וא"וין שלאחריו עולה במספר שוב עם אמון / ואחר זוכר טובותיו ית' על אבותינו אשר
 ברחמינו וברוב חסדיו נאלם מנצרים / וסמוך לה תפלת ש"ע לתת הודאה על העבר ותפלה על העתיד / ומזכיר
 ח"י ברכות לרמוז אל וישבע בתי העולם / ראשיהם אצות וכולל בה מליחותו ית' וגודל יכלתו והשגחתו וגמולת חסדיו
 למה שעל ידי האבות נתפרסם כל זה כמו שביאר החבר (נע"ו לראשון) ורמוז במלת האל אל סוקף יכלתו על כל
 בכלל / וגמולת הגדול רמוז לאהבהם שהגדולה היטה מדחו ככתוב ואגדלה שמך / וגמולת גבור רמוז ליחזק שהיטה
 מדחו שהתגבר לכנוש את ילדו בעקדה למען יז נלחו על המונח / והנורה רמוז ליעקב שהיטה הירא' מדחו להיות
 עמה ולשכב במקומה ככתוב מה נורא המקום הזה / וכבר פירשו מחקני החפלה ארבע מלות אלה כמו שביארנו אהנו
 כי ז"ל החל בנתיבות עוף ר"ל פרושא קמפרש מלות האל הגדול הגבור והנורה הנאמר לפניו שם ואומר כי אחר אל
 מורה היותו אחר פעולה ועל שם עלמו ועוו הנראה במליחות נקרא בשם אל שעיטו תוקף / הגדול / ואחר הגדול
 האמור הוא על שם גדולת שמו ית' ורמוז אל מה שנאמר באהבהם ויקרא אברם בשם ה' ר"ל שהודיע פעולותיו בעולם

ער"ט כ הודו לה' קראו בשמו הודיעו נעמים עלינו / ר"ל קראו לו שם פעולה לפי השגחה בפועל כפיו / הנודר
 לנח / ר"ל אחר הנודר האמור הוא ע"ש הנדורה אשר הוא ית' פועל בעולמו עד שנמדתו וז' נדר יחזק ברצונו להוות
 בלחו על המזבח / והנודר ומקוחר בשם נודר ע"ש פעלו נודרות בעולם וחזק מחדת יראתו ליעקב כרמוז בכחוב מה
 נודר המקום הזה כאמור / ואחריו אומר נודרות ומזכיר בה ת"מ לרשון היותו ית' נודר לנח ע"ב החזקנות / וגם
 ברצונו עד שאפי' המקום לחיות ברצונו ואחר אשר ספר שנתו ית' נב' ראשונה מזכיר עובדו נ"ב החזקנות / וגם
 ראשית עובד עם האדם הוא השכל שהוא מותר האדם מן הנחמה / ופי' שניס לו בהשכל א' השכל העיוני ששקט
 בהכרחים ר"ל נחמ' המיוסדת בפועל אלהים ומצאהו שאין האדם יוכל לשנות בו דבר / ב' השכל המעשי ששקט
 באפשריים ר"ל נחמ' להישייר המעשים האפשריים ביד האדם לעשותם / על העיוני מודה ומשכלל באהת חונן /
 ודעת הוא שם למשכלות הראשונות ההוות להקדמות בכל הקט' / ובינה הוא שם להקדמות הנולדות מן ההקדמות
 בהודוונן בגבול האמלגי כאמרם ו"ל מנין דבר מתוך דבר ורמוז לדבר בינה הם אחריות בן ית' / והשכל רומז לכל
 המשכלות למיניהן / ואחריו מתפלל על השכל המעשי להישיירו כקורה ומלווה בברכת הסינו / הרמז' נחשב' אפי' אפי'
 כאמרם ו"ל נמ"ר שאלו לחמ' מוטח מה עכשו וכו' שאלו להק"נה אמר יעשה חסונ' / וכבר בארנוהו יפה בניאורי
 לפ' למטן הדיק בדכרך טובה בשפתך / ואחריו מתפלל על שליחת העוון בברכה סלה כי אדם אין לדיק בארץ וסומך
 אליה ברכ' שנה מתפלל על גאולת הנפש מיד ה"ה"ה כל ימשול בה / (אך גאולת הנוף עוד יתפלל עליה בברכת חקע
 בשופר) / וסומך אליה חפלה על רכואת הנפש ורכואת הנוף בברכה הרפוא' / ואחריו מתפלל על ברכת השנים ונשך
 אל חפלה הרפוא' מטעם ונרך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך / ואחריו מתפלל על גאול' / ואחריו
 מתפלל השיבה שופעינו ורומז אל אומרו וקננתי את כל הגוים והורדתים אל עווק יהושפט / ואחריו מתפלל על כליון
 הרשעים ברוח משפט וברוח בער בברכה ולמלשינים / וזכות הדיקים במשפט בברכה על הדיקים וכל זה רומז למשפט
 שאחר הקיבוץ ככתוב והנאתי אתכם אל מדבר העמים ונשפתי אתכם שם וגו' / ואחריו מתפלל על טוב השכיב' לירושלם
 לעולם בברכה וירושלים עירך / ואחר הכין עיר המלוכה מתפלל על צמיחת מלכות בית דוד בברכה את צמח דוד /
 ואחר הכין המלוכ' מתפלל שיקבל כל תפלות היחידים באומע חפלה / כמו שהתפלל שלמה אחרי נטת הכיב כל חפלה
 כל תחינה אשר תהי' לכל אדם וגו' / ואחר יתפלל בברכה רזה שיפיק רצון המהפליים אחרי אשר ישמע חפלהם
 ושיטנון כבוד השכינה בארצו ר"ל טוב הננואה בא"י ע"י עבודת הקרבנות שהיא כמו עבודת הכרם כאמור (בשיעי
 לשני) / ואחר ערס יפטר בשלום יודה לה' חסדו בברכה הודאה כעל כל אשר במלנו מעולם ועד סמיכתה אל טוב
 השכינה האמור לפניה הוא כטעם הכי' וקבלנו והיילנו מן הגוים להודות לשם קדשך וגו' / וסומך אל העבודה ברכת
 כהנים עד"כ וישא אהרן את ידו אל העם ויברכס וירד מעשות החטאת וגו' / וזמנה דסיים פחה ברכת שיש שלום
 ומסיים ונפטר בעושה שלום במרומו / וטעם השלום במרום הוא להיות שעל המלחמה העולם עומד / וזה כי התמדת
 המליחות היא בהוי' והפסד / וההוי' הוה בשמי' / וכל שינוי תנועה / וכל תנועה היא מהסך אל הסך ר"ל מדברים
 מתנגדים כמו שנראה בהנחת הכימי' אה שכאשר יקערונו שני מיני לחות שונים חמולים אוי ירתיחו ויעלו קלף / אשר
 כנה לו בעולם הספירות שהוא מורכב מחסד ודין שיהם מתנגדים והלחמים הוא המכריע ועושה שלום ביניהם / וכן
 בעולם הגלגלים כל הכוכבים דוחים זה את זה דחיות טומות עד שהנדחה לוקח לו הדרך האמלגית שבין הדחיו' האונות
 והיא ההכרעה והשלום / המשל בו יש לנו כדור אחד עומד בנקודת א וקרה לו ברנב אחד
 שתי דחיות שונם בנה ואונות בלד ר"ל דחיה אחת מן א' אל ב' ודחיה ב' מן א' אל ב' אוי
 מכריע תנועתו והולך לוכסן מן א' אל ד' / ובעולם ההוי' וההפסד כל אישי דלח"מ הם
 מורכבים מד' יסודות המתנגדים באיכותיהן ובלחמים זה עם זה והוא ית' עושה שלום
 ביניהם ומקיים הנמנאים / לכן המלחמה והשלום הוא עיקר קיומו של עולם ואם אין
 מלחמה במליחות היה הכל נפסד ברנב / ועל זאת יתפלל כל חסיד עושה שלום
 במרומו / עתה הראת לדעת שמך דבר מני כוונת התפלה אשר מני קום השלם באדם
 עושכנו כן יתנוון חסדי ה' ויחשוב נחמה אשר יסד ה' בעולמו ויקיים בעולמו והקילות

היה

אל מה שאחריו רוצה לומר הרוצה בתשובה כדי שתהי' החכמה והדעת והבונה והיזא בדרך הרורה והעבודה כמו שהוא אומר השיבונו אבינו לתורה ומפני שאי אפשר לאדם בלתי חטא ופשע התחייב להתפלל על סליחת החטא במחשבה ובמעשה בברכת הנון המרבה לסלוח וסומך אל התפלה הזאת תולדת הסליחה והיא הנאולה מינה שאנחנו בו ומתהיל ראה נא בעיני וחוסם גואל ישראל , ואחר כן יתפלל על בריאות הגופים והנפשו וסומך לתפלה הזאת הודמנות מוונם לשמירת נחם בברכת השנים , ואחר כן יתפלל מקבוץ הגלות במקבוץ נדחי ישראל ויסמך לו הראות הצדק וחבור הענין במה שאומר מלוך עלינו אתה לברך , ואחר כן יתפלל לבער הסינים והחוטאים בזון וסומך לה שמירת הסגולה הזכה באמרו על הצדיקים ועל החסידים , ואחר כן יתפלל להשיב שבות ירושלם ולשומה מקום שכינתו ויתפלל סמוך לה על משיח בן דוד וירושלם מהצרכים העולמים , ואחר כן יתפלל על קבול התפלות בשומע הפלה , ויתפלל סמוך לה להראות השכינה עין בעין כאשר היתה לנביאים ולחסידים וליצאי מצרים באמרו ותזנה עינינו בשוכך לציון

ויתרום המחזיר שכינתו לציון ויחשוב בלבו שהשכינה נצבת נגדו וישתחוה לנכחה כאשר היו ישראל משתחוים בראותם השכינה ויפרע כדויעות מודים בברכת הוראה שהיא מוללת החודאה בטובתיו יתביך והשבה עליהם יחדו וכסוף לה עושה שלום שהיא ההמימה כדי שתהיה פטירתו מילפני השכינה בשלום :

(יא) אמר הכוזרי לא נשאר לי מקום שאלה מפני שאני רואה כל הענינים מתוקנים ומסודרים ואשר הייתי תופשו עליכם והוא מיעוט מה שאני רואה בתפילותיכם כזכרון העולם הבא כבר השיבותני עליו כל מי שהוא מתפלל להרבך באור האלהי בחייו ער שהוא מתפלל לראותו בעיניו ויתפלל על מדרגת הנבואה שאין קורבת לאדם אל האלהים גדולה ממנה כבר התפלל מבלי ספק על מה שהוא גדול מהעולם הבא ואם יגיע אליו יגיע אל העולם הבא , כי מי שירבה נפשו בענין האלהי והוא טרודה במקרה הגוף ומכאוביו כל שכן שתרבה בו כשתרתיחור בו ותעזוב אלה הכלי המלוכלכים **אמר החבר אוסיף ביאור בזה המשל אדם שבא אל המלך וקרבו המלך קורבה גדולה ונתן**

הוא השיחך , ולמקובלים כוונת עמוקות בתפלה אך עם נעלמים לא אנוח כי לאנוש כערכי הם כדברי הספר החתום או כקול דברים אין בהם תבונה , (יא) ואשר הייתי תופשו עליכם , (כ"ה לראשון) : כבר השיבותני , (כ"ו ו"ו לראשון) , ודברי מביעים לבעלי השלישים אשר באמונתם יתנו כ"ע אחרי מות כאמור שם : אוסיף ביאור בזה המשל , רחמי כי עוד לעורר המעיין על הנס הנמשל כי לא העיר החנני עליו להיטו נעור ועומד בדעתו , וכנה האדם הנא אל המלך הוא משל אל ישראל שעמדו על הר סיני והרשע אותם המלך ה' לבוא אל משכנו בכל עת לדרוש את ה' , והסעודה רומז אל הקרבנות ככתוב את קרבני לחמי ונקרא קרבן ע"ש שה' מקרב כחות העליונים עם התחתונים שכלם נהנו מהם כאמור ו"ל כושר , והשרים השלוחים אל האדם רומז לנביאי ה' אשר בעבודת הקרבנות שרפה עליהם הנבואה כאמור (בשביעי לשני) , ואלה השרים הם המבקרים את ישראל לשמור צדיקותם ולרפאם מחלי נפשותם עד"כ רק אחכס הדעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עונותיכם , כאמור (כ"ב לשני) , ונעת שה' האדם פוסע ר"ל כאשר חטאו ישראל הכלל מעל שלחנו ופסקה הנבואה , או או יתפללו שיבא להם וקסנו הנבואה לאינה , ואנשי המדינה רומז לנביי הארצות שלא יתהו בהם נבואה מעולם ע"כ לא יתפללו בעבודתם כי אם נעת לכתם בדרך כל' הארץ ר"ל נטרס ימותו או יתפללו שיילם ה' מרדת שחת נביהנוס לכל ימסרו ביד מלאכי

ונתן לו רשות לבוא עליו בכל עת שירצה והיה חייב
 דגיל עם המלך עד שהיה מבקש ממנו שיבא אל ביתו
 ושיהיה בסעודתו והיה עושה ושיקלח אליו סגולת שריו
 ועושה עמו מה שלא היה עושה זולתו ובעת שיהיה
 האדם הזה שונג או פושע והיה המלך פוסק ממנו לא
 היה מבקש ומתחנן כי אם שישב אל מנהגו לבא אליו
 ושלא יפסוק שריו מלבקרו ואנשי המדינה כלם לא היו
 מתחננים כי אם בעת שילכו בדרך רחוקה שישלח עמם
 המלך מי שיצילם מן הלסטים והחיות ופגעי הדרך והיו
 בוסתים במלך שיעשה רצונם בזה ושישגיח עליהם אחר
 הליכתם אף על פי שלא השגיח עליהם בהיותם בעיר
 והיה מתפאר כל אחר מהם על חבירו שהמלך ישגיח
 עליו יותר ממה שישגיח על זולתו בדרך הקשתו כי הוא
 מדומם המלך יותר מזולתו והיה האדם הזה נכרי ולא
 היה זוכר הליכת הדרך ולא היה מבקש מי שילווה
 אותו וכאשר הגיע עת הליכתו אמרו לו אנשי העיר תדע
 כי אתה מת בדרך חזה המסוכן מפני שאין לך מי שילווה
 אותך אמר להם ומי הוא המלווה אתכם אמרו לו המלך
 שבקשנו ממנו ושאלנו מאתו ללוותינו מיום היותנו בעיר
 הזאת ולא ראינוך אתה שהיית שואל על זה לעולם
 זאין

אמר להם משוגעים ומי שחזק קורא אותו בעת הבטחה
 הלא כל שכן שיקוה בעת המנוח אפילו אם לא יפתח
 פיו בזה והוא שעזרתו בעת השלוח הלא ראוי לו שיענהו
 יותר בעת הצרה ואם אתם טוענים שהוא משגיח עליכם
 בעבור שאתם מדוממים אותו היש בכם מי שקבל
 עליו מה שקבלתי אני ומי שמדומם אותו כמוני וסבל
 מן הצער בעבור שמור מצורתו מה שסבלתי ונזהר מן
 המומאה בעת זכרון שגור מה שנוהרתי או מי שחלק
 כבוד לשמו ולתורתו מה שחלקתי וכל אשר עשיתי
 במצורתי ובלמדתי ואתם מדוממים אותו מהקשה וסברא
 ואינו מאבר שכרם ואיך יעזבני בהליכתי בעבור שלא
 הוצאתי הדבר בפי כאשר עשיתם אתם מפני שבטחתי
 בצדקו וזה הרמיון אמנם למי שהתעקש ולא קבל
 דברי רבותינו ואם לא הנח תפילותינו כלם מדאוימוכר
 העולם הבא ודברי רבותינו שקבלו מהנביאים מהנבלת
 גן עדן וניהנם כאשר בארתי לך וכבר ספרתי לך מה
 שעושה החסיד בזמנו זה והיאך אתה סבור שהי' בזמן
 ההצלה ההוא ובמקום האלהי ובתוך העם ההם ששרשם
 אברהם יצחק ויעקב והם סגולתם מוטבעים על הצניעות
 אנשים ונשים אין עולה בלשונותם והחסיד ביניה' מורכך

חלה / וכראותם כי האיש הישראלי (המכונה בשם נכרי עד"הכ ובגוים לא יתחשב) אינו מתפלל לנפשו בעד הכלת
 גיהנום / אמרו עליו שזהו מת בלכתו בדרך כל הארץ ולא יחיה בעו"ה / והאיש הישראלי משיב להם לאמר שטעם
 אם ככה יעשה ה' לעם קדושו להשרות שכיתו בחוננו וכי יתן את רוח נואתו עלינו בעו"ה כדכוננו בחיים החמריים
 כ"ש שיסמרונו בדרך כל הארץ להגיל נפשותינו מרדת שחת בניינוס ולהחיותנו חיים רוחניים אחר המות בעו"ה כ"ש אף
 אם לא נתפלל אליו כי המעיב עם איש בימי עובו כ"ש שיטיב עמו בימי רעקו : ואם אלה עווענים / וכי תאמר
 שסנת ההלל מן הגיהנוס היא התפלה כחקות העמים שאין להם גלוות מעשיות וולקי התפלה וחושבים שאם זולתה
 הכניעה לאלהים ובה לנד יפיקו רצון האל / על זה הוא כמשיב לאמר שאיש הישראלי הוא עובד את ה' במעשים שיש
 בהם עורה רב יותר מהתפלה כאמור (בכ"ד לראשון) וגם בה / ולכן האיש הישראלי יותר ראוי להלל גיהנוס מאיש
 מעמי הארצות אף גלי תפלה : וזה הדמיון / ר"ל המסל והדמיון אשר העירוס מהמלך ושלחת שריו כאמור היא תשובה
 למי שאינו מאמין בדברי מו"ל / אולם מי זה יתן מקום לדבריהם ר"ל אשר אמרו דענין ג"ע וגיהנוס הוא זה יפקח עיני
 במיתתו ויראה כי תפלותינו מלאות מוכרון עו"ה / אם נפירוס כאמור אלה הוא בעו"ה ואם הוא לעו"ה / ונרש
 עונה לפני ימות המשיח ולחיי עו"הכ וולקס / ואם ברמו בשם התפלות הנראות נהשקפה הראשונה שכוונתם נקשת

ואין נפשו מתלכלכת בדברי נבלה שישמע אוהה מהם ואין נתלית בגופו ובכבודו טומאת זבות ונדות ושרצים ומתים וצרעת וזולת זה בעבור שהיו דבקים בקדושה ובטהרה וכל שכן מי שהיו שוכן בעיר השכינה ואיננו פוגע בו אם כתות על מדרגת הקדושה מכהנים ולוים וגוירים וחכמים ושופטים ושוטרים או יראה המון חונג בקול רנה ותזרות בשלשה פעמים ואיננו שומע כי אם שיר ה' ולא רואה כי אם מלאכת ה' וכל שכן אם יהיה כהן או לוי יהיה מלחם ה' ועומד בבית ה' מגעורו כשמואל ואיננו צריך לבקשת המחיה ומתעסק בעבודת ה' כל ימיו מרה אתה סבור כמעשהו ובזכות נפשו ותקון מעשיו ;

(יב) אמר הכוזרי זאת מדרגת התכלית אין אחרית כי אם מדרגת המלאכים וברין מקוים לנבואה בכמות הקבול הזה כל שכן עט השכינה וכמו זאת תהיה העבודה שאין צריך עמרה לפרוש

ולהנוד ואני מבקש ממך עתה שתבאר לי קצת ביאור במה שאצלך בקראים כי אני רואה אותם משתדלים בעבודה יותר מהרבנים ואני שומע טענותם יותר מכריעו ויותר מפיקורת לפשט התורה .

אמר החבר הלא הקדמתילך בדברי כי התחכמות והסבדא בתורה איננו מביא אל רצון האלקים ואם לא המשניים ואנשי הקדמות ובעל הרוחניות והנגודים בהרים ושורפי בניהם באש משתדלים להתקרב אל האלקים וכבר אמרנו שאין מתקרבים אל האלקים כי אם במוצות האלקים עצמם בעבור שהוא יודע שעורם ומשקלם וזמנם ומקומותם ומה שהוא תלוי באלה הקבלות אשר בתשלומתי יהיה הרצון והרביקה בענין האקו בנו כמו שהיה במעשה המשכן אשר אמרנו מלאכה מומנו ויעש בצלאל את הארון ויעש כפרת ויעש ידיעות ובכל אחת מהם כאשר צוה ה' את משה וצוה לומר בלא תוספת ומגרעת ואין בדבר מהמלאכות ההם מרה שהוא

חיי העו"ה / מי חסד יבין דעת יוכל לפרש שכוונתם על חיי העו"ב . כמו תפלות זכרנו לחיים וכוונתנו כי יתכן היות הכוונה בהם על חיי העו"ה : (יב) כל שכן עם המלא השכינה / ר"ל בהמלא השכינה בחברות האמורי' בארץ ישראל או לא היו ריכזי אל הפרישות במדברות למען השיג הנבואה / אך אם לא נמלאה השכינה אז נכנו בני הנביאים לפרוש במדברות אפי' בא"י באמור (בראשון לזה) ו"ל אבל בהמלא השכינה בארץ הקדושה / היו אנשים נפרדים / ועכ"ל היו מתחברים עם הרומים להם ולא נהגו פרישות לגמרי כמו בעלי דת זולתנו כאמור : במה שאצלך בקראים / אחר שביאר שלימות הקורה שנכתב וש"ן ערוך לדת זולתה אליה / ראש כי טוב לבאר נ"כ שלימות הקורה שנע"פ ואמיתם : הלא הקדמתי / כבר נשא משלו (נמ"ב לראשון וננ"ב ט) כתב בניאור שאין בעבודת האל סברא והקשה ולא התחכמות : אנשי הקדמות / הם הפילוסופים : ובעלי הרוחניות / הם בעלי העלסמאות / והנפרדי' בהרים הם בעלי דת זולתנו : מה שהם מסכים לדעתנו / ר"ל השכל האנושי הוא שופע על כל מלאכה לעשותה באופן אחר כפי סדרתו בשלימות כל מלאכה / אבל באמת כל מלאכת המשכן נעשה בהשערה אלהיית שאין לנו בה השגה כלל / והיתה השערת המלאכה נסנה אל חול השכינה בו כמו שתחול אורח כל חי למינהו נעשה הורעית המשוערת באיכות באופן הניאות אל חול הנור' הריא אשר אפס מקום לסברא לשפוע בהשערה הריא כלום / וכמו שאין לנו להתחכם בהשערת מלאכת המשכן / בן אין לנו להתחכם בהשערת ביאורי הקורה לדון על פיה הלכ' למעשה כמו שעושים הקראים כי אם לעשות כאשר הורנו חו"ל שהם ו"ל קבלו הקורה שנע"פ מדור אחר דור עד משה כאמרם ו"ל משה קבל קורה מסיני עם פירושה והפירוש שהוא הוא השערה אלהיית עד אפס מקום לאדם להתחכם בו ולפשוט אפי' הלכ' אחת קענה בהפך מה שהורנו חו"ל וכי תשאך נפשך לאמר על מה עשה ה' ככה לתורתו לכתבה כפי הנאות לפירושי הקראים יותר מלפרושי חו"ל כדבר המלך בשלטו לא קאמר לה כי ע' פנים לתורה ולמען רמוז על הקתיסה ה' ההכרח לכתוב כפי הנוסחא הנאות לפי הקראים במקרה

שהוא מסכים לדעתו ולכברתו וחתם בה באמרו וירא
 משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו
 ויברך אותם משה והיה סמוך להשלמתו חולל השכינה
 מפני שנשלמו בשני הענינים אשר הכה עמודי התורה
 האחד מה שתהיה התורה מאת האלקים והשני שתהיה
 סקובלת בלב נאמן מתקלה והמשכו ה' ממצות האקים
 וזה מעשיו ככל הקדל כמו שה' ד- את כל איש
 ואשר ידבנו לבו בתפלות החפין ורצון והתחייב השלמת
 והתורה שהיא חול השכינה כאשר אמר ושכנתי בתוכם
 וכבר דמית לך ביצירת דצמח ואמרתי כי הצורה אשר
 גבה יהיה עצם צמח מבלתי צמח וחי מבלתי חי איננה
 מן הטבעי אך מאת האלקי יתברך קוראים אותו החכמי
 טבע ואמת הוא כי הטבעיים מודמנים לקבול המעשה
 הדוא כפי ערכם מתחום והקור והלחות והיובש והירה
 ה' תמר וזה גפן וזה סוס וזה ארי והערכים ההם אין אנו
 יבולים לשער אותם ואלו היינו יכולים לשער אותם היינו
 יבולים לעשות דסוחלב דרך משל ושכבר ורע מלחיות
 שנשער מוניהם עד

שנוכל לברא היים שיהול הרוח בהם או שנוכל לעשות
 מה שיעמוד במקום הלחם מהדברים שאינם מן המזונות
 בשערנו החום והלחות והקור והיובש כל שכן אם נדע
 הערכים הגלגלים ומעשיהם העוזרים על דעת החושים
 בכל מה שרוצים להראותו בעולם הזה וכבר ראינו חרפת
 כל מי שהשתדל בהם מהדברים האלה מבעלי הכימויא
 ובעלי הרוחניות בעשות הדבורים מבשר הבקר והיתושין
 מהיין כי זה איננו משגור וחכמתם אבל הוא מנסיונות
 שמצאום כאשר מצאו חמשגל יחיה ממנו הולד ואין
 לאדם בה יותר מהנחת הזרע באדמת שהיא מזונת
 לקבולו ולהצלחתו בה / ושער הערכים שראויה להם
 הצורה האנושית איננו כי אם ליוצרה יתברך וכן האומה
 החיה הראויה לחול הענין האלקי בינה איננו כי אם
 לאלקים לברו וצריך לשמוע אותו השעור והערך ממנו
 ואל יתחכב אדם עם דברו כמו שאמר אין חכמה ואין
 הבונה ואין עצה לגדו ה' ואין אתה ראה התחבולה
 שנתרמי לאבותינו ולכלי אחריהם ולא גתחכם אנחנו בתורה :

יג אמר

באקרה וכיוצא בזה אמרו צמ"ר בפסוק נעשה אדם / שנתרעס משה על חמו ית' יד למויט וא"ל הק"ה כתוב והרואה
 לנעוץ יענה / וכיוצא בזה נאמר ישרי' דרכי ה' לדיקים ילכו בט ופושעי יכשלו גם : הערכים הגלגליים / ערך
 מערכת הכוכבים הפועלים בהוי' פעולות טונות כפי ערכי מציהם לדעת החושים : כעשות הדבורים / וכן עוד
 להוליא הכניס ר"ל הפרעוטים בנסנה קלה קמנט נסבת כל זה הוא להיות שניי' השמים הם פורחים באויר בלתי
 מורגשים לעין רואה בעבור קטנותם וכל הביזים למויניהם טפלים במקום ששם יתחמו לפי טבעם ויולידו טריהם בינו
 יבנים על יעק האדם / בינו זכונים על חלב וגנינה וזולתם / והנה קרה מקרה שדחו' אלה בעלי הכי"מאח' בהיות
 הדבורים נבשר הנקר כפי ההרכבה ועשו זה לכני ההמון והקפארו שהם נפועלי ידיהם עשו הדבורי' ונצמח שבוט הנקר
 כפי ההרכב' היות נאח לחסם בינו הדבורים על בן יפלו שש' / ואחשוב שאלה הנלים הפורחי' באויר הם סבת קלקול
 הארץ לפעמים כי האדם שאף האויר עש הביזים ואם לפעמים יהיו באויר ביזים ארסיים אוי' ישאפס האדם ויחלה
 מהם חלאים רעים ונאמנים ופעמים יתהום מהם הדבר כפי חידוד הארס למויני הביזים ההם וע"כ טוב לזה קיטור
 הקטורת הידועים ויילוף החומץ וכיוצא גם מה שמכלה הכלים ומעט האויר מהם : מהנחת הזרע באדמה / אין יתרוק
 לנפול ומוליד בן אדם / על הזרע חנואת הארץ ומסיס הזרע בארץ ומוליד תבואת ורע למינהו / וכן אמרו ז"ל חסה
 וקרקע עולם : אוחו השעור / השעור מעשה המלכות בכמותן ואיכותן אין מי מנינו ורע כי אם הוא ית' והם משפטי'
 כל ידעו וולקי חו"ל שקבלום מפי משה מסיני : ואף אלה רואה / מה חסה סוכר באוזה תחוללה נשמרה קבלת תורה
 שנע"פ

נוכל לספרם :

(טו) אמר הכוזרי אם תשליט ההקשה על אלה והדומה להם תשנה הספרים כלם באותנות תחלה ואחר כן במלות ואחר כן בחבורים ואחר כן בנקוד ואחר כן בטעמים וישתנו הענינים וכמה פסוקים יכול האדם להעתק ענינתם אל הפנים בהעתקת אחד מאלה המסורת כל שכן כלם :

אמר החבר ואיך החשוב שהניח משה ספר תורתו אל בני ישראל :

(טז) אמר הכוזרי מבלי ספק שחיה ספר פשוט מאוין נקוד וטעמים כאשר אנחנו רואים

ספר תורה היום שאי אפשר שיסכימו עליהם בהמון כמו שאי אפשר שיסכימו על המצה בפסח ושאר תורותיו שהם זכר ליציאת מצרים שמתישבת בנפשות ישראל אמתת

(יג) אמר הכוזרי אי אפשר לזה אלא בהעקת דבריהם וסמך מעשהם אם ימצא מי שיאמין בזה מרבים אחרי רבים שלא יעבור על כמותם ההסכמה מקבלת התורה ותולדותיה ופירושיה ממשו ברורה או בלבוש או בספרים .

אמר החבר ומה תאמר אם ימצא הלוג בספר אחד או בשנים ושלשה :

(יד) אמר הכוזרי יעינו ברוב הספרים כי הרבים לא יעבור עליהם הכזב ויניחו הוחידים וכן במעתיקים כשיחלקו המיעוט ישובו לדעת הרוב .

אמר החבר ומה תאמר באות שתמצא בספרי בחלוג ההקשה כמו צרו צעדינו התראה שהוא צרו ואשר לא נשא לשוא נפשי ושיבוהו נפשו וזולת זה שלא

שבע"פ עד שלא נתחכם בפרוט התורה : (יג) אי אפשר / לא יחנן שתי' הקבלה שמורה וערוכה אף"כ תפי' מקובלת מרבים אחרי רבים עד קבלת משה מסיני / כי הרבים לא יכנס בהסכמתם שקר כי קרוב הוא להגלות : ימצא מי שיאמין / ואף גם זאת לדיק באמונתו יחיה מפייה כי הכופר לא יחפון בקבלה כלל : ומה שאמר / החבר יגיע העשות להוכיח בהסכל שהקבלה היא ענין הכרחי לתורה ה' עד שנס הקראים מוכרחים יהודות בקבלה : יעינו ברוב / כנחוב אחר רבים להטות כי הסגוי הוא מקרה הסוה על המעט : כן במעתיקי' / כי אמנם כן עושים כל מעתיקי הספרי שהולכים אחר הרוב בהעתיקה : לזו נעזבו / שקלת אמרו שהראוי לזו דרי"ש / וכן נפשי הוא קרי וכתיב וזולתם שהם קריין ולא כתיבין : (טו) אם תשלוט בהקשה / חס יש מקום לסגור להכריע : השנה / אי נשנה הספרי' להעתיקם כפי מציאותם ברבים תחלה בסיני האותיות ואחר בסיני המלות ואחר בחברים ר"ל בפסוקים ואחר בניקוד / והנה דעת המלך שהניקוד קודם לטעמים מה שאין הענין כן שהרי הניקוד משתנה לפי הטעמים כמו א"י יאמר בהפסק א"י וזולתו ולפי"ו יש להנחת הטעמי' קדימה ומניח על הניקוד הסך דבר המלך / ויחנן שהפסקות המטות הניקוד הם בכלל החבורים שזכר לפני הניקוד / והטעמים הוא שם לנגינות הנלתי משנים הניקוד : כל שכן כלם / וק"ו שיש לנכת בהעתיקה אחרי המסורות כלם בהיותם מסיימים להעתיקה אחת : (טו) שא"א שיסכימו / זהו ראוי לאמרו שמה כתב ס"ת בלי נקוד בהמלאה היום / כי אם איננו ככה איך יחנן שהסכימו כל היהודים לכתוב ס"ת בלי נקוד והאומר שמה כתב ס"ת בנקוד וטעמים ואח"כ הסכימו לכתוב בלי נקוד / ידמה למי שאומר שמלות המלות או מזוה אחרת הכתוב בתורה נכתבה בהסכמה / כי הוא דבר שזו ונטל כי איך לא יהי' שם כדור הסוף המסכים שום מוחה על הסיניו ההוא / ע"כ זה יורה שהס"ת שכתב משה הי' בלי נקוד כמציאותו היום : מבלי ספק / אחר שפי' ספר תורה משה בלי נקוד וטעמים / ומהמבואר שלא יכין לדבר הנבלי נקודות וטעמים כי לא נוכל להוציא משפתנו הנרת ב' אותיות מבלי נקודה אחת עכ"פ / וגם לא נוכל לכתוב מאמר קצר מבלי טעמים מתבירים קלחם / ומוכרח א"כ לפ"ו לומר שהניקוד והטעמים קראום בע"פ לפי הקבלה שהיתה בידם / ואני הכותב כבר מלתי אמורה בס' מאור עינים להרב החכם ר' עזרי' מן הארזות (בחלק ימי עולם פרק נ"ט דף רנ"ב דפוס ברלין) ושם הוכחתנו אמורה שסימני כניקודות

ואותת וציאת מצרים במעשים החם המתמידים שאי אפשר לחסכו' עליהם בשנה מהשנים מבלתי שלא יהיה עליהם מוחה .

אמר החבר מבלי ספק שהיה שמור כפתחא והקמץ והשבר והנטייה וחשבה והטעמים בלב הכהנים מפני צרכם לעבורה ולרורות את בני ישראל ובלב המלכים מפני שנצטוו והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו , ובלב השופטים מפני צרכם אליהם בדינים , ובלב הסנהדרים מפני צרכם אליהם כמה שכתוב ושמתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם , ובלב החסידים כדי לקבל שכר , ובלב אנשי ההונף להתגדר בהם ושמו שבע המלכים והטעמים אותות לתכונות החם אשר העתיקום בקבלה מימשה ומה תחשוב על אשר תקנו המקרא בפסוקים תחלה ואחר כן בנקוד ואחר כן בטעמים ואחר כן במסורות על שמירת המלא והחסר עד אשר מנו אותיותיה ובררו כי וי' דחון חצי התורה

(יו) **אמר הכוורי** אבל השתדלות בדבר חובה עם שמירת התורה שלא יהיה דרך לשנותה עם החכמה היופלאה כי נראה מקביעי הנקוד והטעמים סדר שלא יהיה אלא מחכמה נעורת איננה מדרך חכמתנו בשום פנים ולא יתכן שיהיה מקובל אצל החמון אלא מרבים רצוים או מיוחד רצו ולא יתכן שיקבל החמון מיוחד אלא אם יהיה נביא או נעזר בענין האלהי כי החכם שאינו נעזר טוען מי שהוא קוב לו בחכמתו שיעשה כמעשהו .

אמר החבר אם כן הקבלה אנהו והקראין חייבין בה וכל מי שיוהרה כי התורה הזאת הנמצאת על התכונה הזאת היא נקראת תורת משרה .

יח אמר

הנקודות והטעמים נחדשו בדור אחרון לראשונים וראשון לאחרונים / גם שם העירות דרוש יפה בדרך קבלת ה"י ז"ל על העגמות שהיה (יחזל ל"ו) והדרוש סונב על קוטב תחית העתים העולה היא מהכלל דרמתי כי כנה ורועים תלמיח כן ילמחו החיים מהכלל דרמתי הנשאר בנוף המת יעו"ש : כפתחא והקמץ והשבר / אלה חיסו הס ראשי הנרות התנוונות אשר מהם יסתעפו יתר ההנרות של הנקודות שלם מורכבים משלש חלה כאמור (כמ"א לראשון) ד"ה בדרך החלוקה משיגים קמוץ ופתיחה ושבר : והנטייה / יתר הנקודות הנטוים אל שלש ההנרות האמורים : והשנא / הוא ב"כ תנועה קלה לדעקו כמבואר (כמ' לראשון) ד"ה ולא קבלנו בין שלש תנועות : או זאת ל-תנועות ההם / סימני הנקודות והטעמים שמו הכמי הנקוד לאותות מורים על פ' טי הטעמים והנקודות כל אחד ביחוד / אך לא ידענו באיזה דור החל לקרוח בשם אלה האותות : בפסיקים תחלה / תחלה ליינו מקום הסוף פסוק ואח"כ מקום האתנה כמו שקדם ואחריהם נקדו העלות ואחריהם הטעמים הננינות ואחריהם דקדוק המלח והחסר : ושמירת כל נכרי / ושמירת הזכרון ר"ל לזכור כל זר הבא קמץ או פתח או כסול כמו שזכרו במסורה קמוץ ב"ק / פתח באתנה אשר כל חלה כתובים ומסורים במסורה : (יו) השתדלות בדבר חובה / החונה על כל סופר מסיר בתורת ה' להשתדל במושכלות הניקוד והטעמים לברר וללבן העתקה המדויקת ולכונן המשוכנת כפי המסורת הישנית ולהוסיף חדשות כי הוא זה דרך לשמור הסורה משינוי כאמור ז"ל מסורת סיג לסורה : אלה מרבים רגוים / הוא כנוספק מי המה המנקדים וקובעי הטעמים אס רבים רגוים או יחיד מומחה בדור אחרון לראשונים / חס אמנם אותות הניקוד והטעמים ר"ל סימניהם אולם הברותיהם בהנחת מקובל משינוי כמו שקדם : א"כ הקבלה / אחר שהנרות הנקוד והטעמים מקובל משינוי יחויב שגם הקראים יקבלו וכמו שהם מוצחים לקבל זאת הקבלה כן הם מחויבים לקבל יתר הקבלה ר"ל אשר נדעי הסורה כי מה שאל קבלת הנקודות מקבלת הדינים :

יח כן

(יח) אמר הכוזרי כן אמרו הקראים אבל אחר שמצאו התורה שלימה אינם צריכים אל הקבלה :

אמר החבר והנה זה ספר משרה הפשוט הצרכנו במלותיו ובדבור בו אל כמה כתורת מן הקבלה מן הנקוד ומטעם ומספק ומסורת על אחר כמה וכמה אנו צריכי בענינו ופירושו כי הענין רחב מן המלות התראה כאשר אמר להם החדש הזה לכם ראש חדשים על חרמיון לא נסתפק העם אם רוצה לומר חדשי המצרים שהיו ביניהם או חדשי הכשרים שהיו עם אברהם באור כשרים או רצת חדשי השמש או חדשי הירח או שני הירח בהחבולות יסכימי עם שני השמש כאשר בחכמי העבור הייתי רוצה שישבנו הקראים תשובה מספקת על זה והדומות לו / ואשוב לרעתם כי רצוני להשתדל ושישבוני תשוב מספקת כאשר

אשאלם על מה שיתיר החי לאכול ומהענין הוביחה ושמה היא נחידה או הרג כאשר יודמן ולמה נאסר זבחי גויסומה הוא שיש בין זבח והפשטו ושאר מלאכתו והייתי רוצה שיבאר לי החלב האסור והוא דבק עם חמותר במעים והקיבה / וזולת זה הנקוד הבשר ושימסור אלי הנדר שבין חמותר והאסור כדי שלא אחלק בו עם חברי וכן האליה האסורה אצלם היש לה גדר ושמה האחד יסיר קצת הזגג ואחד יסיר הכף כמו שהיא והייתי רוצה שיבאר לי העוף הטהור מן הטמא וזולת המפורסמים רוצה לומר בן יונה או תר ומאיין הוא אומר שאין התרנגולת והאווז והקורא ואל ברכיה מחטמאים / והייתי רוצה שיתן לי גבול אל יצא איש ממקומו ביום השבת אם הוא ביתו או חצרו או רשותו אם יהיה לו חצרים רבים או מבוא או שכונתו או מדינתו או מגרש עירו אחר שתיבת מקום סובלת זה ויותר מזה / והייתי

(יח) כן אמרו הקראים / שהם מאמינים בקבלה ר"ל בקבלת הנקוד אבל אחר שמצאו שלימה בנקוד אין עליהם חובה להאמין בקבלת הדינים כי לא המדרש הוא העיקר כי אם הפשט : הנה זה ספר משע / הנה אמנות קבלת הדינים הוא דבר הלמד בק"ו מקבלת מסורת הניקוד אשר קבלום כאמור / החודש הזה / על זאת התפלה הראש"ע ג"כ נפ' בוא : על מה שיתיר החי לאכול / מה היא הוביחה המתקת החי לאכל / אם היא נחירה או הריגה ככל תוסף כפי ספך כל אדם : ולמה נאסרו / שחיעת נכרי נבלה גם אלל הקראים / ואם זביחת נכרי אסורה למה התירו הפשט בנכרי : וכן האלים / על דבר ההגה שהינו על הראש"ע על מה שכתב נפ' לו שחלב הנהמה בזמן הזה אין אסורו אלא מדברי סופרים / יסכן שהיה כוונתו שאין אסורו מבואר בתור' כפי הפשט אבל אסורו הוא מדברי פירושי חו"ל על הקורה כמו שפירשו ונחת שהוא שמייה בלי שהי' דרסה תלדה הגרמה ועקור / שכל זה הוא מדברי פרושי חו"ל ואינו מבואר בכתוב / והנה הלשון השיגהו שהי' לו לומר מפירושי סופרים ואמר מדברי סופרים ונתן מקום לתפוש עליו : ואחד יסיר הכף / יסכן היותו שינוש והראוי הכל והוא הפך קלט האמור לפניו : העוף הטהור / כי לפי דברי חו"ל יש להם סימני שהיה והם שקורקננס נקלף וחולקים את רגליהם ואינם דורסים : גבול אל יא איש ממוקמו ואו"ל קבלו שמקומו סובל י"ב מיל כמחנה ישראל ומאלמים אמה וחולה הוא מדרבנן / להביה הקורה ר"ל שאפי' לדבר מזה והיא מלאכה קלה עכ"ו הוא אסור : והקיר לו / אבל עלטול השלחן וערחת לאורחים אף שהם כנדים הקירו / ויותר מזה עבדיו / יותר מהיתר ערחתו בשביל אורחים שידמנו לפעמי' / יפלא יותר ח"ך התירו ערחת נסיו ועבדיו בעמורו ככל שבת : נהמם הנכרי / כי למען ינוח שורך כתיב וזה אינו שלך : שידין / כי כל הדינין הם מפירושי חו"ל וכן הלכות נחלות שרונה הלכותיו מקוואר מפירושיהם לכתוב לשאר הקרוב מאשפתו וירש אותה : חייב בקפלה / שהוא ג"כ מדרש חו"ל ע"פ ולעמדו ככל לבנכס אינו עבודה שהיא בלב הוא אומר זו תפלה : וגמול ועונש אחר המיתה / גם זה אינו מבואר בתורה לפי הפשט אבל חו"ל דברו בענין גמול ג"ע ועונש יבגוס במבואר

נסי'

והייתי רוצר שיראה לי גדר המלאכה האסורה בשבת ומה הוא המונע מהקולמוס והקסת להגיה התורה והתיר לו לטלטל הספר הגדול והשלחן ושאר המאכלים וסעודת האורחים ולטרוח בכל מה שישראל האדם לאורחין והם במנוחה והוא ביגיעה ויותר מזה עבריו ונשיו וכבר נאמר למען ינוח עבדך ואמתך כמוך ולמה נאסרה רכיבת בהמות הגוים בשבת ולמה זה נאסרה הסחורה והייתי רוצה שידין בין כל שני בעלי דינים מסדר וזה המשפטי וזו תצא והפשוט שבתורה הוא סתום כל שכן הסתור כי לא היו סומכים אלא על התורה שבעל פה והייתי רוצה שאראה דיניו ומשפטיו בכל הירושות מפרשת בנות צלפחד או איכות המילה והציצית והסוכה ויבאר לי מאין הוא חייב בתפלה לאל וזמאין הוא מאמין שיש בית מועד לכל הי וגמול ועונש אחר המיתה ואיך הם דנין במוצות הדוחות זו ארץ זו כמילה עם השבת או הפסח עם השבת מן נדחה מפני מי וזולת זה ממנה שיארך ספור כלליו כל שכן פרטיו השמעת מלך כוזר על הבור לקראים ברבד מה שזכרתי לך בסמך או בקבלה שאין בו ביניהם מוחלוקת ממוסורת או מנקוד או מטעמים או מאסור והיתר או מדינין

השמימי יראה שהם יותר משתדלים מעושי מלאכת ה' המצווים עליה מפני שאלה במנוחה במה שקבלו ממלאכת ה' ובטחה נפשם כהולך בעיר שלא הזדמנו למחלוקת חולק ואלה כהולך במדבר איננו יודע מה יפגע והוא מזדמן בשלחים הלוי למלהמי ומלומד בה ואל ישיאך מה שאתה רואה מהשתדלותם ואל יעצרך מה שאתה רואה מרפיון המקבלים ד"ל הרבנים כי אלה בקשו מבצרים להבצר בהם ואלה שוכנים על ערשותם בעיר קדומה ובצורה :

(כ) אמר הכוזרי כל מה שאמרת בחן הוא כי התורה הזהירה על יתורה אחרת ומשפט אחר והקראים כפי סברתי ורבו התורה כפי סברת כל אחד מהם זעור כי האחד לא יעמוד על תורה אחת כי בכל יום תתחדש לו דעת ותוסף דעתו ויפגע מן שישברו בטענה וצריך שיעתק בהעתקת דעתו ואם נמצא מסכמים נדע כי הם מקובלים מאחד או מרבים שקדמום ומן הרין שנכפור עליהם ההסכמה ונאמר להם איך הסכמתם במוצה פלוגת וחדעת מוכרעת בה אל פנים רבים זאם אמרו כן היה דעת עכן או בנימין או שאול או זולתם חייבו עצמם טענת הקבלה ממנו שהוא יותר קדמון ויותר ראוי להאמין ר"ל רבותינו כי הם רבים ואלה יחידים ודעת החכמים סמוכה על קבלה מהנביאי ואלה סבא נרודא בלבד והחכמים מסכמים ואלה חולקים והחכמים דבריהם מן המקום אשר יבחר ה' ואפילו

(יט) אמר הכוזרי לא ראיתי ולא שמעתי אבל אני רואה אותם משתדלי בכל כחם אמר החבר זרה ממנה שאמרת לך מהתחבמות והסברא והמתחכמים בעבורה למלאכת

(נב' לראשון) : על חבור לקראים / שיהי ביניהם חבורה אחת מאמינים אמונה אחת : בסמך : אם שיסכמו על דעה אחת או על קבלה אחת עד שלא יחליקו זה עם זה : ממסורה / יהי' הדבר המוסכם הכולל האמור מעיני המסורה והנקוד או באסור וסותר המאכלים או בין דינין ומשפטים שנין איש לרעהו : (יע) לא ראיתי / אינני רואה בשום מקום שיסכימו יחד בדבר חוק ומשפט מה אנל משתדלים בכל כחם לקיים המצוות לפי פשטי הכתובים : מפני שאלה במנוחה / מאמינים בקבלת חז"ל יחיו באמונתם חיים ערבים : מודמן בשלחים / מכין את עצמו בחרבות ללחום מלחמת השכל ופגרא בפירושי המצוות : (כ) וצריך שיעתק / מוכרח הוא לחזור וסבדרו נעבור חסובת המשיב : שנכפור עליהם / ראוי לנו להוכיח כחשט על פניהם : והחכמים מסכמים / על דעה אחת ר"ל משפט אחד / אך יתקו איש איכו הוא ראונו ככתוב / אנל הקראים חולקים בדבר המשפט אך יעשה זה אומר ככה וזה אומר ככה על

הממונה בכל דור ודור כמו שאמר או אל השופט אשר יהי וגו' / וסמך לו אמרו ועשית על פי התורה אשר יורוך / לא תסור מן הדבר / והאיש אשר יעשה בדרך לבלתי שמוע אל הכהן ומת האיש ההוא השנה המרות הכהן והשופט לגדולה שבעבירו באמרו ובעררת הרע מקרבך וסמך לו וכל העם ישמעו ויראו בעור שהסדר נשאר מהעבודה והסנהדרין ושאר הכתות אשר בהם ישלם הסדר וידבק בהם הענין האלהי בליספק בן בנבואה בין באומין והודעה באשר היה בבית שני ולא יתכן לעבור על כמותם החסכמה מרעתם ובוזה נתחייבנו במצות מגלה ופורים ומצות תנוכה ויכולנו לומר על מקרא מגלה ולהדליק נר הננוכה ולגמור את החלל ולקרא / ועל נטילת ידים ועל מצות עירוב וזולת זה / ואו חוקינו יוצאים אחד הגלות לא היינו נקראים מצות ולא היינו חייבים לכרך עליהם אך היו אומרים בהם שהם תקנת

ואפילו אם אלו היו רבים בכברתם נרדא מן הדין היה לקבלם ואלת אינם כן ומי יתן שישימועוני תשובתם בשאת החדש הזה ואני רואה אותם הולכים אחרי הרבנים בעבור אדר באדר והם מקשים להם פראיית רוח תשרי איך צמתם צום כפור בתשעה בתשרי הלא יבושג והם אינם יודעים אם החדש ההוא אלול או תשרי כשיעברו או אם הוא תשרי או מרחשון כשאין מעברין והלא היו אומרים אנחנו הטובעים ומה נפחד מה בלילה אנחנו לא נדע אם החדש תשרי או מרחשון או אלול ואיך נקשה למי שאנו הולכים בעקבותיהם ונלמוד מהם התצוו בתשיעיו או בעשור החדש /

אמר החבר תורתנו קשור בהלכה למשה מסיני או מן המקום אשר יבחר ה' כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם במעמד שופטים ושומרים וכהנים וסנהדרים / ואנחנו מצויים שנשמע מרהשופט

כן יש לסמוך על המסכמים ר"ל על חז"ל : והם מקשים להם : הקראים שאלים את הפרושים לאמר הלא למתם צום כחור נע' לחודש / וזה כי קידוש החדש תלוי בראיה נדחורית / וזמן הוה סמכו על החשון / ולפי זה החשון עשו אלול לעולם חסר ר"ל חודש מן למד יום / ועל זאת יקשה הקראי איך סמכו על זה החשון ר"ל לעשות אלול חסר לעולם הלא ראוי לחוש חולי לא יראה הירח רק אור ליום ל"א ולפ"ו א"כ לפי סמיכת החשון שאלול חסר לעולם א"כ למתם יו"כ נע' לחודש : והם אינם יודעים / ויותר יש להקשות עליהם אולי עושים הם בחודש כלומר הן לו יונה שאנחנו עושים ביום אלול חסר אולי עושים בחודש אחר שאינכם יודעים החשון והן לו מעברו השנה מספק והפרושים יעשו כמנהג / הנה בהגיע החדש השני למנין חדשי הפרושים מספקו בו אם החדש הוא אלול כדעתהם בעבור או אם הוא תשרי כדעת הפרושים / או הפך זה אם חסר קעשו השנה כשטעו בלי דעת החשון והפרושים יעשו מעוברת הנה בהגיע החדש השני לחשון הפרושים מספקו בו אם הוא תשרי כחשון הפרושים או מרחשון כדעתם : אנחנו הטובעים / הלא ראוי לכם לומר אנחנו העבנו בדרך רגל השנתנו עד בלי דעת החשון : ומה נפחד מה בלילה / כן ראוי להיות לא מהבלילה כפי' המוסקא"עו בדוחק כי שיבוש היא / והעם אחר שלילכ לנו מחשון העיבור עד שנספק על החודש השני אם הוא אלול או תשרי או מרחשון / למה א"כ נפחד מה יקרה בלילה ר"ל בחודש המסופק אם יגמו בו בתשיעי או בעשירי : תורתנו קשורה / ביאור תורה שנכתב תלוי במקום הנבחר וזמן שכתב קיים : בין בנבואה / בעוד שהנבואה מתעוררת : בין באומין / בעור האלהי : והודעה / וההודעה בנת קול ורו"הק : ההסכמה מדעתם / בימים ההם לא יכלו לבנות דבר מלכס ולהסכים כלם עליו יען ה' רו"הק מהמיד ביניהם : ויכולנו לומר על מקרא מגלה / ר"ל מותר לנו לכרך אק"בו על כל המצוות שנתחדשו נבית שני וזה כי הנה הוא ית' לוהו בחורה שנשמע לכל אשר יגידו לנו מן המקום ההוא ואין צום משום כל חוסיק : אחר הגלות / כל המצוות שנתחדשו אחר הגלות אין אנו חייבים לקיים משום לאו ולא תסור אבל הם מנהג ישראל בעלמא ע"כ אין לכרך עליהם

או מנהג רוב מצותינו סמוכות אל משה הלכה למשה
 מיניו וכן דאוי שהי עם שלא הוצרכו לטרוח במונות
 ארבעים שנה ולא בלבוש ולא בדירה והם כאשר היו מן
 הרוב ומשה נמצא עמם והשכינה איננה זוח מהם והוא
 כבר צוה אותם בכללי המצות היעלה בדעת שלא ישאלו
 על פרטיהם ומחלוקתם עם השעות ויעתיק פירושיהם
 ומחלוקתם וכבר אנו רואים והודעתני את הקי האלהים
 ואת תודותיו והוא כבר אמר להם באהרונה כי היא
 חכמתם ובינתכם ומי שרוצה להכזיב הפסוק הזה יראה
 ענין הקראים ומי שהוא רוצה להאמין בו יראה חכמת
 המשנה והתלמוד והם מעט מחרבה מחכמות הטבעיות
 והאלהיות והמוסריות והגלגליות ויראה שבאמת ראוי
 להם להתפאר על כל העמים בחכמתם וקצת מצותינו
 מן המקום אשר יבחר ה' עם התנאים וכבר התמודדה
 הנבואה בבית שני קרוב לארבעים שנה וכבר שבת דמיהו
 עד מאוד בנבואתו אנשי בית שני וחסידותם וחכמתם
 ויראתם ואם לא נסמך על אלה על מי נסמך / וכבר
 אנו רואים מה שנקבע אחריו משה והיתה מצורה כמו

שעשה שלמה שקרש את תוך החצר והעלה עולות
 בזולת המזבח ועשות החג שבעה ימים ושבעה ימים
 זמה שכתב דוד ושמואל מסדר המשוררים בבית זרהו
 למצות תפירות ומה שעשה שלמה במה שבנה זמרה
 שהניח ממה שעשה משה במדבר ומה שהעמיד עזרא
 בבית שני על קהלו דתת שלישיית השקל ומה שהעמיד
 במקום הארון תכונה שהלו לפניו הפרוכה בעבור שידעו
 כי הארון גנוז לשם :

כא) אמר הכוזרי איך יתכן זה עם לא תוסיף עליו
 ולא תגרע ממונו *

אמר החבר לא נאמר זה אלא להמון כרי שלא
 יחרצו משכלם ויתחכמו מדעתם
 ויקבעו לעצמם תורות בחקשתם כמו שעושים הקראים
 זמורה לשמוע מן הנבואים אחריו משה ומן הכהנים
 והשופטים כמו שאמר נביא אקים להם מקרב אחיהם
 כמוך זנומר / ואמר בכתבים ובשופטים שידיו דבריהם
 נשמעים והיה מאמרו לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי
 מצוה אתכם לעשות על מה שצויתי אתכם עלידי משה
 ועל

עליהם והמנרך עובר על כל תוסיף / ומחלקותם עם השעות / מה שחלקו בפירושם בכל עשה : יראה ענין הקראים /
 איך נשגונו ינהגו ונולבלים המה בפרושיהם / ומנהגם יכחיש פסוק כי היא חכמתם / אולם המשכלות אשר במשנה
 יחוק הפסוק : והם מעט מהרבה / במשנה וכו' / וישקבו מעט מהרבה מהחכמות אשר לחו"ל מה שכתבנו להם כמו
 בעניני הטריטות ובעניני כלאי הורעים ושיעור יניקתם ומסוד העיבור אשר להם נודע שהי' להם ידיעה רבה בחכמה
 הגלגליות ר"ל בחכמת התכונה : וקצת מלוותינו / פי שנים למנוות תורה שנע"פ א' הלכה למשה מיניו כאמור
 בקודם ב' מן המקום אשר יבחר ה' / בהיות המקדש והכהנים על מכונם : לארבעים שנה / שמת בו עזרא ושיערו
 ונשתלקה הנבואה כמ"ש הראש"ד : וכבר שנה ירמי' / ככתוב וזהררם מכל עונם / ונאמר וזויתה לי לשם ששון
 וכו' (ירמי' ל"ב) : ומה שעשה שלמה / שנהג בה"מ וגנו המטבן : במקום הארון / שנחפר בבית שני ועכ"ו הי'
 הפרוכה פרנסה לפני מקומו כי תכונת המקום קדשו כמו הארון בעבור שנגנו במקומו : (כא) עם לא תוסיף / איך
 חדשו מלוות ועברו על לא תוסיף ולא תגרע : לא נאמר / לא תוסיף ולא תגרע איננו הוזהרה לגביהם ולא לגביהם
 אבל הוא הוזהרה להמון שלא יוסיפו על תורת משה / ולא על תורת הנביאים והשופטים שמוציאיהם דומים למנוות
 תורת משה נשכר לוונות תורה לעשות מה שזונו ככתוב נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך זנו' / ונאמר לא תסור מן
 הדבר וכו' ובאן הן שאל איך יאמר החבר שנינו בית שני חדשו מלוות חדשו' כמו מלוות שלים' השקל ודברי כלי הסיד נשכר אמרו
 ז"ל לה המלוות שאין נביא ראוי לחדש דבר מעתה / והראש"ע כפי' החודש הזה כתב שהיו מלוות כעין תקנות לנד / והנאון
 כתב שהיתה קבלה ביד ישראל שאלך יקום ויחדש כלי שיר / וירמי' ינהג על ההולא' בשנת ככתוב ולא תוסיפו משא
 מנחיתם

ועל יד נביא מקרבך מאחיק על התנאים הנוכרים
 בנבואה ומה שנקצו עליו הכתנים והשופטים מן המקום
 אשר יבחר ה' מפני שהם נעזרים כשכינה וילא ירכון
 לעבור עליהם שיסכימו בדבר שהולק על התורה בעבור
 דובם ולא העבור עליהם הטעורת לחכמתם הרחבה
 היורשה והטבעית וזקנויה כאשר קבלו בי הסנהדרין
 היו מצווים לדעת כל החכמות כל שכן שלא נסתלקה
 מהם הנבואה או מה שעומד במקומה מכת קול וזולת
 זה ואמור שלא לחלוק עם הקראים במה שהם טוענים
 עלינו מן המובן ממתרת השבת שהוא מיום ראשון ואחר
 כן נאמר שאחד מן הכתנים או השופטים או המלכים
 הרצוים עם דעת הסנהדרין וכל החכמים ראה כי הכונה
 מן המספר ההוא לשום חמשים יום בין בכורי קציר
 שעורים ובכורי קציר חטים ושמירת שבעה שבועות
 שהם שבע שבתות תמימים ונתן לנו דמיון בתחלת

יום מהשבע לומר אם יהיה החל חרמש בקמה מיום
 ראשון תנינו במספר עד יום הראשון לחקיש מנינו שאם
 תהיה ההתחלה מיום שני נגיע עד יום שני והחל חרמש
 מונח אלינו בכל עת שנראה שהוא ראוי נתחיל בו
 ונספור בו וקבעו אותו שיהיה יום שני של פסת וילא
 יהיה בזה סתירה לתורה והתחייבנו לקבלו לתורה מפני
 שהוא מן המקום אשר יבחר ה' עם התנאים הנוכרים
 ושמה היה זה בנבואה מאת הבורא זיכור להיות ונהיה
 נקיים מבלבול המבלבלים :

(כב) **אמר הכוזרי** כבר פסקת רחבר בכללות
 האלה אשר לא יוכל להכחישם

מתחלקים היו בלבי מטענות הקראים היירתי סבור
 שאכעסך בהם :

אמר החבר כשירבירו הכללות אל תתן לבך
 לחלקים כי הרבה שיכנס בהם הטעורת
 ועוד

מבחינם / אך החזר יענה דעת שליטת והיא שהקורה נחנה רשות לנביאים לחדש מצוות ולזה על עדתו לעשות /
 ועל דבר דרשקס ו"ל על פ' אלה המצוות לא שת לנו : על התנאים הנוכרים / הוא שיהיו שם נביאים ושופטי ככתוב
 (בס' הקודם) : הירושא והטבעית / ר"ל חכמת הקורה שהיא מורשת מאבות אל בניס איך יולאו הלכות חדשות
 ב"ג מדות / ונס החכמה האנושית נס היא רבה בטבע עד שראו הנולד לשעתם אשר לפיהו ראוי לחדש מצוה ידועה :
 זולת זה ר"ל ר"הק : ואמור שלא לחלוק / ר"ל הנה אפי' אם נודה לדברי הקראי בפירושים לקורה עד שדרך משל
 נאמר כי אמת אמרו כפי' הכתוב ממחרת השנת שהכונה על שנת בראשית : ואח"כ נאמר / הנה לא תועיל הודאסינו
 אחר שהנביאים והשופטים ראו צעין בחינתם לפרש הכתוב כפי' אחר ר"ל שיהי פי' ממחרת השנת / למשל ולדוגמת
 בעלמא שאם יארע כך אזי תספרו שבע שנות קמומות מן יום ח' ויהי בין קציר שעורים לקציר חטים כ' יום /
 וכן אם יארע יום אחר כמו כיום ב' תחל לספור מן יום ב' וכן הלאה / א"כ עלינו לקבל פירושה האומר שהוא משל
 ככתוב לא תסור וכו' ולעזוב פירוש הקראי האומר שהוא אמת : ושמה ה' זה בנבואה / אולי נאמרה בנבואה שכן
 פירושו אחר שפי' זה מקובל אלנו מאנשי בית שני שהיו בהם נביאים / וככה נאמר ביתר הפירושים של הקראים :
 (כג) כבר פסקת / פסקת פסק דין על טענותם בכלים אשר הנחת נקודם שהקורה שבע"פ ניקנה פעמים א' הלכה
 למשה מסיני / ב' מהמקום הנבחר / בזה טענת נשפט לך להקיר סביקות אשר היו בלני לנטות אחרי הקראים
 בפירושים איוה חלקים מן המצוות : כשיחברו הכללות / כשיחברו טבע הכלל מרבים ענינים פרטיים אין להוסיף
 איוה פרטיים יולאים מטעם הכלל כי ב' שנות דבר לתן / א' הטעות ר"ל שהכל יראה אותם בטעות נחור היוולאים
 וכשיעמיק בעיונו יבין באמת שאינם יולאים / ב' ההסתבכות וההרכב' ר"ל פעמים יורכב איוה פרט שתחת כלל אחר
 ע"כ הוא יולא נקלת מכללן הראשון אשר נכלל תחתיו ערס ההרכב' : כמי שנתברר אלנו דק הבורא / זה משל לסנה
 הראשונה / שהוא טעות השכל כי אמתו רואים לדק הבורא בכללי מיני ב"ח שפעל בהם איברים ומדות לתועלתם או
 להיוס

אשר הביאתים :

אמר החבר אמור מה שתראה :

(כד) אמר הכוזרי הלא עונש הנק מפורש בתורה במה שאמר עין תהזעין וכאשר

יתן מוס באדם כן ינתן בו .

אמר החבר והלא נאמר בו אחר כן ומכה נפש בהמה ישלמנה נפש תחרת נפש הלא זה

הכופר והלא הלא היה אומר מי שחכה סוסך הכה סוסו אבל אומר קח סוסו כי אין לך תועלת בהכו' סוסו וכן

מי שכרת ירך אין אומרין לך קח ידו שאין בזה תועלת בכרות את ידו כל שכן שהיה נכנס בדינין האלה מח

שסותר אותו השכל מפצע תחת פצע וחבורה תחרת חבורה איך יוכל לשער זה שמוא ימות אחד מהם מפצע

ולא ימות האחר מכמותו , ואיך נוכל לשער כמורנו ואיך

ועור שאין להם תכלית מפני שהם מסתבכים ולא ימלטו המיזרים מכלבולים וזה כמו שנתברר אצלו צדק

הבורא ושחכמתו כוללת איננו מביט למה שהוא נראה בעולם מן העול וכמו שאמר אם עשק רש וגזל משפט

וצדק תראה במדינה אל תתמה אל החפץ וכמי שנתברר אצלו במופת עמידת הנפש אחר כלות הגוף בעבור

שאינה נשמית אבל עצם נפרד מהגוף כמלאכים איננו מביט אל מה שתקשהו המחשבה מהערר פעולות הנפש

בעת השינה ועם החלי שהוא מאבר המחשבה ומה שהוא הולכת אחרי כוונת הגוף וזולת זה המחשבות

המכלבללות :

(כז) אמר הכוזרי עם כל זה אין מספיק לוי עד שאשבע מדב' עמך על החלקים

ואם יש לתפוש עלי בזה אחר אשר הודירתי בכללים

להיות נשמרים גם מכל נזק / ועכ"ו נראה רעת קלת אישי המיניס שנהרגים ונאכלים מאישים מין זולתם / אשר על

זאת הספלה המלך לאמר ובה דמעת העשוקים וגו' ובה יראה לפי ההשקף הראשון שהוא עול דרתי ההשגת / אך עם ההסתבכות יראה שהוא עשוק וזה כי המתבונן חסדי ה' נהשכל ודעת הוא זה יבין שרע פרטי הגורם טוב כללי

בכלל טוב יחשב / כמו שהקוים דם הזרוע יחשב שהוא רע לאמר הזרוע אכל בהיותו טוב לכלל איברי הגוף לעוב יחשב / ולכן כל רעות פרטי האישים היותם מאכל למינים כלליים זולתם לעוב יחשב / כי נהיות אלה הרעות הפרטיות טובות

כוללות / ככתוב בספך דם וכרת נחם ירפאו מחלה איש ובלחם לחם ועשק ומרונה תמלואי עמים (אשף ח"ב פ' פ') : אם עשק רש / איש' דקרא קדריש כי גבוה מעל גבוהים וגו' פי' כי הרע הפרטי ההוא הוא טוב לכללים הגבוהים

ר"ל למינים וסוגים : וכמי שנתברר במופת עמידת הנפש / זה משל לבהה השני' האמורה והיא ההסתבכות וזה כי עמידת הנפש ר"ל נחיותה מחייב היותה עצם נפרד מהגוף / אולם העדר פעולתה נשניה ונחולי מורה היותה מסתבכת

עם הגוף המחויב מזה שתמות במותו / אמנם כל זה הוא בעבור היות לה שתפוג והסתבכות עם המדמה נחיה הצריך לכלים ואיברי הגוף ע"כ תחלה בחלו אולם בהפרדו מן הגוף יעדר ההסתבכות וישנו עצם משכיל בפני עצמו / ור"ל :

(כד) הלא עונש הנזק / עוד ישוב יתפוך ידו להגדיק דעת הקראים נדניי הנלות שהם יאמרו עין תחת עין ממש הסך דברי חז"ל שאמרו דמי עין / וזה לא יתכן לומר שכל עליו פירוש דמי עין מן המקום הנבחר כי הוא זה מפורש ועומד

בקורה כדעת הקראים : נפש תחת נפש / כלומר מה מנינו נפש תחת נפש האמור בבהמה תשלומי נפש כאמור לפניו מכה נפש בהמה ישלמנה / ככה עין תחת עין ענינו תשלומי עין / כי הוא נחשרון המתואר כמו ועשיר יענה עונת

ספי' דברי עונת וככה בזה הראוי כופר נפש / כופר עין : והלא לא הי' תומר / כלומר והסבדח נוחתת זה כי אין תועלת לניזק בהמית הבהמה של המזיק או בכרת ידו בעבור שכרת את ידו / כי אין עונשי הנזקים על צד הנקמה

כי אם להשלים הניזק של הניזק : מה שסותר אותו השכל / ר"ל שלא ישוב העונש עם הנזק אם שלא נוכל לשער ענש המזיק ובריאותו עם בריאות הניזק וענשו או שיהי' אחד מהם מחוסר אבר מהוונות שבהם הניזק כמו סומא באתת

מעיניו

רבים ידועים ומפורסמים ורב מה שהם תלויים במעמד השכינה וכבר חסרנו אותה ומה שאצלנו היום מאסור שכיבת הנדה והזולתת אינו מפני הטומאה אבל היא מצוה גרידה מאת הבורא וכן מה שאצלנו מהרחקת האכילה עמה ולהשמר מקרבתה אין זה כי אסמניעות וסייגות שלא יתגלגל לשנב עמה אבל חובות הטומאה בטלוי ממנו מפני שאנו בח"ל וכל שכן מזה שאנו נושמתמשין בו מחקברות והשקצים והמצודעים והזבים והמתים וזולת זה וכן אסורה עלינו הגבלה ולא מפני טומאתה אבל מצוה גרידה באסור הגבלה ותנאי הטומאה תוספת ולולי שאמרו עזרא תקון טבילה לבעלי קריין לא היינו חייבין בת חובת התורה אך חייב טהרה ונקיות ואם הם מקבלים אותם על עצמם לענין הנקיות אין נגאי בזה טבלתי שיקבלה לתורה ואם לא כבר הם מתחכמים מסכלות מהם ומשנים התורה ונודמים למינות

ואיך נקח עין ממנו שאין לו אלא עין אחת כופר עין מי שיש לו יתי עינים וישאר האחד כומא והשני בעין אחת והתורה אמרה כאשר יתן מוס באדם כן יתן מי ומה צרכי לרבר עמך על אלה החלקים אחרי אשר הקדמתי לך צורך הקבלה עם אמותת המקובל מהם וגדלתם וחכמתם והשתדלותם :

(כה) **אמר הכוזרי** עש כל זה טוב הוא בעיני לדעת למה צוה השם השמיר המין הטומאות .
אמר החבר הטומאה והקדושה שני ענינים זה כנגד זה לא ימצא האחד אלא בהמצא השני ומקום שאין קדושה אין טומאה כי ענין הטומאה איננו כי אם דבר שאסר על בעליו לנגוע ברבר מדברי הקדושה ממה שהוא מקודש לאלו' כמו הכתנים ומאבלס ומלבושם והתרומות והקרבנות ובית המקדש וזולת זה הרבה . וכן ענין הקדושה דבר שאסר על בעליו לנגוע ברברים

מעיני וזולתו / והנ' שלם נשתיסם ולא יוכל להקיים כאשר יתן מוס באדם כן יתן זו : ומה לרבי / אחר שהוכרח לפירוש אין צורך לאמתלם על ביאורם של חז"ל המקובל ממקום הנבחר כאמור בקודם : (כה) עס כל זה / עס היות שסתחכמות בדם נסגרא על טעמי המזונות הוא מרי לפי דברי האנר כן יכרום להוסיף או לברוע לפי הסגרא עכ"ו חכמי לדעת טעם השמירה מהטומאה : שני ענינים הם / ממאמר המגטרף כמו אב וכן / כי עומאה ענינה לכלוך צופני או נפשי וקדושה ענינו פרישות מהכלוך : כי אם דבר שאסור על בעליו לנגוע / אין איסור עומאה מפורש בתורה כי אם נכהן למת אבל הוא זה דבר הלמד מענין אמרם ו"ל חייב אדם לעהר את עלמו ברנל / וזה בעבור הרנל בואו נכ"הו בזמן הנית בשעת הרנל (ע"כ עשו זכר לדבר בח"ל ג"כ) וממילא נשמע אסור עומאה נכהנים בכל השנה / וזכר לדבר והתקדשם והייקם קדושים : במעמד השכינה / ר"ל בא"י ובזמן שכ"הו קיים : בח"ל / שאין אכחנו יכולים לפרוש מהטומאה כי איר ארץ העמים עמא / אף כי בהיותנו רבנים ליגע בטומאת מת וזולתם שאין להם עהרה כ"א בהואת שלישי ואניעי מה שאיננה היום : באיסור הנכלה / מה שנאסרה גם היום באכילה : חובת החור' : בעל קרי אסור נד"ס עד שיטבול כן תקן עזרא / ומסקינן דהאידינא בעלה תקנת עזרא / אף דעת החבר שאנחנו חייבים בה מטעם לא תסור / אף הקראים דלא סבירי להו לאו דלא תסור הנה עבילה זו אסורה עליהם משום לאו דכל הוסיף אם לא בהיות כוונת הקראי בעבילה זו משום נקיין לא לקיים ד"ת / והנן זה פן יתעריב עליך דברי החבר / ובעטם הנקיין האמור הותרה העבילה בזמן הוה לחסידים ואף כי להקל הכונד כאמור (כל"א לשני) ז"ל ועוד יש עעם שימלחו כונד בעלמם בעוד שלא רחצו מקריים עכ"ל : כבר הם מתחכמים / ר"ל הקראים משנים התורה בעבילתם לקריים מטעם מזונת החורה ועונרים על כל תוסיף / ועל זאת יסבנון כל חסיד וכל איש ישראל בעשותו אחד ממנהגים שנתקנו אחר חורבן הנית כמו מנהג הכפרות וזולתו שיכוין שאיננו עושהו משום מזה לקיים לאו דלא תסור פן יעבור על כל תוסיף אבל תהי' כוונתו שהוא עושהו משום מנהג ותיקון בעלמא כאמור (נע"ו לוח) ז"ל ואלו

למינות רוצה לומר חלוק הדעות אשר הוא שורש הפסדת האומה ויצאיתה מתורה אחת ומשפט אחד כי כל דבר נקל בו אנהנו על עצמנו מהשתמש בשבתו בבתנו בעירוב ואם נראה דבר שאינו נאה וקל אצל מזה שתסבב דעתם מהמחלוקת והמינות עד שיהיה בביי אחד עשרה אנשים בעשרה דעות ואם לא יהיו המצות אצלנו קשורות כנבולים שלא יעברום ולא היה מובטח בהכנס בה מרה שאין מנינה ויוצא ממנה קצת מה שיש בה בעבור שהוא לוקו בהקשו וטעמו וקל בעיני הקראים הנאת עבודה זרה מוכסף וזהב וקטורת ויין ועל האמת המות מבלעדי זה טוב ויקשה בעיניו שיהנה מהחזיר אפי' ברפואה ועל האמת הוא מעבירות הקלות חייב בהם מלקות וכן יקל על הנזיר אכילת הצמוקים והענבים יותר מהשכרות משכר הדבש או שכר התפוחים והאמת הפך זה כי האסור אינו אלא במה שיצא מהנפן בלבד ואין הכונה אסור השכרות כאשר יעלה במחשבה אבל האלקים יודע ונביאו ובהוריו ולא יתכן להחזיק בסכלים אנשי

הקבלה (נ"ה הסברא) או הסברים כוח כי מלת שכר לאנשי הסברא גלויה וידועה ויקבלו שיון ושכר האמורה בנזיר אינו כי אם מעסים חיון ולמצו' גבולי' מדוקדקים עליהם בחכמה ואם לא יראו במעשה נאי' והוריו ירחק מהם מבלי שיאסור אותם כמו בשר כוס כוס אשר היא מותר בעבור שאינו בטוח ממות הבהמה החיה ולאומר שיאמר כי תרפא והותרה והטרפה שגראית בריאה אסורה מפני שיש לה חולי מומית מבלי ספק ולא יתכן שתחיה ממנו ולא שתדפא ונאסרה ועם הסבריהתחכמות ישבו הדינים האלו בהפך על כן לא תהליך אחר סברתך והקשתך בתולדת המצות פן תפול בספקות וביאור למינות ולא תסנוס דעתך עם חבריך בדבר מהם כי לכל אחד מבני אדם סברא אמנם צריך שתעיון בשדשים מן המקובל והכתוב וההקשות הנהגות על חסדר המקובל להשיב החולדות לראבות ומה שיוציאך אליו האמן בו ואם יהיה לחוק אצל סברתך ומחשבתך כאשר תרחיק המחשבה והסברא העדר הרקות וההקשה השכלית

טיו חקינו יולאים אחר הגלות לא היו נקראים מצוות כי אם תקנות ע"כ : נקל בו / אנתו הפירושים מקילי' בהולאה על ידי ערוב והוא נראה בלתי נאה והנון אצל הקראים שאינם מודים בעירוב ונקל הסגב סנרס בעירוב המחלוקת והמינות בעיני התורה / וזה עש לא תקנודו ספי' ו"ל לא תעשו אנדות אנדות : ויקל בעיני הקראים / אף כי הנאת ע"ז חסור הדאורייתא ככתוב ולא תחמוד כסף והב עליהם מ"מ לפי הסברא תהי' מצוה זאת קלה בעיני בערך אל אכילה בשר חזיר כי הסברא תאמר שהנאת הנפש מהאיסור בלי אמצעי יותר חמור מהנאת איסור ע"י אמצעי לכן תהי' אכילה חזיר חמור בעיני הקראי יותר מהנאת ע"ז / והדבר הפוך כפי חקי התורה : וכן יקל על הנזיר / כי הסברא תאמר שהנזירות הוא בעבור הפרשות מכל דבר המסכר ע"כ ולא משפט מעוקל משא"כ דעת התורה : להנשי הסברא / בעלי הסברא חושבים שכר נקרא משקה המסכר : ויקבלו / אולם הקבלה אמריה תאמר שהסכר האמור בנזיר אינו כי אם המשקה היולא מהנפן : ולמצוות גבולים / סייגים נגדרים בחכמה הירושא ר"ל בחכמת התלמוד : במעשה נאיש / אף כי לא יאותו לחכמה הסברית : בשר כוס כוס / בשר חולה המסוכנת שממרים לאמר שחוט שחוט בטרם תמות שיהי מותרם בעבור שאין המות בא וודאי כי אולי תרפא / משא"כ הטרופ' שתמות בודאי ע"כ אסורה חפי' אם היא בריאה / וזה הוא מחכמת התורה : אבל החכמ' הסברית שהקראים מחזיקים בה / הדין בהפך : והקשות הנהגות על סדר המקובל / ר"ל שהוליא הדינים כפי החכמה הירושא שהיא חכמת התלמוד כמו שלם עשרה מדות וולתם מינות הס"ש אף כי רחוקה היא כפי החכמה הסברית : העדר הריקות / המחשבה הסברית מחשבות שיש שם מקומות ריקים מכל גשם במציאות אולם השכל מתייב שאין שם ריקות כי אילו הי' הריקות נמצא היו בעלים הרבה ממעשי הגרם המים כע"כ טרב המורה (בע"ב לראשון בסוף הקדמה סג' מוננו) / ועם

אשר הם עוברים אצל העיון הדיני מבלתי ההשתדלה התורה ושני העניינים צריך אליהם כי אם התחוד העיון הדיני יעברו בגבוליו מיניג מתחבולות לא יתכן כי ספרם ואם תעזוב הגבולים של דינים אשר הם כיווג התורה ותסמוך על ההשתדלה יהיה סבה למינות ויאבר הכל :

(כו) אמר הכוזרי כיון שהרבר כן אני מורה לרבני שמקבץ אלה שני הפנים ביתרונן על הקראי בנראה ובנסתר ויהיה עם זה טוב לב בתורתו בעבור שהיא מקובלת מהחכמים המאומתי שהכמתים מאת האלקים כי הקראי ואם תגיע השתדלותו מרה שהגיע לא ייטב לבו מפני שהוא יודע שהשתדלותו סברא והקשה ולא ייטב לבו ולא יבטח שהמעשה הוא הוא הנרצה אצל הבורא וידע כי בעמים הרבה אנשים משתדלים יותר מהשתדלותו אבל נשאר לי לשאול אותך בערוב והוא קלות במצות השבת איך ירני מזה

השכליות מחייבת זה וכאשר תרחיק הסבריה שיכול להתחלק הנוף לאון תכלית וההקשה השכליות מחייבת זה וכאשר תרחיק המחשבה שהארץ כדורית ושהיא חלק אחד ממאה וששים (ג' ח' ושש) פעמים מעגול השמש וכל מה שיש במופתי התכונה ממה שתרחיקהו המחשבה כי כל מה שהתירו חכמים לא ה" לסברתם ולא במה שנראה לדעתם אך בתולדת החכמה הורושה המקובלת אצלם וכל מה שאמרו כן ומי שנראה להשיג חכמתם ולקח דבריהם כטעמו וסברתו יהיו נכרים בעיניו כאשר הם דברים הטבעיים והגלגלים נכרים בעיני עמי הארץ והם כשמוקדקין בגבולי הדיינין ויווה החיתר והאיסור באמתת הדין מראים לך מה שאינו נאה מהגבולים החם כאשר הם מוגנים אכילת בשר כוס כוס והוצאת ממון בתחבולות הדיינין והתרת החלוקה בשבת בתחבולות מן העירוב והתרת הנשים בתחבולה שהנשואים מותרים בהם והתרת השבועות והנדרים במיני הערמות

היות שעת נראה נחוש מליאות הריקות ככלי הורקת האויר לופע' כומפי בלעו , סנה נאמת אין ריקות כי במקום האויר המורק ינכנס עם גשמים ועננים חמרים כמו כחות המושכים והעד שהמנגע אשר מהענן הנוכח המורק מהאויר תמשוך הגבול אשר מהענן הדי של הנוכח וזה לאות כי בחלל הנוכח המורק יש עם כל המשיכה וולקס מהנשמים : וההקשה השכלית מחייבת זה , כבר התאר שאת החלוקה הב"ב המבואר במופת מליאותה איננה רק צנה ולא בפועל כמו שניאר קרב המורה (עס בהקדמה הי"ח) : חלק אחד מקס"ו פעמים / כנ"ל וכ"כ הרשב"ם (בהקדמתו לניחור זרעיס) ז"ל המאס היה קס"ו פעמי' ושלשה שמינית פעם גדול כדור הארץ : יהיו נכרים / יהיו זרים בעיניו : כאשר הם מנגים / הקראים מנגים מה שהתירו חו"ל בשר מסוכנת וזה לפי סברתם שהיא הפך הסברא הירושל ר"ל סברת החכמי התלמודית שהיא מורשה לנו מאבותינו : והולאת ממון / ר"ל הולאת החוב נשמטה ע"י פרוזבל (פי' זה לא שערבו המוסקאטו) ובוה אינם מודים הקראים : בתחבולה שהנשואים / ר"ל בתחבולה המיאון שהיא מתיר קשרי הנשואין מעיקרא / (נס פי' זה לא שערבו המוסקאטו) / וכן היתר נדרים ע"י פתח לחרטה ואף כי לעשות מן החרטה פתח לחרטה / ככל זה אין הקראים מודים גם : חלל העיון הדיני / חלל הפלפול התלמודי שפעמים יתיר החסור בערמה קלה כמו היתר נדרים נחרטה ופעמים יעשה סייג לאיסור לבטחי ננוע בנוף האיסור : מבלתי השתדלה הקורב / לא השתדלה הקורה שנכתב לכאז בניחור נגלה הערמות היתר או סייג הדינים : ושני העניינים / העיון הדיני והשתדלה שהם קורה שבע"פ וסנכתב שיהם נריכים לקיום הקורה : כי אם קיימד העיון / אם תסמוך על הפלפול לכד ומליא מיני ערמות וסייגים עד כלי די / ואם נסמוך על השתדלה ר"ל על קורה שנכתב לכד יבוא לינוע באיסור ע"כ מוכרחים הפרושים לקיום שיהם משא"כ הקראים העוזני' ארחות העיון הדיני המה ילכו נחמס נקום המלות : (כו) שוקנץ חלה שני הפנים / ר"ל עיון דיני והשתדלה התורה האמור בקודם : בערוב / בערוני חרות מקירין להוליא מהנתי' שהם ר"ה לר"ה שהיא איסור דאורייתא : מה שלא אסרהום התור' / לפי

מה שאסרו הבורא בתחבולה ההיא הנקלה והפחותה .
אמר החבר חס ושלוים שיסכימו המון הסירים
 והכמים על מה שיתיר קשר מקשרי
 התורה אך חס מזרזים ואומרים עשו סייג לתורה ומן
 הסייגות שהשיגו שאסרו ההוצאה וההכנסה מרשות
 היחיד לרשות הרבים ובהפך מה שלא אסרה זה התורה
 ואחר כן נלגלו בסייג ההוא גלגול להרוחה כדי שלא
 תחשב לעמל השתללם בתורה ושיהיה בו ריוח לבני
 אדם בהשתמשם ולא יגיעו אל הריוח ההוא אלא
 ברשות והרשות הוא עשות הערוב כדי שהיה הכרה
 בין המותר לגמרו ובין האסור ובין הסייג :
(כו) אמר הכוזרי כבר הספיק לי זה אבל לא חזקה
 אצלי מלאכת הערוב עד שהיה
 מחברת בין שתי רשויות .
אמר החבר אם כן לא חזקה אצלך המצוה כלר
 החזק בעיניך חתרי הנכסים והממונ
 והעבדי בליקחת הקנין והצואה וההרת האשה ואסורה
 אחר שהיתה מותרת באמרו תהאלי מקודשת והתרתה
 אחר שהיתה אסורה באמרו כרבו ותכמו והנו גט
 וכל מה שיש בתורת כהנים ממה שהשלמתם תלוי
 במעשה מן המעשים או ברבר מן הדברים וצדעת הבגד
 וחבית התלויה במאמר הכהן טמא או טהור וכל המשכנה
 במשקליהם

לא חלה הקדושה עליה אלא בהקמת משה את המשכן
 והמשיחה בשמן המשחה וכן הכהנים לא חלה הקדושה
 עליהם אלא במלואים ובתנופה והלויים והטהרה (ג'ת
 בטהרה) והתנופה . וטהר הטמאים במי נדה שבו אפר
 הפרה ואובב ושני תולעת ועו ארו וחטוי הבית בשני
 צפרים חיות והמלאכה ההיא . וכפור העונות ביום
 הכיפורים וטהרת מקדש מהטמאות בשעיר עזאזל עם
 המעשים התלויים בו וברכת בני ישראל בנשוא אהרן
 את ידיו ובאמור יברכך ה' והיה חל' עם כל המעשה
 מהמעשים האלה הענין האלקי כי התורה כחוויות
 הטבעיות כלם מושערת מאת הבורא ואין שיעורם
 ביכולת בשר ודם כאשר תראה ההויות הטבעיות משתערות
 ומתאזנות ונערכות בהמוגם מן הטבעים הארכעיה
 ובמעט דבר ישלמו ויתכנו ותחול בהם הצורה אשר היא
 ראויה להם מחיים וצמחים ויהיה לכל מוג הצורה שהיא
 ראויה לו ובמעט דבר יפסד הלא תראה הביצה שיפסידה
 מקרה מעט מחוס גדול או קור או תנועה ולא תקבל
 צורת האפרוח וישלימנה חמום התרנגולת אותה שלשה
 שבועות ותחול בו הצורה על השלמות ומי זה אשר
 יוכל לשער המעשים עד שיחול בהם הענין האלקי כי
 אם האלקים לבדו . וכמו זה טעו בעלי הכימריא
 והרוחניים הכמיים חשבו שישערו האש הטבעית
 במשקליהם

לפי שהקפה הראשונה נראה שהחבר סובר שהולאה מרשות לרשות היא דרננן וזה שלל כהלכה כי היא דאורייתא ומייבין
 על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת / אולם מי חכם יבין דעת שר"ה דאורייתא הוא כעין דגלי המדבר שיש סס ששים
 רבוא אדם ואינו מוקף אך העירות המוקפים הם ר"הר מדרננן כמבואר (רמב"ם פ' י"ד מהל' שבת) וכנה הם ז"ל
 החטירו בו לעשות סייג לר"הר נמור וכן הקילו בו להטירו בעירוב : בין המותר לגמרי / המותר לגמרי הוא ר"הי /
 האסור לגמרי הוא ר"הר / והסייג הוא העיר המוקף לרנים שיש לו דין ר"הר מדרננן כהיותו בלי עירוב / ודין ר"ה
 בסיוטו מעורב : (כו) עד שיהי' מחברת בין ב' רשויות / ר"ל כל כך קלה כח העירוב עד שאין לו כח לחבר
 אפי' בין ב' רשויות דרננן : א"כ לא חזקה / כרי כל המלוות עשייתן היו מעשה לקיים דבר קורס כמו מעש' הערוב :
 בליקחת הקנין / נקבלת קנין סודר הם נקנין לקנייהם חולתם ממעשי המלוות שאינם חוקים מהנחת הערוב : וכל
 המשכנה / ס"א הראשונ' במקום אשר כמו הכלכו עמי והאחרונ' במקום למד נראש כי הראוי וכל הכלים אשר למשכן
 פ' לא נקדשו כ"א נמעה ההקמה והמשיחה : משתערות ומתאזנות / גשערים נשיעורם ונסקלים כמאונים כפי
 הראוי

תשחט הכבש על הדמיון ותתלכלך ברמו והפשטתו
 וברחיצת מעיו ורהרתו ונרתחו וזיקרת דמו
 ועריכת עציו וחקרת אשו ואלו לא היו במצות אלקים
 היית לועג למעשים האלה והיית חושב כי הם מרוחקים
 מן האלקים לא מקורבים עד שכאשר יאלץ כראוי
 ותראה האש או תמצא בעצמך רוח אחרת לא היית
 רגיל בה או חלומות אמתיות או גדולות ררע כי הם
 תולדות מה שהקדמת וחברך הגדול אשר בו רבקה
 אליו הגעת ואל יקשה בעיניך אם תמו' אחרי אשר
 רבקה בו כי אין מותך כי אם כלות הנוף בלבד אבל
 הנפש שהגיעה אל המעלה ההיא אין לה ידירה ממנה
 ולא רוחק מן המדרגת ההיא , ונתבאר מזה כי אין
 קורבה אל האלקים אלא במצות האלקים ואי אפשר
 לדעת מצות אלקים אלא מדרך נבואה ולא בהקשרה
 ולא בסברא , ואין בינינו ובין הדברים ההם קורבה אלא
 בקבלה הנאמנה , ואשר מסרו לנו המצוות ההם לא
 היו יחידים אבל היו רבי' וחכמים גדולים שהגיעו הנביאים
 ואפילו לא היו כי אם הכהנים והלוים והזקנים אשר
 היו נושאים התורה ולא פסקו ממשח :

כח) אמר הכוזרי לא ראיתי אנשי בית שני אלא
 שכבר שכחו התורה ולא ידעו
 מצורת הסוכה עד שמצאוה כתובה בתורה וכן מצות
 לא יבא עמוני ומואבי ונאמר בהם וימצאו כתוב בתורה
 וזה ראיה על אבין התורה :

אמר החכר אם כן אנחנו היום חכמים ויודעי יותר מהם
 שאנחנו יודעי התורה כלה כפי מחשבתנו .

אמר

הראוי להם / כמו שביאר זה (בי"ב לזה) : בעלי הכי' מיהא והרוחניים / גם זה כבר ביאר (סס) : ומנעים כוכניים
 שהם כוונו להקריב קרבניהם בעת שעמדו כוכניים יודעים צמצע ידוע : שעושים ספרים לכוכבים / לזר כעין כתיבה
 ואולי הוא מעשה לעשות כוונס למלכת השמים פי' לפטות לזר מכוון לכוכבי שמים והוא מנזרת כן שענינו דמיון :
 ואלה בעלי השמות / הכוונה על בעלי הרוחניים האמור' שהם קוראים בשם אלהות לכוכבי מרום כמו יופי' ער ווע' נוס'
 וולתם עד' הכ' חז' הוחל לקרוא בשם ה' : ואין הנעש' כמונע / המלאכ' לא קדמה אל הענע ר"ל מעש' אלה בעלי
 השמות והרוחניים לא קדמה למעשה המצוות אשר הם כמעשים ענעיים שהם בהשערה : (כח) לא ראיתי / איני
 רואה

וכולם צריכות לחכמה מופלאה ומלמד מוזמן .

אמר החבר ומוי שידע אלה הדקדוקים בתורה היעלם ממנו עשות חסכה ומצות לא

יבא עמוני ומואבי :

(לב) אמר הכוזרי אם כן מה נאמר בוימצאו כתוב

בתורה . **אמר החבר הטעם**

הברור הוא שכותב המקרא לא הרגיש לנסתרות אבל

כתב המפורסמות הגלויות ולא חשתיק מיהושע מתכמתן

שקבל מאלהים וממשה דבר . אבל זכר יום עמידת

הירדן ויום עמודי השמש ויום המולד בעבור פרסומם

אצל ההמון . וכן מספורי שמשון ודבורה וזרעון ושמואל

ודוד ושלמה לא זכר מתכמתם ולא ממה שהיו לחם

מהמעשים בתורה דבר . אבל זכר מדברי שלמה סעודותיו

הגדולות ועשרו הגדול ולא זכר מכל חכמתיו הנפלאות

חזן מאז תבואנה שתיים נשים זונות בעבור שהיו הרבר

במעמד ההמון . אבל חכמתו עם מולכת שבא וזולתה

לא זכר כי לא היתה כונת הכותב לזכור כי אם הרבר

המפורסם

(כט) אמר הכוזרי כן אני אומר . אמר החבר אם

היינו היום מצווים להקריב

קרבנות ההיינו יודעים איך נשהטם ולא יזיה צד וקבול

דמו והפשטו ונתתו ולכמה נתתם ינתח ואיך נקריב ואיך

נזרוק הדם ומנתתו ונסכו . והשיר הראוי לומר עליו

ומה שהכתנו הייבוי בו מקדושה וטהרה ומשיחה ובגדים

ותכונות . ואיך אוכלין הכהנים הקדשים וזמניהם ומקומותם

וזולת זה ממה שיארך ספורו :

(ל) אמר הכוזרי לא גרע זה אלא מכהן או נביא .

אמר החבר הלא ראית אנשי בית

שני איך בנו המזבח עד שעורם האלהים על בנין הבית

ואחר כן בנין ההומה התחשוב שהיו מקריבים מבלי

סדר כפי שידמין :

(לא) אמר הכוזרי לא יתכן שתהיי עולה אשה רוח

ניחוח והיא מצוה שאינה שכלית

עד שישלמו כל חלקיה ברשות הבורא ובמצותו כל שכן

שכבר ודעו מצות יום הכפורים ומה שהוא גדול מהסוכה

דואר בלומר איני מבין כ"א שכתבו את החור' הפך דברך שמהם תלז תור' כאמור (בכ' לשלישי) : (כט) איך נשתטם .
אף כי כבר ביארו לנו חז"ל כל עבודת הקרבנות בדרך קדשים הנה יש שם כמה אנשיות דלא אפשעו אף כי יתכן
סיקרו שלמות אשר לא ידעו לפסוק דין : (ל) מכהן או נביא . ר"ל מכהן הנשאל באורים וקומים לדעת הישר
והנלתי ישר : (לא) מזה שאינה שכלית / אין הסברא השכלית יכולה לשער בה דבר כ"א הכל מאת ה' השכיל במעשה
הקרבנות : מצות יום הכיפורים / ואף כי לא נאמר בכתוב שלמו בו מסתמה נהגו בו כקוד' וכמזה / כי במקום
שלמו לעשות סכות שם שלמו לעט ולשכות כו"כ ושם שלמו לעשות יו"ט של ר"ה באחד למדע השניעי וההמון לא ידע
כלום מזה סוג בכתוב היום קדוש הוא לה' אליהם חל תפאנלו ואל תכנו וגו' / והנה כפי משמעות הכתוב אין לבנות
בר"ה ואין להקטיל כי עלינו זאת המצוה ושמת בחניך ושם נאמר כי חנות ה' היא עמונן / גם שם כתוב לאמר
וניס הכני באספו וגו' וישלמו כתוב וכו' / ואין שם זכר לזוט בדלי' / ואולי לא התענו בימים ההם בכתוב לזוט הרכיבי
ימי' לניס יסוד' לשון וגו' (וכרי' ה) : לא הרגיש לנסתרות / לא שם לנו לספר ענינים נסתרים אשר נעשו
בימים ההם ר"ל סיפורי הידיעות והחכמות שמסרו דור לדור בקבלה / ויתכן שהיתה זו לנסנה שאמרו ז"ל דברים
שאמרו לך על פי ה' אשר רשאי לכתבם / והיה' בזה נסנה של חנן הכח' מעמנו כמו שיעד הנביא לאמר ואנני'
חכמת חמיו וניקת נבוניו תסתפר / כי לא נאמר לנו כי אם קוד' שנכתב וקוד' שנע"פ אשר משום עת לעשות
לה' סקירו לעצמם לכתבם מאלת סקדים ויתר הידיעות למיניהם ספו קמו נכרתו / וכבר הי' לנו רותב בכל
החכמות אם מלך הנושאים להיות כי ב' שנים נדלו לזה / שנט לוי לידיעת הקוד' / ושנט ישכר להשכיל בכל דבר
קמת בינה בכתוב נני ישכר יודעי בינה לעתים והם ששים העם בלשנים כמו ששים חיי האדם בימים אשר נקנו
להשכל

המפורסם בהמון אשר נשאנו כל העם / אך הדברים
 המיוחדים אשר מנשאים אותם היחידים כלם אברו ממנו
 אלא המעט מהם או חמליצות הצחות מהנבואי שעברו
 לבני אדם ללמודם ליקרת עניניהם וצחורת דבריהם /
 וכן לא כתב מדברי עזרא ונחמיה אלא המפורסם
 בהמון והיה יום עשות הסוכה יום מפורסם במה שחררו
 העם ועלו להרים בעבור עלי זית ועלי הדס ועלי תמרים
 ועלי עץ עבות / זמה שאמר וימצאו כתוב ר"ל ששמעו
 עם הארץ וההמון וחררו לעשות הסוכות אבל החזירים
 לא אברה מהם מצות קלה כל שכן גדולה זכיון הכותב
 להגדיל ענין היום ההוא כאשר כוון ביום שגרשו העמוניו
 והמואביות מפני שהיה יום מעשה גדול לגרש העם את
 אמות בניהם והוא דבר קשה עד מאד ואיננו סבור
 שאומה מן האומות תקבל כעבודה הזאת לאלהיה

בלתי הסגולה הזאת ועל פרסום המעמד הזה אמר
 וימצאו כתוב ר"ל כי כאשר הגיע הקורא על עם הארץ
 לא יבא עמוני ומואבי חרדו העם והיתה הדרה גדולה
 ביום החוץ :

(לג) אמר הכוזרי הוצח אני שתביא לי טעם מאיכות
 הקבלה המורה על אמתתה .

אמר החבר כי הנבואה התמורה עם אנשי בית
 שני ארבעים שנה מהוקטים הנעודים
 בכח השכינה שהיתה בבית ראשון שהנבואה הנקנית
 נסתלקה בהסתלק השכינה ולא היו מקוים ל"ה אלא
 בעת מופלא ובעבור כח גדול כמו אברהם ומשה והמשיח
 שאנחנו מקוים ואלהיו וחרומים להם אשר הם בעצמי מעון
 לשכיני ובהמצאם יקנו הנמצאים מדרגת הנבואה ונשאר
 לעם בשוכם אל הבית חגי וזכריה ועזרא וולתם ואחר
 הארבעים

להשגיל בהם והם הסתתרו כאמור (נמשי לשלישי) / ואם מלך ידועות כנה סוד העיבור האסור לנו מאפוקינו אשר ממנו
 למדו רבי האומות להכות חסנו שנותם עם שנותינו הוא זה יורה כי ה' לנו יד רמה בלימודיות ומכונות השמים /
 וידועת טעמי הכ"ח למיניהם עד שאמרו בני' בהמות הטורף' / אם נשר סתתם הטוקן הולך שקי וערב בידוע שיש
 לה ב' סימני טהרה כנה זה יור' שהי' להם יד ושם טוב בחכמת הטבע כי ידועה כזאת נעלמה מעין כל חכם לא שופקו
 עין אריסטו ולא ידעה אפלטון ונעלמה מעין כל פילוסוף הכתא אחריה / וכבר ביארנו (בס"ה ל"ו ע"ב) שאפי' מפות
 הלקטריליטעט שודע בין פילוסוף' דורותינו כבר ידעו חו"ל יור' ע"ז אמרם ו"ל ענני הוא דפסני להדדי ואיש בער
 לא ידע כוונתם ז"ל / וכבר הי' להם רוחם לבב באלהות הרב' מאוד יורה גדולתם אמרו ז"ל ע"ש פעולותי אני נקרא
 וכסיל לא יבין את זאת / ורבים כאלה פניני החכמ' נכורו לפי התלמוד יאירו אל ענר פני האשכולים : ועל פרסום
 המעמד הזה אמר וימלאו כקוב / הרב ר"י המוסקאטו העיר על המחבר דבר משנה אשר שגשג בזה הכתוב כי הוא
 נאמר בישיבת הסוכה (נחמ' ח') אך בשלוח הנשים הנכריות נאמר ונמלא כקוב בו אשר לא יבא עמוני וכו' (סס י"ג)
 ואני אומר שאין כאן טעות כי וימלא כקוב נאמר גם על פרישת הנשים ולא לא נאמר בפירוש בנהגו כנה הוא הדבר
 הלמד מכלל המעשה שאחריו כקוב וניח עשרים וארבעה לחדש וכו' ויכללו ורע ישראל (סס ט') והיתה זאת נביאה
 ראשונה של נחמ' לירושלים בשנת עשרים לארתחשסת / אך ונמלא כתוב הי' נביאה שני' של נחמ' לירושלים שהיתה
 בשנת ל"ב לארתחשסת שגרם הכהנים הקרונים לעזיבוהו העמוני מביית ה' ולא הי' צעת שהיא חרדה גדולה כי אז
 לא הנדיל רק הערב כאמור שם אבל גרושי הנשים נבר' הי' בשנת עשרים ואו היתה חרדה הגדול' / ואף כי נס
 בפעם הב' נדון לא נכללו קצת מנשים נכריות נכתוב גם בדימים ההם ראיתי את היחודים הוסינו נשים אשדודיות וכו'
 (סס י"ג) מ"מ החרדה הגדולה היתה בפעם הב' : (לג) שהנבואה הנקנית / ר"ל הנבואה הנקנית לחדשי המרגוליס
 את עצמם לקבלה כנרוך בן נרוי / כבר פסקה אבל אלה הוקיטם שהיו נביאים מימי בית ראשון לא פסק' מהם הנבואה
 כל ימי חייהם : צעת מופלא / כמו לעת בוא משיח לרקנו שזו יחסוף ה' את זרוע כמו לעיני בגוים ואו תחזור
 הנבוא' אל אכסני' שלה כקוב ונבאו נביכס וכו' : ואחר התרבעים שנה / התחלת אנשי כה"ג הית' עכ"פ מעת התחלת
 בנין

הארבעים שנה היה המון החכמים הנקראים אנשי
 כנסת הגדולה ולא יספרו מרוב והם שעלו עם זרובבל
 סמכו קבלתם אל הנביאים כאשר אמרו ונביאים מסרוה
 לאנשי כנסת הגדולה ואחריהם דור שמיעון הצדיק כהן
 גדול ומו שהיו בסיעתו מתלמידים וחברים ואחריו
 אנטיגנוס איש סוכו מפורסם ומתלמידיו צדוק וביתוס
 שהיו שורש למונים ובהם נקראו הצדוקים והבייתוסים
 ואחריו יוסף בן יועזר חסיד שבכהונה ויוסף בן יוחנן
 וחבריהם ובואמרו משמת יוסף בן יועזר בטלו האשכולות
 שנא אין אשכול לאכל מפני שלא ידעו לו עון מנעוריו
 עד יום מותו ואחריו יחושע בן פרחיה דברו מפורסם

ונתאי הארכלי הי' בדורו ואחריו יהודה בן טבאי
 ושמעון בן שטח וחבריהם ובימיהם התחילה דעת
 הקראות בעבור מה שאירע לחכמים עם ינאי המלך
 והי' נתן והיתה אמו חשורה שהיא הללה ורמו אליו
 אחר מן החכמים שאמר לו ינאי המלך רב לך כתר
 מלכות והנה כתר כהונה לורעו של אהרן ויעצוהו חבריו
 להביאש בחכמים ולכלותם ולהגלותם ולהמיתם ואמר
 להם כאשר נאבד החכמים ממי נלמוד התורה אמרו
 לו הרי תורה שבכתב כל הרוצה יבוא וילמוד ואל
 הרגיש בתורה שבעל פה והאמין להם ושמע דבריהם
 והגלה החכמים ובכללם שמעון בן שטח והיה חרתו
 ונתקלקלה

בנין בית שני שהרי חגי זכרי ומלאכי ועורא היו מהם / וגם עידו אחי עורא הסופר בן יסוע בן יכאלק הוא עד
 הנקרא שמעון הנדיק אשר כהן בכ"ב אחרי מות עורא הי' בימים ההם והוא האריך ימים יותר מכלם כאמרס ז"ל
 שמעון הנדיק הי' משירי אנשי כ"הב / וגוה הותרה מנכת הרב ר' עזרי' מן האדומי אשר העיר (נפ' ל'ו מאמרי
 זינ') יעו"ש ובי' מהס ק"ך חכמים / והנה החנר וזכר קלת מהו' כחות חכמים שהיו מחלוקת בנין בית שני עד
 חורבנו וקלת מד' חבורות החכמי' שהיו מחורבנו עד רבינו הקדוש / והרו' לדעת סדר דורות יעין בהקדמת הרמב"ם
 לס' ורעו' ובהקדמתו לס' היר / ונקבלת הראב"ד : שהיו שורש לכופרים / נשמעס מאמרו אל תי' כעבדי' המשמשי'
 את הרב ע"מ לקבל פרס וכו' או אלו ב' תלמידיו עשו נפילות רבות מהדס נחשנס שאין שס נמול עו"כ וכו' המ' /
 והנ' מי חכס יבין דעת שדנדי אנטיגנוס הס אחת אין בס נחל ועיקס וטרס אענה ביאורו ראיסי לדקדק דקדוק אחד
 והוא למה נאמר פרס ולא שבר כאמרו שבר מלוה או יאמר נס שס פרס מלוה / לכן קדע שאין שוס שבר טוב לתת
 בעד המלו' כי אין שס דבר יקר בעולם יותר מהחור' והמלוה עד שדבר זולת הקורה והמלו' יהיו שבר בעד קיומס /
 ואף כי מהמבואר ששבר מלו' בהאי עלמא ליכא / והנ' השבר הרוחני אשר בעו"כ בהכרח אינו לא עונג ההשב והדביקות
 בענין האלהי כמבואר בזה (נכ"ו לראשון) אחר שכל הי' העו"כ איננו אלא הי' המלאכים החיים בחיי ההתבוננות
 כמ"ש החוקר (בי"ב לעשירי מס"המ) לכן אין שס שבר אלא השמח' המושנס מעונג מעש' המלווס אשר על ידס
 יושב שלימותו ית' כשיכוון בהס הכוונ' הראוי' כמבואר (ביו"ד מזה) / וכל דבר הנעש' בשמח' / השמח' גורמת
 להוסיף במעשיו כמ"ש החוקר (בשני לראשון מס"המ) / על כן אמרו ז"ל שבר מלו' מלוה ר"ל השמח' המושנס
 במעש' המלו' גוררת מלוה אחרת והתודת השמח' היא בעלמ' מלוה קחשב כעונדיה דרב ברונא דסמיך נחול' לתפל'
 ולא פסיק חוכא מני' כולא יומא / ועל זאת ילוה המסורר ענדו את ה' בשמח' / ועל הפכו נאמר קחת אשר לא עבדת
 את בשמח' / והשמח' הוא ה' הוא כעין זרע אשר תכרה ותדבס מלוות עם עונג וגם שמח' כנחוב חור זרוע לדדיק
 ולישרי לב שמחה / פ' חור עניינו שמחה כמו חכמת אדם תאיר פניו / ומלת זרוע מושך אחר עמו כי העטס ולישרי
 לב זרוע שמח' / והנ' אלה המלווס שהחסידי מוסגל בשבר השמח' המושנס אותו לעשותן כלס דביקות ומתאחדות
 בכחינת השנס הכליחס שהוא להשיג ע"י כוונתס שלימותו ית' שהוא הדעת חוהו ית' והוא תכלית שבר כל מלוה
 וכל מושכל / והשבר הזה הוא בלתי נפרס ר"ל בלתי נבדל ממקבל השבר אחר שיקרו השכלת אמתו ית' לפי הכוונה
 העולה היא מן מעש' המלו' וכבר התבאר של משכיל בפועל ישוב הוא ושכלו ומושכלו דבר אחד וחיו כלס לנלח בכלל
 המושכל

נתקלקלה הרבנות זמן מועט וטרחו להחזיק בהנהגה
 בשקול דעתם והקשותם ונלאו ולא יכולו עד שרהובעב
 שמעון בן שטח ותלמידיו מאלכסנדריא ושבה הקבלה
 לאיתנה . וכבר השרישו הקראים שורש עם אנשים
 שהיו דוחין תורה שבעל פה ומתחכמים בטענות כאשר
 אתה רואה שעושין היום אבל הצדוקים והביתוסים אינם
 כי אם מינים אפיקורסים מכתשים העולם הבא . אך
 הקראים הם משתדלים בשרשים מתחכמים בתולדות
 ואפשר שיגיע הפסד אל השרשים רק מסכנותם לא
 בכונה מהם . ואחריו הו' שמעני ואבטליון מתלמודיהם
 הלל ושמואי והו' מענין הלל מה שהוא מפורסם מחכמתו
 וענותנותו והוא מורע דוד וחיה מאה ועשרים שנה והיה
 לו כמה אלפים תלמידים ובמובחרים מהם אמרו שמנים
 תלמידים היו לו לחלל הזקן שלשים מהם ראויי שיתשרה
 שכינה עליהם ושלשים מהם ראויים לעבר השנים
 ועשרים בינונים גדול שבהם יונתן בן עוזיאל קטן שבהם
 רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא ומשנה ותלמוד
 והלכות והגדות וכל מדות חכמים וכל מדות סופרים
 וכל דבר ורבר שהוא מדברי תורה שלא למדו . ואמר
 ובאלה

המוטבל שהם עשם מיני ונלמי . ולכן יהי' כל פועל דבר מנו' (ככוונ' המיוחדת לה) הפועל והמנוה והשכר ר"ל
 השמח והשמח והשמח' הם דבר אחד בלתי נפרדים ונבדלים זה מזה . והוא הדבר שאמר אנטיגנוס ע"מ לקבל פרס
 ר"ל שלא תשימו כוונתכם בעשית המנו' לקבל חייה שכל הנפרס ונבדל מהמנוה ומכס כי אין שום שכל שנוה נטוק
 הקור' והמנו' . ואף כי העוש' בשביל שכל כמעשהו ואינו עוש' הדבר כי אם לשמח אח"כ בשכר המקובל
 והוא ענין לא יתכן בעושה מנו' משום כוונ' מלוא . אבל היו כענדים המשמשים את הרב שלא ע"מ לקבל פרס . ר"ל
 שלא ע"מ לקבל שכר נפרס ונבדל מהמנו' כי אם ע"מ לקבל שכר גדול והוא המנו' עצמה ושחוקה ההוה לאחדים עם
 עשם מעלמוסיס . והנ' דברו זה אמת ויחי' . אך אלה תלמידיו השומעים לא ערבה להם שמחת מנו' והשגת אמתו
 ית' כי לא הורגלו בה מעולם ויקאוון תאוה לקבל פרס ר"ל שכר נשאי הנפרס ונבדל מהמנו' ומעש' על כן הו' דבריו
 לורא נאפס . ואמרו אפשר שיעש' פועל מלאכ' כל היום ולא יעול שכרו ערנית וע"כ פירשו מן הקור' . והו' אנטיגנוס
 זה למופת לחכמים שיהיו נבדלים ולא ידברו נאוני כשילים ההופכים ללענה משפט : בעלן האשכולות / מטריקין הוא
 הוא איש שהכל בו ר"ל כליל המעלות והמדות : והו' חתנו / רש"י פי' שהו' גיטו : אבל הצדוקים / הנה החנר מנדיל
 בין אמונת הניטוסים והצדוקים לאמונת הקראים והרב ר' עורי' מן האדומים מנדיל גם בין צדוקים לניטוסים (יעוין
 פי"ב לאמרי בני') . אולם הרמב"ם בפ"י לאבות שוה ומנו' כלם עם הקראים אשר כעת אפס וולסס : ואפשר שיגיע
 הפסד / על דרך המנואר בדברי החנר (ככ"ג מזה) : והוא מורע דוד / מני שפטיה בן אביעל / וכל הדברי' האמורים
 בזה

מאמר שלישי

ובאלה הדורות זולתי אלו המפורסמי וזולת המון החכמים
וזולת הכהנים והלוים שהיתה תורתם אומנותם לא
פסקו השבעי סנהדרין והכמותם על פיהם היו ממנים
הממונה ומעברין המועבר כמו שאמרו א"ר שמעון בן
יוחאי כך מקובל אני מפי שבעים וקנים ביום שהושבו
את ר' אליעזר בישיבה ונמשכים אחר השבעים מאות
שלא היו כמותם ונמשכים אחר המאות אלפים אחר
שלא יתכן להוציא שבעים אלא ממאות שחם למטה
מהם וכן על ההדרגה ואחרי אלה ר' עקיבא ורבו תרפון
וחכיהם וכולם אחרי החורבן והניע רבי עקיבא אל
גבול קרוב מהנבואה עד שהי משתמש בעולם הרוחניים
כאשר אמרו עליו ארבעה נכנסו לפרדס אחד הציץ
ומת אחד הציץ ונפגע אחד הציץ וקצין בנטיעות אחד
בא בשלום ויצא בשלום ומנו רבי עקיבא והיה המרת

מי שלא סבל ראיות העולם והוא עד שנתקה הרכבתו
והשני נפגע ונטרפה דעתו הטירוף האלקי ולא הועילו
בו בני אדם והשלישי הפיר המעשים מפני שהשקיף
על השכלים אמר אלה המעשים הם כלים ומשתמשים
מניעים אל ההדרגה הזאת הרוחנית ואני כבר הגעתי
אריזה ולא ארגיש על מעשה התורה ונפסד והפסיד
ותעה והתעה ורבי עקיבא הי משתמש בשני העולמות
מבלי נזק שחשינו וכבר נאמר עליו ראוי הוא שתשרה
עליו שכונה כמשה אלא שאין השעה ראוי לכך והוא
מעשרה הרוני מלכות והוא בשעה שהרגוהו הי שואל
תלמידיו אם הוא עת קרות שמע לקרא אותה אמרו לו
תלמידיו רבינו עד כאן אמר להם כל ימי הייתי מצטער
על מקרא זה בכל נפשך אפילו נוטל את נפשך עכשיו שבה
לידילא אקיימו והיה מאריך באחר עד שיצאתה נשמתו ;
אמר

זוה הלא המה מצוארים במקומות מסודרי מהלמוד : ארבעה נכנסו לפרדס / (חנינה פ' אין דורשין) / ונסה
דמה החכמי ר"ל השכלת חמקו על פי כעלוי ית' לפרדס נטוע על הסדר ועליו נרמזים המושכלות נשם בן עדן ועל
שם אמרו והחכמי קמי' את בעליה לכן נרחסו במ"ג נשם עין חיים ככתוב עין חיים היח למחזיקים בה / והנ' החכמי
תערב לנפש המשכלת כמו מתק הדגש והנופת לנפש המרגשת ככתוב חבל בני דגש וגו' / בן דגש חכמי לנכסף / לכן
כמו שהמרב' לחבל דגש ויתר מכדי כחו ייק לבושו ככתוב דגש חמא חבל דרך ככה החסכול בעמוקות וכ"כ נ"ס נמופלא מתק בל
תדרוש / זוה הכתוב יקחו אזולים מוסר חולת לענות נכסס המשכלת חף כי יוכיחו למשכלים מומס שראוי לעמוד
בכח השכלי במתג ורסן עריו לבלום / וטח מרחות עניינם מלה מתק / ויעין מ"הכ הרב המור (בל"ב לראשון) :
וקצן בנטיעות / עקרי התור' יכנה נשם נטיעות ר"ל כפר בעיקר הורחה וזוה דבר ה' וזה תורתו לא שור כאשר
נס היום קלס המספלאסי' והמחזיקים יפרשו תורת ה' וזה מכוונת לא שאורו חמרי נבל בלבו התור' והמלוה הם
רק הצעה לחכמי' וזה השער להשכלת חמקו וזה תכלית אשר האדם באדם והלחמקו אשר בהשגת התכלית מעוב היצע'
(וכנתי חית' מכני שרחה למעט' וסכ) / והמה לא ידער הבין כי זה השכלית חיינו מושב כי אם נעשים הנרמזים
לחלמים והשכלת חמקו יחדיו שהם עלס הירא' והחכמי' ששתיבן מסחיות בהשגת החושב וההלל' האנושית לא תכון
אחת מבלעדי רעיות כאמרו ו"ל אס אין ירא' חין חכמי' / וזה שא"כ הן יראת ה' היא חכמי' : והי' מאריך באחד /
הי' מחשב באחד האמת הנבדל מכל זולתו בחיוב מליחותו וחזותו עד כי בעומק מחשבתו נס יחידתו שהיא עלס אחד
צ"ל הרב' נדבקה ביחידו של עולם ואחד באחד יבשו יתלכדו ולא יתפרדו והי' זאת הדביקות כנ"י כהמשך להב נר
הדולק חל סדר המע' עשן תחמוז וד"ל / והנ' מימי הסמחה והעונג אשר שאף נשמן בהשגתו את ה' כטעם ושמח לב
מנקה ה' ונטעם או תחענב על ה' / כינה להב העני והעניון אשר מהרגשת כירוק נשרו כי נשרו לא יכאז אס
נפשו לא תאכל / ואלו לא מת מיתת הרוב' כי אס מיתת נשיקין ודביקות כי חוק הדביקות עד אפש יכולת להפרד /
יעוין

אלא בעור אלהי / ואין שונא אותה אלא כפי שאיננו
 מבינה ולא מתעסק בלמודה וקריאתה ושמעו מדברי
 החכמים השוחות והודרשות ויגזר עליהם בדרך מקרה
 ובחסרון כאשר גזר על האדם בחסרון מן שיפגענו מבלתי
 מבחן ואורך חברה / ומדמינו קמיכתם על הנבואה מה
 שאמרו אמר נחום הלביר מקובל / אני מפי רבי מאישה
 שקבל מאבא שקבל מהוגות שקבלו מרנביאים הלכות
 לימשה מסני ומורם בקבלת החידים מר שאמרו
 אחד מהם לבנו שצוהו בעת מותו בני חור לך בארבעה
 דברים שהייתי אומר לך אמר לו ואתה למה לא הורית
 בך אמר לו אני שמועתי מפי רבים והם שמועו מפי רבים /
 אני עמדת בשמועתי והם עמדו בשמועתם אתה שמועת
 מפי יחיד מוטב שתניח דברי יחיד ולא תאחז דברי רבים /
 אלה מעט מהרבה נטפה מן הים מן הראיות על מעלת
 שמועות המשנה / אבל שמועות התלמוד והמקבליים
 אותן יארכו הדברים בהם וברכיהם ובדבריהם וכמשליהם
 ואם יש בהם מה שאינו תוים משוכח כבר הי ברורות
 ההם נהוג ומשובח .

(לה) אמר הכוזרי / כן אני רואה בחלקי דברתי מר
 שסודר המסופר מכללותיהם
 מהוצאתם

(לד) אמר הכוזרי / בזה יהיו החיים הערכים וימור.
 המיתה הערבה ואחר כן יחיה
 החיים המידיים בתענוג מתמיד .
 אמר החבר / ואחיהם בדור אחר רבי מאיר ורבי
 יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון בן עזאי
 רבי הנניח בן תרדיון וחביוהם ואחרי אלה רבי יהוא
 רבינו הקדוש והוא רבי יהודה הנשיא ועמו רבי נתן ורבי
 יהושע בן קרחה וזולתם רבים ואחיהם בעלי המשנה
 הנקראים תנאים / ואין אחיהם אלא האמוראים והם
 בעלי התלמוד / וחבר רבי המשנה בשנת תק"ל לשטרות
 והוא שנת ק"ן לחורבן בית שני אחר המש כואור
 ושליש שנת להפסק הנבואה נתגלגל בה פל מר
 שזכרנו אלה מעט מהרבי מדבריהם וממעשיהם והשתדל
 במשנה בהשתדלותם בתורה מחברים אותה וסדורה
 ומספר סדרה ופרקיה וחלכותיה והזהרם בשמועות מה
 שהוא רחוק מהדעה שיהי דבר מוסכם עליו ונתגלגל
 בה מצחות הלשון העברית מה שאיננו נזה מלשון
 המקרא הרבי / אבל קצור דבריה ויופי הבורי וגוי ערבי
 וכלול אופני הענינים עם הפסק בלי ספק בענין שיראה
 המעיין בעין הראמת כי בשר ודם יקצר מחבר קמותה

יעוין מ"ש המקובל אלהי עם / אור החיים נמי / לכתוב בקרנתם לפני ה' וימותו : (לד) בזה יהיו החיים העריבים /
 בהענוג על ה' בעונג ההשגת פועל כמו שהיא הדעת אחתו ית' / הנה בזה יקח ערובתו בחייו הנשמיים ולא יתעלם
 ללצר נשמי שיבואו אף כי המות לא יפר נעימותו / ומה גם אחר המות יפרה וירב' מאד הענוגו על ה' ולקח
 ערובתו וחי לעולם מיי התנוונות ערבים ונעימים : שנת ק"ן לחורבן / הסר ק"ן מן סק"ל יאר ש"פ / והנ' ש"פ
 שנה קודם תרנן הבית החיל המנין לשטרות למלכי יון והי' או זמן מות אלכסנדר מוקדן אשר ז' שנים קודם מותו
 מלך בעולם לבד ולא חשבינן לכו למנין הסחלת מלכות יוניס שכנשו הפרטיים / והנ' היתה עמידת בית שני ס"ך
 שנים הסיר ש"פ אח"ך יאר מ' להחלת בנינו / על כן נעת הדין פסקה הננוח' (כמבואר בקודם) ויעוין מ"שכ
 הרב ר' עזרי' מן הדגמי' (נס' מ"ע פ' כ"ג לאמרי בניה) : (לה) כן אני רואה / כאשר דברת לאמר שיש בדבריהם
 דברים בלתי משוגחים / כן אני רואה שלפעמים חלקי המסופר סותרים כלל המסופר / כמו שגרא' מפשוטי דבריהם
 שהמלאך הממונ' על הסריון לוקח העפה ושאל מה שהא עליה / והמלאך אמרו שהוא גדול כיס קרשיש / והוא אש
 אוכל' וכל זה סתיר' נגלים כי איך יכנס המלאך במקום לר' ר"ל נרחס האש' עט רב גדלו והוא אש ולא ירפיה /
 וכיוצא בזה : שמרחקת אותם הקש' / כאמרו ז"ל דוד קבל לה"ר שנאמר הנה הוא בלא דבר / ר"ל בלא קור' /
 ואחר

מהוצאתם פסוקי התורה אל פנים שמרחת אותם
ההקשה ותעיד הנפש כי לא היתה הכונה בפסוק ההוא
מה שזכרו פעם בדין פעם בדשות וכן מה שיש להם
מהגרות ומעשים דבים ממה שמדחיק אותם השכל .
אמר החבר הראית מה שיש להם מהדייק והדקדוק
בפירוש המשנה והברייתא ומה שמניעים
מה מן המחקר והמירוד מבלי יתור וחסור במלה כל
שכן בענין :

(לו) אמר הכוזרי דאיתי מה שהיא למעלה מכל
חכמת הנצחון אבל הוא המופת
אשר אין להשיב עליו .

אמר החבר הנחשוב על מי שידקדק הדקדוק הוא
שאינו יורע מהפסוק מה שנרעהו :

(לו) אמר הכוזרי זה אי אפשר אך הרב על אחד
משני פנים שנהי' אנחנו לא נדע

דברי פירוש לתורה או שמפרשי ההלכה אינם מפרשי
התורה . ואלה הפנים השניים אי אפשר ומעט הוא
שנראה להם פסוק שמסכים להקשי ולנראה מהמלות
כאשר אין אנחנו רואים להם כלל פירוש הלכה אלא
בתכלית ההסכמה להקשה .

אמר החבר אבל נאמר אחר משני דברים יכול שהי'
להם סודות נעלמות ממנו בדרך פירוש
התורה היו אצלם בקבלה בהנהגת שלש עשרה מדות

או שהי' הבאתם לפסוקים על דרך אסמכת' שהם שמים
אותה כסימן לקבלתם כאשר שמו פסוק ויצו ה' ארזים
על הארס לאמר סימן לשבע מצות שנצטוו בני נח ויצו
אלו הדין ה' זה ברכת השם ארזים זו עבודה זרה על
האדם זו שפיכות דמים לאכזר זו גלוי ערות מכל עין
הגן זה מזל אכל תאכל זה אכרמן החי כמה רחוק בין
אלו הענינים ובין הפסוק הזה אך אצל העם קבלה
ששבע המצות האלה סומכין אותה בפסוק הזה בסימן
שמיקל עליהם זכרם ושמה השני פנים יחדיו יש להם
בפירוש הפסוקים או שיש שם פנים אחרים נעלמו ממנו
ומן הדין שנסמוך עליהם מאחר שנתבררה חכמתם
וחסידותם והשתדלותם והמונס הגדול אשר לא יתכן
בו שום הסכמה ואין לחשוד לרבריהם אבל נחשו
הבנתנו כאשר געשה בתורה ומה שנכלל בה ממה שלא
יתישב בנפשותינו ואין חשד אצלנו ברבר ממנו אבל
נתלה הקצור בנפשנו אך ההגדרה בהם שנוהגים
דרך הצעה והקדמה לענין שרוצים לנחצו ולאמנו כמו
שאמרו בשירר רבון העולמים למצדים לנחץ האמונה
שיצאת מצרים היתה בכונה מאת האלקים יתברך לא
במקרים ולא במצועים מתחבולות בני אדם וברוחניות
כוכבים ומלאכים ושדים וכל אשר יעבור בלב מחשב
אבל ברבר האלקים לבדו ואמרו על דרך מרה שהם
אומרים כביכול רוצה לומר אם הי' יכול להיות כך
הי'

ואחר נאמר ויקחנו מלך דבר פי' מלך קור' . זהו' פשוטו היא עיר נק' לא דבר : ממס שמרתיק אותם השכל / כמו
אחא ק"נה אדמי לו כסנא האמור בסנהריב , ומעשי' דרב' בר בר חנא / דשתי רוחות מספרות זו עם זו ווולתס :
(לו) לא נדע דברי פרוש , ד"ל אולי סוד חקוס נהס והנבל' אינו אלא כדרך חידה ומשל : ואלה הפנים השניים
אי אפשר , א"ל שתייג' הסגדוס מאנשים וולתס שמס כשנסר כסובים כספר אחד ומקובלים לנו נקבל' אחת
על סס אנשים אומרים אחרים : ומעט הוא / זענ' רונס נלתי מסנימים עם ההקש' השכלית כמו שאנו רואים פי'
הלכותיהם משנימים לשכל זה בלא : בהנהגת שלש עשר' מדות / הי' להם כללים ידועים לפי דרכיהם היו מפרשים
הפסוקים / והוא האמת כי י"ג מדות דר"י בגלילי הי' להם דרך לתולדות פי' הסוד' פעמי' לפי הפשט ופעמים
לפי הרמו סיימנס פר"ם : על דרך אסמכתא , ד"ל שהיו ענינים יקובלים אולס זרלו למולא להם סמיכות מן
הסוד' ע"ד אסתר מן הסוד' מנין שנאמר ואלני הסתיר אסתיר פני מסס / ועד' הוא אמרס ז"ל קבל
דוד ל"הר : אך הסגדוס / אחר שיתר אמת דבריהם בהלכות ונפירושי הכסובי' / שנ לבאר אמיתס החלק הב' מדבריהם
ז"ל וכן הסגדוס : לנחלו / לחוק : שהם אומרים כביכול / יסכן היות פי' מלס זו כאלו היא מורכבת מן ב' מליס
בנעל

מפני שאין להמון תועלת מהם והם מונחים לחקור ולחפש ליחידים / כשיגיע אליהם מו שהוא ראוי להם אחד ברוב או בדרות / ומהם מה שנראים בעקר וחבאד עניני עם מעט עיון כמו שאמרו שבעה דברים נבראו קודם העולם בן עדן תורה וצדיקים וישראל וכסא הכבוד וירושלם ומשיח בן דוד / דומה למה שאמרו החכמים תחלת המחשבה סוף המעשה / וכאשר היתה כונת החכמה בבריאת העולם התורה שהיא גוף החכמה ונושאה הם הצדיקים וביניהם כסא הכבוד והצדיקים באמת לא יהיו כי אם מהסגלה והם ישראל / ואין ראוי להם כי אם הסגלה מהמקומות והיא ירושלם ולא יחברם כי אם החשוב שבברואים והוא משיח בן דוד / ואחריהם אל בן עדן היה בדין שיושמו אלה בראים בכת קודם העולם / ומהנראים עוד שקר מה שאמר עשרה דברים נבראו בין השמשות פני הארץ ופי הבאר ופי הארון וכו' להפיק בין התורה והטבע כי הטבע אומר במנהג / והתורה אומרת בשנוי המנהג / וההפך ביניהם כי המנהגים שנשתנו הם בטבע מפני שהי' בחפץ הקדמון מותנה בהם ומוסכם עליהם מששת ימי בראשית /

ואני

היי כך וכך / ואף על פי שאין זה נמצא בתלמוד ולא ימצא כי אם בקצת הסדורים אך בעת שתמצו כמורה אל הענין הורה הוא נוטה כמו שאמר מיכיהו לאהאב ראיתי את ה' יושב על כסאו וצבא השמים וגו' ויאמר מו יפתח את אהאב ויעל / ויצ' הכוח ושאר הענין ולא היה העקר יותר מאמרו הגה נתן ה' רוח שקר בפי כל נביאיך אלה וזולת זה הקדמה והצעה תלציות מנחצת הרבה הוה כי הוא אמת ומהם ספורים ממראות דוהניות ראום ואין זאת פריאה על ההסידים החם שיראו צורות מהם המיונות בעבור גודל מחשבותם וזכרת דעותם ומהם צורות שיש להם ממש אמהי מחוץ כאשר ראו אותם הנביאים וכן בת קול שלא פסקה מהם בבית שני והיא מורגה למטה ממדרגת החוון והרבור ואל יהיה רחוק אצלך מה שאמר רבי ישמעאל שמעתי בת קול שמנהמת כיונה וזולת זה שכבר נתבאר ממעמד משה ואליהומה שישים זה באפשר וכאשר יבא בקבלה הנאמנה מהרין לקבלו ונאמר במה שאמר איו לי שחרבתי את בירתי כאשר נאמר בוינהם ה' ויתעצב אל לבו / ומהם מורה שהם משלים מובאים על סודות החכמות נמנע גלותם

כבעל יכול ר"ל כבעל יכולת לדבר כן וכאלו יורו צוה שאין האמור לודק עליו ית' באמת רק על צד הסעדר' למען עורר נפש השומע / ועל דרך זה אמרו כסירד רבון העולמים : בקלת הסידורים / אנדס כסירד רבון העולמים איננה נמלחת נגמ' כ"א במדרש הנה הונחה למשל שם קמלא בנמ' הגד' דוגממה תפרטה על הדרך האמור / ר"ל שכוונתם לחוק חייה אמון' בלב : ראיתי את ה' יושב / עיקר הכנוח' הנה נתן ה' רוח שקר וגו' ויתר דבריו ר"ל נעילת הרשות הוא להיות רוח שקר בפי הנביאים הוא לחוק נבואתו ולנחלה בדרך כנ"י הנזכר : שיש להם ממש שהם כמו קול הנברא במ"ת כן הנורה ונת קול נבראים חוץ לנפש : נמעמד משה ואלהיו / במשה נאמר קול הולך וחוק מאד : ונאליהו נאמר קול דממ' דקה / והוא קול נברא : שנע' דברים / יש שם אנדות מתחלפות בענין הו' דברים והחבר הוסיף להחליף האנות בצדיקים ונמ"מ בירושלים : מוחנה בהם / כמדרשם ו"ל ע"פ וישב היס לאיתנו חנאי התנ' הק"ב'ה נמ"ב על היס שיקרע / ושם נאמר א"ה ירמי' בן אלעזר לא עס היס בלבד התנ' הקב"ה אלא עס כל מה שנברא וכו' / והורו צוה כאלו קשה בעניו ית' לשנות החכמ' המיוסדת בענע המליחות / אשר כן לקחוהו למשל כאמרס קשה זוננו של חסד כקריעת ים סוף / ע"כ אמרו שהתנ' עס החכמ' לעשות דבר שנוי בעתו / והורו צוה כאלו גם השינוי נעש' בהסמכת החכמ' עד"כ כלס בחכמ' עשית / כי הנס הנעש' בשינוי הטבע הוא מוולע בין הטבע והרזון / ואשר הכריחם לאמר בתנאי התנ' הוא להיות שאין עס מופת על מליחותו ית' כ"א סדר סנות ומסוכנים אשר סידר בענע הנמלאים ככתוב כלס בחכמ' עשית / יעוין מ"שכ נשפת אמת בעער' לשורש חכס כי הסדר מורה

ואני מודה מלך כזור שבתלמוד דברים שאיני יכול להטעימך בהם טעמים מספיקים ולא להביא בקשר ענין והם שהכניסו אותם התלמידים בתלמוד מהשתדלם מפני שהי' אצלם ששיחת ההכמים צריכה למווד / ומה שהיו נוהרין במה ששמעו מרבותיהם עם השתדלותם שיחברו כל מה ששמעו מהם והיו נוהרים שיאמרו אותם במלותם בעצמם ואפשר שלא היו מבינים ענינו / ויאמרו כך וכך שמענו וקבלנו ואפשר שהי' לרבותיהם במאמר

ההוא ענינים נעדרו מהתלמידים והגיע הדבר אלינו והקלנו בו מפני שלא ידענו ענינו / אך כל זה במרה שאינו במותר ובאסור על כן לא נרניש אליו ולא יפחות החבור עם הפנים אשר זכרתים :
(לח) אמר הכזורי כבר הטיבות לבי וחוקי אמונתי בקבלה ורצוני עתה שתדאי לי מעט מחכמות אחר שתוסוף לי באור בשמות האלקים יתי ותרחיב לי בענין מעט בעזרת אלקים .
 אמר

שיש שם מסדר / וכאשר יופר הסדר ותפסק החכמ' אוי אין מופת על מציאותו ית' על כן אמרו בתנאי כאלו הוא בהסכמת החכמ' לשעשה חף כי לא לכבוד הוא לו ית' לכעול בלי חכמ' כאשר האדם ככתוב כבוד מלכים לבוא נבגרות ונו' וכבוד אלהים לבוא בחכמ' ונו' (אשף ח"פ מ"ו) / ומה שהי' זמן התנאי בין השמות הוא להיות העת שהי' בין הנבדלים יש מאין ובין הנבדלים ישמים כעצם אשר נרא' אלהים לעשות / לעשות דייקא ר"ל שאישי המיניש יעשו קולדות למינישם כאמור זוהר / וכבר האריכו למעניקם זוה הרמב"ם והרמ"ב ובעל העקדה ווולתם ולהבאתי הקלוד לא הנחתים : לריכס לימוד / כי הרגילים בחכמ' כל דבריהם אפי' מליש דעלמא כוללים מושכלות נשגות המשל זו כמה יבינות יגעו הטעניים עד שאלאו שכל הנחתים הם זכרים ונקבות למינישם ולא תפרה הנקב' פרי נענה כי אם אחר שקבל זרע הזכר למינה שהוא כעין אבק בניהו לרחמה אם מעלמו בליחמים שזכר והנקב' בקלח אחד / או ע"י הרוח הנושב בלחמים שהם נפרדים בקלחים שונים רק שהם קרובים זה לזה / או ע"י הדגורים כשהם רחוקים זה מזה / וזה כי הדגורים יאכלו פרחי הזכרים תחלה וידבק ברגליהם אבק הזרע ואחר לא יערב להם אכל כי אם פרחי הנקבה למיניהו ויעופפו על לחמי הנקבות ההן ובעמדם עליהם יקבלו אבק הזרע מרגליהם וכונא גם שאר שלוחים למקום להביא זרע הזכרים לנקבותיהם ככתוב עושה מלאכיו רוחות ונו' . ופה ברלין הי' אילן אחד ביזר בינת ביתן המלך (ביתן הוא מלה יונית מטעם בעל"ז ניק שהי' חכמת ניעית הלחמים וכן נקרא הגן ההוא בלי"ח באעיי"כ שר באר"עין / שש ילמדו חכמי הנאטאליק מחקר הניעושים למיניהם) / ולא עשה האילן פרות שנים רבות עד שזרע להם שהוא נקבה והזכר למינה הי' כמה מאות פרסאות ממנה ושלחו והביאו אבק הזרע מהזכר למינה ופרשו האבק על נייר ובעת ידוע לזיווג האילן ההוא העמידו הנייר עם האבק סמוך לבית החכם של האילן ומשכה האבק וקלעה אותו ברחמה או הרחה וסתן יכולה הנקרא פי"זאש / ונטעו מהפרי רב' אילנות למינהו בגן הגו' / ועוד מלאו המחקרים שכל נקבת הנמח יש לה רב' זכרים למינה הפך ענע הב"ח / והנה כל זה נשאע ממשלי חו"ל אשר לפי תומם אמרו במ"ד משל למלך שהי' לו ט' דקלים זכרים מה עשה נעע חקרוב בנייהם / כונא בזיתר שיחוקיהם ילמדו מהם דברי מוסר או דבר חכמ' מה על כן מלוה לשמוע אפי' שיחות חולין של ט"ח / ולשמוע און משמוע שיחות כפילים שכל דבריהם פקיות ובלתי סבויים לשמוע כאמרו ו"ל שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף ליה אל תוכה : (לח) אחר שתוסף לי ניאור בשמות האלקים / חור אל דבריו ואל סדריו אשר כמה בכתובי' (באחרון לשני) . והנה מן מולא הדברים חדע ותשכיל דגרי חו"ל להם שם בשלשה מחלקות א' בשלכות ודיני הקורה אשר למדוס ב"ב מדות דר' ישאעאל / ב' תירושי הכתובים אשר למדוס בל"ב מדות דר"י הגלילי / מספר שניהם מ"ה וזכר לדבר מה אדם ותדעו / ג' סגודות ללמד לאדם מדות סגודות / או דעות וחמונות / פלגמדיס ב"ד מיני ההקשים הסגויים הנהפכים לר' מיני הקמונה הראשון כידוע למשכיל בהם / מספר כלם מ"ע ועם הפליאה הקודמות לכל חכמה בינה הי' נון וזה סוד חמשים שערי בינה שזכרו ז"ל אלה השערים לה' לדיקים יבואו גם אש לעעת אש ה' באמונות ודעות חמסיות ואש לשכין